

”Täällä on kaikki, mitä tarvii”

Asuinympäristö ja sen sosiaalisuuden rakentuminen
nuorten aikuisten käsityksissä

Pro gradu –tutkielma

Marraskuu 2005

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Sosiologia

Reetta Salminen

TIIVISTELMÄ

”Täällä on kaikki, mitä tarvii”

Asuinympäristö ja sen sosiaalisuuden rakentuminen nuorten aikuisten käsityksissä.

Reetta Salminen

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Sosiologia

Ohjaaja: Kimmo Jokinen

Marraskuu 2005

107 sivua + 2 liitettä

Tässä tutkimuksessa perehdyttiin nuorten aikuisten asuin ympäristön rakentumiseen heidän omien käsitystensä kautta. Alatutkimuskysymyksenä oli: Millainen on nuorten aikuisten sosiaalinen asuin ympäristö? Kahdentoista tapauksen teemahaastatteluaineisto oli kerätty Jyväskylän kaupungista ja Soinin kunnasta erilaisissa elämäntilanteissa olevien 20-25 -vuotiaiden nuorten naisten ja miesten keskuudessa. Aineiston analyysi tapahtui fenomenografisen tutkimusotteen kautta tulkiten merkityksiä laadullisin menetelmin.

Tutkimuksen tuloksena muodostui kahdeksan nuorten aikuisten asuin ympäristön osa-alueita, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Osa-alueet olivat ympäristön fyysinen rakenne, taloudellinen ympäristö, sosiaalinen ympäristö, yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö, oma lähiympäristö, luonnonympäristö ja elämysten ympäristö. Niiden merkitys vaihteli tapauksesta riippuen niin, että sosiaalinen asuin ympäristö osoittautui merkittävimäksi nuoren aikuisen elämän kannalta.

Sosiaalisen asuin ympäristönsä puolesta aineisto jakautui neljään tyyppiin. Kahdessa niistä, sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön tyypeissä, korostuivat henkilökohtaiset ja intiimit sosiaaliset suhteet ja kahdessa, sosiaalisuuden asuin ympäristön tyypeissä, taas etäisemmät, mutta runsaat suhteet sekä kuuluminen tiettyyn yhteisöön. Sosiaalisen asuin ympäristön tyyppien taustalla havaittiin vaikuttavan useita tyyppien tapauksia kuvaavia taustatekijöitä, joista paikkakunnan tyyppi, sukupuoli, lapsuuden ja nuoruuden ympäristö sekä tietyntyyppiset yhteisöt olivat merkittävimmät.

Asiasanat: asuin ympäristö, sosiaalinen asuin ympäristö, sosiaaliset suhteet, nuoret aikuiset, maaseutu, kaupunki.

SISÄLTÖ

1. Johdanto	5
2. Tutkimuksen viitekehys	7
2.1. Asuin ympäristö	7
2.1.1. Ympäristön nelijako	7
2.2. Sosiaalinen asuin ympäristö	8
2.2.1. Alueellisuus sosiaalisuuden taustalla	9
2.2.2. Sosiaalisen asuin ympäristön suhteet	11
2.2.3. Habitat - sosiaalisuuden kotipaikka	15
2.2.4. Vieras vieraiden keskellä – sosiaalinen tila	17
2.3. Nuori aikuinen identiteettiään rakentamassa	19
2.3.1. Elämänhallinnan identiteetit	19
2.3.2. Sosiaalinen ympäristö identiteetin muovaajana	21
2.3.3. Sukupuoli identiteetin ja sosiaalisuuden muovaajana	22
2.4. Kaupungin ja maaseudun rajalla	25
2.4.1. Kuluttaen kaupungissa	25
2.4.2. Maaseutu - idyllinen yhteisö vai maisema?	27
2.4.3. Sukupuoli ja kaupunki	29
2.5. Missä on hyvä asua?	30
2.5.1. Maaseudun ja kaupungin nuorten mielikuvista	30
2.5.2. Mielipaikat ympäristössä	32
2.5.3. Hyvinvointi asuin ympäristössä	33
2.6. Yksilön ja asuin ympäristön välillä	34
2.6.1. Transaktionaalinen näkökulma ympäristösuhteeseen	34
2.6.2. Sopeutumisesta optimointiin	36
2.6.3. Kuinka asuin ympäristö käsitetään?	37
3. Tutkimuskysymysten esittely	39
4. Menetelmistä toteutukseen fenomenografian ottein	40
4.1. Aineisto sanelee, teoria täydentää	40
4.2. Analyysi ja tulkinta fenomenografian ohjaamana	41
4.2.1. Käytännön tutkimustyö	41
4.3. Tutkimusotteen ja -menetelmän luotettavuus	42
4.3.1. Tutkija on osa tutkimustaan	43
4.3.2. Miksi fenomenografia?	45
5. Aineiston esittely	46
5.1. Tutkimuksen aineisto	46
5.1.1. Haastattelun kulku	47
5.2. Tutkimuspaikkakunnat	49
5.2.1. Soini	50
5.2.2. Jyväskylä	51
5.3. Miksi maalla, miksi kaupungissa?	51
5.3.1. Maalla ihmisten, kaupungissa tekemisen takia	52
5.3.2. Mikä on hyvää, mikä voisi olla paremmin?	55
6. Nuorten aikuisten asuin ympäristön rakenne	57
6.1. Asuin ympäristön osa-alueet	57
6.1.1. Ympäristön fyysinen rakenne	61
6.1.2. Taloudellinen ympäristö	62
6.1.3. Sosiaalinen ympäristö	63
6.1.4. Yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö	63

6.1.5. Oma lähiympäristö	64
6.1.6. Oman toiminnan ympäristö	65
6.1.7. Luonnonympäristö.....	65
6.1.8. Elämysten ympäristö	66
6.2. Asuinympäristön osa-alueet ja tyytyväisyys asuinympäristöön	67
7. Sosiaalinen asuinympäristö	69
7.1. Ympäristön osa-alueet puntarissa	69
7.2. Sosiaalisen asuinympäristön tyypittelyn lähtökohdat.....	70
7.2.1. Perhe	71
7.2.2. Ystävä ja kaveri	71
7.2.3. Yhteisö.....	72
7.3. Sosiaalisen asuinympäristön neljä tyyppiä	72
7.4. Sosiaalisten suhteiden asuinympäristön tyypit	74
7.4.1. Perhekeskeinen sosiaalinen asuinympäristö.....	75
7.4.2. Perhe- ja ystäväkeskeinen sosiaalinen asuinympäristö	78
7.5. Sosiaalisuuden asuinympäristön tyypit.....	82
7.5.1. Kaverikeskeinen sosiaalinen asuinympäristö	83
7.5.2. Yhteisö- ja perhekeskeinen sosiaalinen asuinympäristö	86
8. Sosiaalisen asuinympäristön taustatekijät	90
8.1. Maaseudun elämäntapa ja kaupunkilaisuus.....	90
8.2. Sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti.....	92
8.3. Lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristön vaikutus.....	94
8.4. Sosiaalisen asuinympäristön yhteisöt	97
9. Lopuksi.....	100
Lähteet.....	102
Liitteet	108
Liite I. Ennakkotehtävä ja sen saatekirje	108
Liite II. Haastattelurunko	111

LISTA KUVIOISTA:

Kuvio 1. Sosiaalisuus asuinympäristössä Lehtosta (1990, 16-20) mukailleen	9
Kuvio 2. Elämänhallinnan identiteetit tyyppien (2001, 208-216) mukaan	20
Kuvio 3. Nuorten aikuisten syyt Jyväskylässä asumiseen	53
Kuvio 4. Nuorten aikuisten syyt Soinissa asumiseen.....	54
Kuvio 5. Soinin hyvät ja huonot puolet nuorten aikuisten kertomana	55
Kuvio 6. Jyväskylän hyvät ja huonot puolet nuorten aikuisten kertomana.....	56
Kuvio 7. Nuorten aikuisten asuinympäristön osa-alueet.....	58
Kuvio 8. Nuorten aikuisten asuinympäristön osa-alueet suhteessa toisiinsa	60
Kuvio 9. Tapausten jakautuminen asuinympäristön osa-alueiden mukaisesti.....	61
Kuvio 10. Sosiaalisen asuinympäristön tyypittelyn taustatiedot.....	73

1. Johdanto

Tämän työn otsikkona on erään nuoren aikuisen omaa asuinympäristöään koskeva lausahdus: ”Täällä on kaikki, mitä tarvii”. Se ei missään tapauksessa kosketa kaikkia nuoria aikuisia, ei edes tämän tutkimuksen tapausten joukossa. Joskus nuori aikuinen on kuitenkin niin onnellisessa asemassa, että saattaa hyvillä mielin todeta otsikon lausahduksen tavoin. Lausahduksesta herää kysymyksiä. Mitä oikein on se kaikki, mitä nuori aikuinen asuinympäristössään tarvitsee? Ja millainen asuinympäristön tulisi olla, jotta mahdollisimman moni nuori aikuinen voisi hyvin ja pystyisi rakentamaan elämänsä onnellisena?

Nuoret aikuiset ovat nykyisen aluesuunnittelun näkökulmasta ryhmä, joka elää muiden ihmisten ehdoilla. Heidän elämänvaiheessaan suomalaisessa yhteiskunnassa keskitytään yleensä hankkimaan koulutusta, etsimään työtä tai elämäkumppania, ehkä perustamaan perhettä. Eletään nuoruuden ja aikuisuuden välimaastossa. Ollaan kyllä sillä hetkellä vastuullisia itsestä, mahdollisesti muistakin ihmisistä, mutta kuitenkin koko ajan valmistaudutaan tulevaan. Nuoren aikuisen elämänvaihe on täynnä mahdollisuuksia, mutta samalla se on täynnä pakkoja. Nuoret aikuiset pakkaavat muuttokuormansa sen mukaan, missä aikuisuuden vaatimat elämän edellytykset tai kiinnostava toimintojen kirjo on tarjolla. Vai pakkaavatko sittenkään? Tässä tutkimusraportissa tullaan huomaamaan, että kaikki nuoret aikuiset eivät pakkaa muuttokuormaa, vaikka menestyminen yhteiskunnan valtavirrassa niin vaatisi. Ja saattavat vielä kaiken päälle todeta, että heillä on asuinympäristössään kaikki, mitä he tarvitsevat.

Tässä pro gradu –työssä perehdytään tutkimaan nuorten aikuisten asuinympäristöä heidän omien käsitystensä kautta. Haastatteluaineisto, joka kattaa kahdentoista nuoren aikuisen ajatuksia omasta nykyisestä, menneestä ja tulevasta asuinympäristöstään, on kerätty puolittain Jyväskylän kaupungissa ja puolittain maaseutumaisessa pienessä Soinin kunnassa Etelä-Pohjanmaalla. Nuorten aikuisten ilmaisemia merkityksiä tulkiten vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Kuinka nuorten aikuisten asuinympäristö on heidän käsityksissään rakentunut. Sen kautta, aineiston ohjaamana, päädytään tutkimaan

tämän tutkimuksen painopistealuetta asuinympäristössä ja kysytään: Millainen on nuorten aikuisten sosiaalinen asuinympäristö.

Asuinympäristö ei ole nuoren aikuisen elämän rakentamisen ja onnellisuuden näkökulmasta merkityksetön asia. Se tarjoaa puitteet elämälle. Tässä tutkimuksessa asuinympäristö käsitetään monitasoisena ja –tahoisena ilmiönä, joka kattaa ympäristön piirteet aina fyysisistä elementeistä tunteisiin ja ihmisten kohtaamiseen. Sen on fyysis-sosiaalis-symbolinen rakennelma (Aura et al. 1997, 15-17), jonka rajat piirtää nuori aikuinen itse omissa elämänhistorian aikana muodostuneissa käsityksissään. Sosiaalinen asuinympäristö on tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuorten aikuisten elämän kannalta asuinympäristön merkittävin osa-alue. Se on merkittävin osa otsikon ”kaikesta, mitä tarvii”. Sosiaalinen asuinympäristö on toisaalta alueellisesti määrittynyt, mutta toisaalta yksilön sosiaalisten kontaktien ja erilaisten yhteisyyden muotojen määrittämä (Lehtonen 1990, 16-20). Tässä tutkimuksessa päädytään kuvaamaan nuorten aikuisten asuinympäristöä neljän sosiaalisen asuinympäristön tyyppin kautta, joiden taustalla on yhdistäviä tekijöitä nuorten aikuisten taustaan liittyen.

Tämä tutkimusraportti pureutuu johdannon jälkeen nuorten aikuisten asuinympäristöön liittyviin keskeisiin käsitteisiin sekä sitä koskevaan aiempaan tutkimukseen sosiologian, psykologian ja aluetutkimuksen alueilla (luku 2). Taustan läpikäymisen jälkeen esitellään tutkimuskysymykset sekä fenomenografinen tutkimusote, jonka kautta on päästy tutkimaan nuorten aikuisten aineistossa ilmaisemia käsityksiä (luvut 3 ja 4). Aineistoon tutustutaan luvussa 5 esitellen sen keruuvaihe sekä tutkimuspaikkakunnat. Aineiston esittelyssä nuoret aikuiset pääsevät ääneen aineistoa kuvaavissa kiteytyksissä, joissa kerrotaan, miksi aineiston nuoret aikuiset ovat valinneet haastatteluhetken asuinpaikkakuntansa asuinympäristökseen ja mitä he pitävät asuinympäristönsä hyvinä ja huonoina puolina. Luvussa 6 kuvataan nuorten aikuisten asuinympäristön rakentumista tämän aineiston perusteella kuvaamalla kahdeksaa asuinympäristön osa-aluetta, sekä niiden välisiä painotuksia ja suhteita. Sen jälkeen (luvut 7 ja 8) tarkastelun kohteeksi otetaan asuinympäristön osa-alueista nuorten aikuisten käsityksissä merkittävimäksi noussut sosiaalinen asuinympäristö taustoineen.

2. Tutkimuksen viitekehys

2.1. Asuin ympäristö

Tässä tutkielmassa asuin ympäristöstä puhuttaessa ollaan tekemisissä hyvin monialaisen ja -tasoisen käsitteen kanssa. Asuin ympäristö on ihmisen ympärillä läpi hänen elämänsä, vaikkakin se saattaa fyysisesti vaihtua välillä. Ympäristössä ollaan lapsia, kasvetaan aikuisiksi, tullaan vanhoiksi. Siinä koetaan erilaisia asioita, elämyksiä ja tunteita. Ihmisen kokemukset elämänsä aikana, hänen ajatuksensa, tunteensa ja mieltymyksensä värittävät hänen kokemustaan ympäristöstä. Lisäksi jokainen meistä kokee ympäristön eri tavalla, oman persoonansa ja omien kokemustensa kautta.

Asuin ympäristö-käsite pitää siis tässä tutkimuksessa sisällään asuin ympäristön yksilön näkökulmasta. Se tarkoittaa subjektiivista koettua asuin ympäristöä, jota lähestytään asukkaiden käsitysten kautta. Ympäristöpsykologit Aura, Horelli ja Korpela (1997, 15-17) kuvaavat ympäristöä fyysis-sosiaalis-symbolisena rakennelmana. Ihminen ja ihmisten muodostamat yhteisöt toimivat rakennetun ympäristön ja luonnon ympäristön puitteissa. Fyysisiin ja sosiaalisiin piirteisiin kietoutuu myös kulttuurinen ympäristö symboleineen, kielineen merkityksineen, tapoineen ja sääntöineen. Sillä on kuitenkin tietyt rajansa. Asuin ympäristöä määrittää asuminen. Tämän tutkimuksen asuin ympäristössä on, tai on ollut, nuoren aikuisen asunto. Asunto, eräs henkilön asuin ympäristön välittömistä kohteista, sijaitsee tietyllä paikkakunnalla, jossa on omanlaisensa fyysinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö. Asuin ympäristö ei kuitenkaan noudata yhteiskunnan asettamia kuntarajoja, vaan se muodostuu henkilön oman toiminnan kautta omanlaisekseen. Kaksi tutkimuspaikkakuntaa, Soini ja Jyväskylä, ovat tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten taustaa määrittäviä tekijöitä. Tutkimushenkilöt asuivat haastatteluhetkellä näissä kunnissa, minkä vuoksi ne ovat myös aineistoa määrittävä tekijä.

2.1.1. Ympäristön nelijako

Reija Linnamaan (1999, 28) esittämä ympäristön jaottelu tarjoaa tutkimukseen työkalun, joka huomioi ympäristön moninaisuuden, mutta joka kuitenkin auttaa

erittelemään ympäristön piirteitä asukkaan näkökulmasta. Linnamaa on jakanut ympäristön neljään osa-alueeseen, joita asukkaat siinä eläessään arvottavat:

Fyysinen ympäristö kuvaa ympäristön konkreettista puolta, sen rakennettua ympäristöä ja luonnon elementtejä.

Toiminnallinen ympäristö pitää sisällään ympäristön tarjoamat toiminnan mahdollisuudet, kuten esimerkiksi palvelut ja liikennejärjestelyt.

Taloudellinen ympäristö kuvaa elämän taloudellisia edellytyksiä ympäristössä, näistä esimerkkinä elinkustannusten taso ja työmahdollisuudet.

Sosiaalinen ympäristö käsittää ympäristössä tapahtuvan vuorovaikutuksen ja sosiaaliset verkostot.

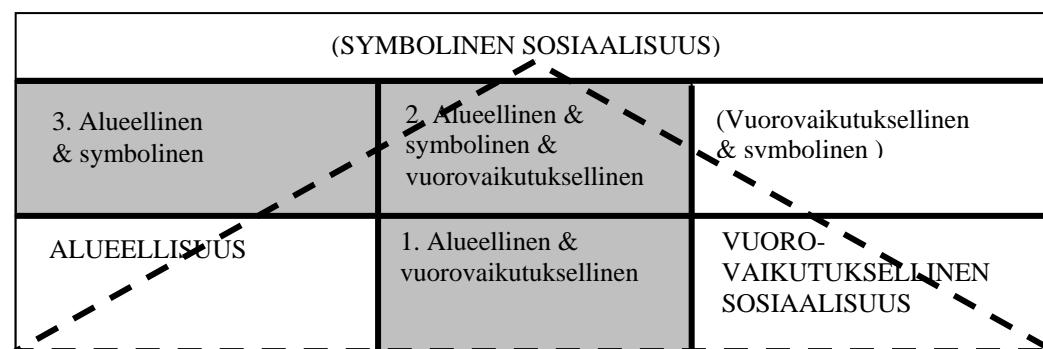
Linnamaan esittämät neljä osa-alueita ovat jäsentäneet ajatteluni tutkimuksen niissä vaiheissa, joissa omaan aineistooni pohjautuva analyysi vielä odotti valmistumistaan. Pidän yllä esiteltyä jaottelua tarpeellisena ja toimivana tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Se on auttanut pitämään mielessä tutkimuskohteen moniulotteisuuden, vaikkakaan se ei sellaisenaan kantanut tutkielman loppuun saakka. Tärkeänä syynä siihen, miksi valitsin juuri tämän jaottelun tutkimuksen taustaksi, oli se, että se oli syntynyt suomalaisista lähtökohdista. Näin ollen kulttuuriset lähtökohdat olivat hyvin lähellä omaa aineistoani. Lisäksi havaitsin jaottelun toimivaksi muita suomalaisia asuin ympäristöä käsitteleviä tutkimuksia tarkastellessani.

2.2. Sosiaalinen asuin ympäristö

Sosiaalinen asuin ympäristö on kantava käsite tässä tutkimuksessa. Se tuli sellaiseksi aineiston keruuvaiheen jälkeen nousemalla huomattavan merkittäväksi tekijäksi nuorten aikuisten kertomuksissa asuin ympäristöstään. Aineisto viestittää selkeästi sosiaalisen ympäristön merkittävää roolia nuorten aikuisten asuin ympäristön osana verrattuna muihin asuin ympäristön osa-alueisiin. Sosiaalinen asuin ympäristö pitää sisällään ne ihmissuhteet ja –kontaktit, jotka nuori aikuinen käsittää liittyväksi asuin ympäristöönsä, ja on siksi jokaisella ihmisellä erilainen. Lopullisessa merkityksessään käsitteen sisältö selviää vasta aineiston perusteella. Seuraavassa kuitenkin rajaan sitä tarkoituksenmukaisemmaksi sosiologian teorian avulla.

2.2.1. Alueellisuus sosiaalisuuden taustalla

Heikki Lehtonen (1990) on määritellyt yhteisö-käsitettä empiirisen yhteisötutkimuksen näkökulmasta. Hänen määrittelyssään saavat muodon yhteisyyden eri muotojen rajapinnat alueellisuuden sekä symbolisen ja vuorovaikutuksellisen yhteisyyden välillä. Tämä kolmijako muodostaa sosiologisen yhteisötutkimuksen peruskiven. Näistä tässä tutkimuksessa alueellinen ja vuorovaikutuksellinen yhteisyys rajapintoineen ovat keskeisiä. Symbolisen yhteisyyden otan esille näiden kahden kautta niin, että yksinomaan symboleihin perustuva yhteisyys jää tässä määrittelyn ulkopuolelle. Lehtosen yhteisyys-käsitettä vastaa tässä sosiaalisuus. (emt., 16-19.)

Kuvio 1. Sosiaalisuus asuinympäristössä Lehtosta (1990, 16-20) mukailen

Alueellisuudella tarkoitetaan tässä asuinympäristöä fyysisenä ympäristönä, sosiaalisuuden paikkaa. Pääpiirteissään tässä kyseessä oleva alue rajautuu tutkimuspaikkakuntiin nuorten aikuisten omien käsitysten perusteella. Tutkimuspaikkakuntia esittelen myöhemmin tässä raportissa. Lehtosen mukaan alueellisuus on yhteisön ulkoinen tunnusmerkki. Se on myös toiminnallisen yhteisön välttämätön edellytys. Yhteisö on kuitenkin seurausta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, ei yksin tilaan sijoittumisesta. Välttämättä samalla paikkakunnalla asuvilla ihmisillä ei siis ole sosiaalisuuden näkökulmasta mitään yhteistä. (emt., 1990, 218-219.) Vasta symbolisen tai vuorovaikutuksellisen sosiaalisuuden kautta voi syntyä alueellista sosiaalisuutta ja tämän tutkimuksen sosiaalinen asuinympäristö.

Symbolinen sosiaalisuus ilmenee muun muassa yhteenkuuluvuuden tunteena (Lehtonen 1990, 17). Symbolinen sosiaalisuus perustuu mm. Roland Barthesiin viitaten (1972) merkkeihin, joihin on kulttuurisesti liitetty tietty merkitys, ja joita käytetään välittämään tiettyjä viestejä (emt., 11-12). Alueellisuuden ja symbolisen sosiaalisuuden rajapinnalla (ks. kuvio 1, alue 3) syntyy alueellista sosiaalisuutta, joka ei perustu kasvokkaiseen kommunikointiin ja ihmisten kohtaamiseen. Soinilaiset nuoret kertoivat haastatteluissa olevansa soinilaisia. He kertoivat haastattelijalle, mitä on olla soinilainen ja millaisia soinilaiset ovat. Joku kuvasi sanallisesti Soinin vaakunaa, toiset kertoivat paikkakunnan maamerkeistä, mm. Suomen ainoasta vaivaisakasta, kunnantalosta ja järvimaisemista. He puhuivat samoista asioista, vaikkeivät välttämättä tunteneet toisiaan.

Vuorovaikutuksellinen sosiaalisuus on interaktionismin painottama lähestymistapa yhteisöllisyyteen. Sen merkitys painottuu myös tässä tutkimuksessa nuorten aikuisten itsensä ilmaisemien tarpeiden ja arvotusten vuoksi. Nuorten aikuisten sosiaalisen asuinympäristön kannalta merkittävintä sosiaalisuutta oli ihmisten kohtaaminen ja vuorovaikutus heidän kanssaan. Vuorovaikutuksellista sosiaalisuutta on olemassa myös alueesta riippumattomana. Tässä tutkimuksessa se kuitenkin liittyy pääasiassa asuinympäristöön. Haastatteluissa on esillä mainintoja myös ei-alueellisesta vuorovaikutuksellisuudesta, johon liittyi joko matkustamista tai yhteydenpitoa ihmisten välillä esimerkiksi puhelimitse tai sähköisesti. (Lehtonen 1990, 17.)

Sosiaalisuuden kolmijaon rajapinnat (kuvio 1, numeroidut alueet) ovat nuorten aikuisten sosiaalisen asuinympäristön näkökulmasta merkittäviä. Alueellisuuden ja symbolisen sosiaalisuuden yhteyttä (alue 3) tuli jo aiemmin käsiteltyä. Merkittävimmät sosiaalisuuden muodot tässä tutkimuksessa löytyvät alueellisuuden ja vuorovaikutuksellisen sosiaalisuuden kohtaamisesta (alue 1 ja 2). Alue 1 (alueellisuus ja vuorovaikutuksellinen sosiaalisuus) pitää sisällään ihmisten kohtaamisen asuinympäristössä, ystävien tapaamisen keskenään, ryhmien kokoontumisen ja toimimisen tai vaikkapa toisilleen vieraiden ihmisten keskustelun heidän tavatessaan. Alueella 2 symbolinen sosiaalisuus yhdistyy alueellisuuteen ja vuorovaikutukselliseen sosiaalisuuteen. Käsitän tämän alueen pitävän sisällään sellaisten asuinympäristöön liittyvien ryhmien toiminnan ja

kohtaamisen keskenään, joissa yhteisyyttä tai alueeseen kuuluvuutta ilmennetään symbolien tai symbolisen toiminnan välityksellä, kuten esimerkiksi urheilujoukkueen, urheiluseuran edustamisen tai seurakunnan tapauksessa. Lopullinen määrittely näillekin sosiaalisuuden alueille nousee aineistosta ja nuorten aikuisten siinä ilmaisemista käsityksistä.

2.2.2. Sosiaalisen asuin ympäristön suhteet

Sosiaalinen asuin ympäristö on yksilöllinen. Se koostuu niistä yksilön ihmissuhteista ja –kontakteista, jotka nuori aikuinen käsittää liittyväksi omaan asuin ympäristöönsä. Kontaktit voivat olla henkilökohtaiseen tuttavuuteen perustuvia tai kohtaamisia vieraiden ihmisten kanssa. Ne voivat ilmetä niin tunteina kuin vaikkapa osallistumisina erilaisiin yhteiskunnan rooleihin. Seuraavassa käsittelemme aiemman tutkimuksen kautta mahdollisia nuorten aikuisten sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen osallistumisen tyyppejä, joihin liittyy jonkinasteinen tuttuus suhteen tai ryhmän muiden henkilöiden kanssa. Nämä tyytit ovat perhe ja suku, ystävät, naapurusto ja paikallisyhteisö, työ-, opiskelu- ja harrastusyhteisö sekä hengellinen yhteisö. Postmodernia yhteisöllisyyttä ja julkisessa sosiaalisessa tilassa vieraiden ihmisten keskellä olemista käsittelemme myöhemmin kaupunki- ja aluetutkimuksen kohdalla.

Graham Allan (1993) toteaa, että tuttuuteen perustuvat sosiaaliset suhteet muodostavat yksilöllisen suhteiden verkoston, joka on suhteessa laajempaan kokonaisuuteen. Verkoston syntyminen ja muotoutuminen ei ole sattumaa, vaan suhteita kehitetään ja ylläpidetään aktiivisesti tekemällä strategisia päätöksiä ja reagoimalla sosiaalisen ympäristön piirteisiin tai muiden yksilöiden toimintaan. Asuin ympäristön rakenteella on sosiaalisten suhteiden muotoutumisessa merkittävä rooli, koska se määrittää vaihtoehdot päätöksenteon taustalle. Sosiaaliin suhteisiin liittyvien päätösten taustalla vaikuttavat sosiaalisten tekijöiden lisäksi mm. taloudelliset, kulttuuriset ja yksilön elämäkerralliset seikat. Näin myös muulla kuin sosiaalisella ympäristöllä on vaikutuksensa sosiaalisen verkoston muodostumiseen. Allanin mukaan on mahdollista kuvata tiettyjä yleisiä sosiaalisten suhteiden tyyppejä, vaikkakin niihin liittyvät välttämättä yksilön alati käynnissä oleva henkilökohtaisten suhteiden ylläpito ja siihen liittyvät valinnat. (emt., 1-3.)

Perhe ja suku: Perhe on toisaalta yhteiskunnan jatkuvuuden turvaava instituutio. Toisaalta se on henkilökohtaisiin ja usein läheisiin suhteisiin perustuva ihmisten yhteisö. Perheeseen liittyy sukupuolten ja sukupolvien välisiä suhteita. Ydinperheeseen katsotaan kuuluvan samassa kotitaloudessa asuvat eri sukupuolia edustavat vanhemmat ja lapsia. Vanhemmilla on vastuu huolehtia lapsistaan ja tukea näiden kehitystä. Perhe-käsite käsittää myös yksinhuoltaja- ja uusioperheet sekä lapsettomat pariskunnat, joita kuitenkin jatkossa kutsun edelleen pariskunniksi. (Lehtonen 1990, 200-210.) Tässä tutkimuksessa perhe nousee esille nuorten aikuisten, heidän sisarustensa ja vanhempiensa tai vanhempien puolisoitten muodostamana yhteisönä sekä nuorten aikuisten omina perheinä.

Rakkaus on Allanin (1993) mukaan nykyisenlaisen parisuhteen ja avioliiton sekä niiden kautta perheen lähtökohta. Tässä tutkimuksessa rakkaussuhteeseen viitataan seurustelukumppani ja avo- tai avioliiton käsitteiden avulla. Allan toteaa rakkauden olevan sosiaalinen konstruktio. Siihen liittyy runsaasti kulttuurisia elementtejä, niin siihen liittyvien symbolien, normien ja moraalien kuin kulttuurin tuotteiden välittämien rakkauteen liittyvien mielikuvien muodossa. Niin henkilö- ja parikohtainen kuin rakkaus onkin, vaikuttaa siihen kahden ihmisen lisäksi ulkopuolinen ympäristö antamalla mallin, puitteet ja odotukset yhteiselämälle. (emt., 19-21.)

Sukulaisuussuhteiden, perhe mukaan lukien, merkitys vaihtelee yksilöstä riippuen paljonkin. Toiset nuorista aikuisista eivät tapaa sukulaisiaan tai perheidensä jäseniä juurikaan, toisilla taas runsaasti ja lämpimiä sukulaisuusuhteita, joita ylläpidetään aktiivisesti tapaamisin ja muin yhteydenpidon keinoin. Merkittävien sukulaisuussuhteiden määrittelyn ja niiden läheisyyden arvioinnin perustan nuorten aikuisten omiin ajatuksiin ja teen sen lopullisesti vasta tulos-osiossa aineiston perusteella. Lehtosen (1993) mukaan sukulaisuudella on ihmissuhteena itseisarvo, minkä vuoksi sitä ei välttämättä aktiivisesti ylläpidetä. Siitä johtuen sukulaisuuteen voi liittyä helposti myös negatiivisia merkityksiä, sillä loukkaavankaan käytöksen johdosta sukuyhteisön jäseniä ei eristetä sen ulkopuolelle. Sukulaisuuden itseisarvoon ja sen tuomaan pysyvyyteen perustuvat myös Lehtosen listaamat perheen ja suvun merkitykset, kuten jatkuvuus,

ennustettavuus ja identiteetin kehittyminen. Perhe ja suku voivat olla turvasatamia tai eräänlaisia ”huoltopisteitä” kovassa maailmassa niin fyysisessä, henkisessä kuin sosiaalisessakin mielessä. Toisaalta muun muassa konfliktit ja perheeseen tai sukuun liittyvät negatiiviset tapahtumat voivat juuri pysyvyyden ja itseisarvon vuoksi olla yksilön kannalta myös vaikeita ja raskaita taakkoja. (Lehtonen 1993, 217.)

Ystävyys: Yleisesti ystävyysuhteet nähdään sosiaalisina suhteina, joiden yhteys yhteiskunnan instituutioihin on heikko. Esimerkiksi instituutioihin liittyvät roolit eivät kuvaa ystävyysuhdetta. Toimintatapoja ja suhteen ylläpitämistä määrittävien normit ja säännöt ovat väljiä, ja suhteen osapuolten yhdessä tai erikseen tekemillä valinnoilla ja päätöksillä on ratkaiseva merkitys ystävyysuhteen laadun suhteen. Kuitenkin ympäristö määrittää myös näitä suhteita toimimalla niiden kontekstina. Allan on tehnyt huomion, että ystävyysuhteet ovat dynaamisia. Ne useimmiten muuttuvat, kun yksilön ympäristö tai elämäntilanne muuttuu. Syy tähän on se, että suhteen säilyminen vaatii kontaktin yksilöiden välillä ja vastavuoroisen osallistumisen suhteeseen. (Allan 1993, 5-7.)

On hyvä muistaa, että ystävyysuhteiden kirjo on niiden väljästä määrittelystä johtuen hyvin laaja. Pieni osuus ystävyysuhteista on laadultaan sellaisia, että ne ovat syvään luottamukseen perustuvia ja pitkäkestoisia. Allanin mukaan on olemassa ystävyysuhteita, jotka perustuvat solidaarisuuden tunteelle ja yhteiselle historialle. Tällaiset suhteet eivät vaadi jatkuvaa aktiivista huomiota. Suurin osa ystävyysuhteista ovat tyypiltään sellaisia, että niiden jatkuvuus edellyttää aktiivista osallistumista esimerkiksi yhteisen toiminnan tai vierailujen muodossa. Ystävyysuhteiden merkittävyys yksilön elämässä on Allanin mukaan perusteltavissa muun muassa sosiaalisten ja fyysisten tarpeiden vastavuoroisen tyydyttämisen, yksilön identiteetin kehittymisen ja sen esittämisen sekä henkisen hyvinvoinnin näkökulmista. Ystävyysuhteet tarjoavat vertaistukea ja voivat estää syrjäytymistä tietyissä elämäntilanteissa. Toisaalta ei-tydyttävät, ristiriitaiset tai kokonaan puuttuvat ystävyysuhteet aiheuttavat yksilölle stressiä. (emt., 7-11.)

Naapurusto ja paikallisyhteisö: Edellä todettiin alueellisuuden olevan tärkeä sosiaalisuuden nimittäjä, edellyttäähän ihmisten kohtaaminen yleensä

konkreettista kohtaamista. Alueellisuus ei kuitenkaan yksin johda sosiaalisuuden muodostumiseen. Tarvitaan lisäksi vuorovaikutusta, yhteisiä symboleja tai molempia. Fyysinen läheisyys on naapurisuhteen tai muun paikallisyhteisön välttämätön ehto. Paikallisyhteisö ei nykyään voi taata asukkaiden elämän edellytyksiä. Sillä voi kuitenkin olla merkittäviäkin vaikutuksia ihmisten elämänlaatuun. (Lehtonen 1990, 18, 219.)

Lehtonen näkee paikallisyhteisöllä nykyään kaksi periaatteellista toimintakenttää: sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteisen edun ajaminen tiettyjen asioiden suhteen. Jälkimmäisestä hän käyttää esimerkkiä lähikaupan tai koulun pelastamisesta sen ollessa lakkautusuhan alla. Sen hän kuitenkin toteaa olevan ennemminkin sopimukseen perustuvaa kuin aidosti yhteisöllistä toimintaa. Lisäksi paikallisesti ilmenee tiettyä yksilöitä sitomatonta kollektiivista toimintaa, joka johtaa yhteiseen etuun. Esimerkistä käyvät talkoot. Yhteistä kaikelle paikallisyhteisöjen toiminnalle on kuitenkin sen sitomattomuus ja vapaaehtoisuus. (Lehtonen 1990, 218-225). Nuorten aikuisten kannalta merkittävin naapuruston ja paikallisyhteisyyden merkitys syntyy sosiaalisen vuorovaikutuksesta ja sen kautta syntyneistä ystävyysuhteista sekä yhteisyyden tuottamasta turvallisuuden tunteesta. Turvallisuuden tunteen kokemiseen ei välttämättä liity lainkaan toimintaa tai vuorovaikutusta, vaan se perustuu yhteiseen arvo- ja normijärjestelmään. (emt., 231.)

Työ-, opiskelu- ja harrastusyhteisö: Nämä kolme sosiaalisuuden tyyppiä käsittelem yhdessä, koska niihin kaikkiin liittyy yksilön mahdollisuus valita oma yhteisönsä monien vaihtoehtojen kirjosta, olkoonkin, että esimerkiksi työyhteisön kohdalla vaihtoehtoja ei välttämättä ole paljon. Työyhteisö on kuitenkin marginaalinen tämän tutkimuksen kannalta, sillä vain kaksi haastatelluista oli kokopäiväisesti työssä muualla kuin omassa yrityksessään. Työtä käsiteltiin aineistossa muiden kuin sosiaalisen ympäristön näkökulmasta. Näitä kolmea toimintaa, työtä, opiskelua ja harrastuksia, yhdistää se, että niihin kaikkiin liittyy jossain määrin yksilön omia tavoitteita tukeva toiminta, jonka ympärille joukko ihmisiä on kokoontunut. Sen lisäksi, että yksilö on itse valinnut toiminnan, johon hän osallistuu, hän voi valita myös sitoutumisen vahvuuden, jolla hän kiinnittyy

ko. yhteisöön. (mm. Lehtonen 1990, 18, 232.) Seuraavassa kappaleessa vapaaehtoisuuteen perustuvaa sosiaalisuutta käsitellään tarkemmin.

Hengellinen yhteisö: Uskonyhteisö, seurakunta, tarjoaa sosiaalisen ympäristön, johon liittyy hengellinen kokemus ja yhteisöllisyyden tunne. Käsittelen hengellistä yhteisöä sosiaalisen asuin ympäristön suhteena, koska aineiston tapausten joukossa se osoittautui merkitykselliseksi. Käsitän tässä hengellisen yhteisön ensisijaisesti sosiaalisen asuin ympäristön kannalta, jolloin sen määrittely ei käsitä hengellisyyttä koko laajuudessaan. Hengellinen yhteisö kokoontuu yhteisen uskonnon ympärille. Uskonto voi James A. Beckfordin (1989) mukaan ilmetä monenlaisina muotoina aina yksilön tietoisuudesta laajasti käytettäviin identiteettiä kuvaaviin symboleihin ja ihmisen olemassaolon ytimeen (emt., 4). Tavoitteeni on tässä löytää hengellisen yhteisön merkitys yksilön sosiaalisessa ympäristössä.

Käsitän hengellisen yhteisön tässä tutkimuksessa yksilöllisenä valintana, olkoonkin, että sosiaalinen ympäristö saattaa siihen vaikuttaa. Hengelliseen yhteisyyteen liittyy vahva sitoutuminen yhteisölliseen toimintaan ja yhteisiin representaatioihin sekä yhteisiin arvoihin, normeihin ja järjestykseen. Emilé Durkheimin (1961) havainto siitä, että hengellisyyteen liittyy niin yksilöllinen kuin yhteisöllinen kokemus, tunnetaan uskonnon yksilöllistymisenä (individualization of religion). Hengellisen yhteisön sosiaalinen yhteisyys ja keskinäinen solidaarisuus on sen mukaan sidos itsenäisten, mutta toisistaan riippuvaisten henkilöiden välillä. Tuo sidos ilmenee symboleissa, joita yhteisössä käytetään. Symboleiden kautta yhteisyys tulee osaksi yksilöä silloinkin kun yhteisö ei ole läsnä. (emt., 472-474.)

2.2.3. Habitat - sosiaalisuuden kotipaikka

Nuorten aikuisten omien valintojen perusteella syntyvää sosiaalisuutta lähestyn tässä Zygmunt Baumanin (1993) habitat-käsitteen kautta. Erotuksena edellä esiteltyihin sosiaalisiin suhteisiin tässä käsiteltävä sosiaalisuus pitää sisällään vapaaehtoisuuteen perustuvan erilaisiin toiminnallisiin ja aatteellisiin ryhmiin kuulumisen. Lehtosen (1990) mukaan nykykeskustelussa yhteisöksi nimitetty ilmiö on sopimussuhteille nojaavaa vuorovaikutusta, jonka pohjana on

suostutteluun perustuva symbolinen yhteisyys (emt., 243). Bauman (1993) käsittää tuon yhteisyyden habitatin kautta. Habitatit, eli kotipaikat, ovat sosiaalisuuden paikkoja. Habitat tarkoittaa ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa syntyviä alati muovautuvia yhteisöjä. Taustalla on oletus ihmisen sosiaalisesta luonteesta. (emt., 245-246.)

Habitatin käsite kuvaa ihmisen sosiaalisuutta postmodernissa maailmassa. Bauman kuvaa postmodernia pluralismin ja moninaisuuden maailmana, jonka toimijoita ohjaa mielihyvä. Kuluttamisen käsite kuuluu Baumanin postmoderniin siinä, että sen avulla ihmiset ilmaisevat kuulumistaan johonkin. Tyypillistä postmodernille on epävarmuus, hetkellisyys, paikattomuus ja suunnattomuus. Postmoderni sosiaalisuus on Baumanin mukaan sosiaalisuutta puhtaimmillaan siinä mielessä, että sitä ei ohjaa mikään malli tai rakenne, vaan kuvaavaa on ennemminkin satunnaisuuksiin perustuva sosiaalinen leikki. Postmodernin sosiaalisuus perustuu puhtaaseen ihmisten väliseen kohtaamiseen ja interaktioon, jonka seurauksena yhteiskunta hajoaa sosiaalisuuden lohkoiksi, edellä mainituiksi habitateiksi (Bauman 1992, 188-191.)

Jokainen habitat on omanlaisensa ja muuttuva. Sen vuoksi tämän käsitteen sisällön kuvaaminen tarkkarajaisesti on mahdottomuus. Habitatille merkityksellisimpiä ovat ne yhteisöt tai ne toimijat, jotka antavat sille tyypillisen luonteen. Habitateja ei valita satunnaisesti, vaan Bauman toteaa niillä olevan jokin pyrkimys, joka saattaa ilmetä toiminnassa ja saada merkittävän aseman. Habitat asettuu päämäärättömyyden ja päämäärätietoisuuden välimaastoon. Sen käytössä on päämäärien valikoima, josta yksilöt saavat vapauden valita merkityksiä ja toimintoja. Kuitenkaan postmodernilla habitatilla ei ole mitään tiettyä järjestystä, oppia tai kiintopistettä, vaan sitä kuvaa ennemminkin jatkuva muutos. Valittuihin päämääriin sitoudutaan, jos niihin halutaan sitoutua, ja niitä voidaan muovata toimijoiden kannalta merkityksellisemmiksi. (Bauman 1993, 191-196.)

Ihmiset kiinnittyvät Baumanin mukaan habitatiin symbolisten merkkien avulla. Näitä on kahdenlaisia, heikkoja ja vahvoja. Edelliset viittaavat kevyellä tavalla, että yksilö liittyy ko. kotipaikkaan, kuten esimerkiksi pukeutumalla habitatia edustavaan t-paitaan. Vahvoilla symbolisilla merkeillä yksilö saattaa muovata

koko elämäntyyliinsä kotipaikan mukaiseksi, kuten vaikkapa uususkonnollisten yhteisöjen piirissä. Sitä, miksi yksilö valitsee tiettyjen symbolisen käyttämisen, Bauman selittää merkkien vakuuttavuuden avulla. Vakuuttavuuteen tarvitaan habitatin päämääriä esittelevää puhetta, joka luo tunteen, että kotipaikkaan kannattaa kiinnittyä. Tuon puheen esittää joko asiantuntija tai ihmismassan tunnustama auktoriteetti. Edelleen, kotipaikan vaihtaminen on mahdollista, vaikka siihen oltaisiinkin kiinnitytty vahvoin symbolein. (Bauman 1993, 191-196.)

Riitta Jallinoja (1995) kirjoittaa, että Baumanin esittämä kotipaikka ei pakota ketään. Se on ambivalentti yhteisö, joka rakentuu vapauden ja riippuvuuden ristiriitaisissa tunnelmissa. Kotipaikka houkuttelee uskollisuuteen, ja on valmis muuttamaan päämääriään niin, että siihen haluttaisiin kiinnittyä. (emt., 45.) Baumanin postmodernin kärjistetty ja paikoin epäselvä määrittely ei sellaisenaan täysin istu tämän työn kehikseksi. Hetkellisyys, paikattomuus ja suunnattomuus eivät yksin riitä kuvaamaan aineiston moninaisuutta. Viitteitä postmodernista on kuitenkin löydettävissä myös tämän työn aineistosta. Habitat – kotipaikka on käsitteenä hedelmällinen tapa lähestyä tässäkin työssä merkittäväksi teemaksi nousevaa nuorten aikuisten sosiaalista asuinympäristöä.

2.2.4. Vieras vieraiden keskellä – sosiaalinen tila

Sosiaalinen tila on sosiaalisuuden tapa, jossa kohdataan, muttei kuitenkaan kohdata. Ollaan joukossa ihmisiä ilman, että tunnetaan muita läsnäolijoita. Se johtaa väistämättä kaupunki- ja aluesosiologian kysymysten äärelle, erityisesti kaupunkiin. Zygmunt Bauman (1993) toteaa, että toisten ihmisten kohtaaminen perustuu aina siihen, mitä kohdattavasta henkilöstä tiedetään kokemuksen, muistin tai vaikkapa kuulopuheen pohjalta. Taustatiedot helpottavat ihmisten keskinäistä ymmärtämistä. Tuo tietovarasto on erilainen koskien eri ihmisiä. (emt., 147-149.) Alfred Schütz (1974) erottelee yksilön muita ihmisiä koskevan tiedon intimiteetin ja anonymiteetin väliselle ulottuvuudelle, jossa vieraus lisääntyy ja taustatiedot vähenevät anonymiteettiä kohti liikuttaessa. Intimiteetin päähän kuuluvat läheiset ihmissuhteet, joiden vastapuolesta tiedetään paljon. Ulottuvuuden anonymiteetin ääripää kuvaa niiden ihmisten kohtaamista, jotka ovat yksilölle vieraita, mutta joista on kuitenkin jotain tietoa, vähintään se, että he ovat fyysisesti lähellä. (emt., 40-41.) Jälkimmäisessä ollaan sosiaalisen tilan käsitteen ytimessä.

Sosiaalisessa tilassa liikkuu toisilleen vieraita ihmisiä ilman, että heidän välillään olisi pitkää välimatkaa. Se on kaupunkielämälle tyypillinen avoin julkinen tila, johon kaikilla on pääsy. Päivittäin kohdataan ihmisiä, joiden kanssa ei ole aikomustakaan tutustua, saatikka ystävystyä ja luoda luottamuksellista suhdetta. Ollaan lähellä fyysisesti, mutta kaukana sosiaalisesti ja psyykkisesti. Bauman (1993) kirjoittaa ei-kohtaamisesta (mismeeting). Urbaaniin elämään tottuneet ihmiset ovat siinä mestareita. On kehittynyt tekniikoita, joiden avulla voidaan olla ikään kuin kasvottomina ja tuntemattomina ihmispaljoudessa. Sosiaalisessa tilassa olemiseen on olemassa kirjoittamattomat säännöt, jotka koskevat kohtaamisia ja sitoutumista niihin. Tekniikat ja säännöt tekevät sosiaalisuudesta mahdollista tilanteessa, jossa se intiimin ääripään sosiaalisuuden keinoin olisi mahdotonta. Ne auttavat sietämään vieraita ihmisiä silloin, kun he ovat fyysisesti liian lähellä. (emt., 154-155.)

Sosiaalisessa tilassa oleminen on toisaalta uhka ja toisaalta mahdollisuus. Siihen liittyy aina yksilön näkökulmasta myös riskinsä juuri avoimuuden ja sääntöjen kirjoittamattomuuden takia. Tietoisuus siitä, että joukossa saattaa olla joku, joka pelaa sääntöjen vastaisesti, ahdistaa. Sosiaalinen tila ei anna muuta mahdollisuutta kuin luottaa sokeasti täysin vieraiden ihmisten moraaliin. (emt., 165.) Toisaalta sosiaalinen tila viihdyttää, tarjoaa tietoa ja on avoin uudelle. Se antaa mahdollisuuden esteettiselle kokemiselle ja itsensä ilmaisuun. Tilassa ollaan uteliaina ja voidaan nähdä ja kokea alati vaihtuvia näkymiä: erilaisia ihmisiä, paikkoja ja tapahtumia. Avoimena sosiaalinen tila on salliva. Jokainen ”vieras” voi siinä esittää itseään ulkoisesti haluamallaan tavalla ilman pienyhteisölle tyypillisiä rajoituksia tai kontrollia. Sosiaalisessa tilassa voi myös ilmaista itseään kuluttamalla, tekemällä valintoja. (emt., 168-169.) Sosiaalinen tila tarjoaa tilan postmodernille ajanvietolle ja sosiaaliselle leikittelylle, kohtaamisille ilman sidoksia tai tositarkeitusta, leikittelylle eri paikoissa ja merkityksissä. Se tarjoaa valinnan vapauden. Halutessaan leikittelyä tai esteettistä sosiaalista tilaa voi seurata sivusta – tai siihen voi astua mukaan osallistumaan. (emt., 170-171.)

2.3. Nuori aikuinen identiteettiään rakentamassa

Käyn läpi seuraavassa nuorten aikuisten elämänvaihetta identiteetin käsitteen eri näkökulmien kautta. Elämönhallinnan identiteettien nelijaon avulla päästään käsiksi valintoihin, joita nuori aikuinen elämänvaiheessaan tekee ja samalla arvostuksiin niiden taustalla. Sosiaalisen ympäristön näen tärkeänä tekijänä identiteetin muodostumisen kannalta. Viimeisenä käyn läpi länsimaaisessa yhteiskunnassa merkittävällä tavalla vaikuttavaa ja sosialisaaion kautta uusintuvaa sukupuoli-identiteettiä.

2.3.1. Elämönhallinnan identiteetit

Tutkimushenkilöt ovat iältään 19 ja 25 -vuotiaita. Sosiologisen tutkimuksen mukaan tässä työssä tutkimieni nuorten aikuisten elämänvaihetta voisi kuvata heidän elämänsä koskevien valintojensa perusteella. Yhteiskunta tarjoaa heidän vaihtoehtojensa valikoiman ja samalla rajat elämänsä suuntaamiselle. Traditiot ja tavat vaikuttavat valintoihin, vaikkakaan eivät nykypäivänä välttämättä ratkaisevasti. Elämänsä vaiheet ovat sosiaalisia konstruointeja, joiden taustalla on aina jokin tietty aika ja paikka. Näkökulma, josta konstruointia käsitellään, on merkittävä tekijä sen sisällön kannalta. (Raitanen 2001, 196-199.)

Koska oman aineistoni tapauksia ei yhdistä mikään tietty instituutio, elämäntilanne tai edes asuinympäristö, lähestyn tässä nuoren aikuisen elämänvaihetta elämönhallinnan käsitteen ja Marko Raitasen (2001) siihen liittämien identiteettien tyyppien kautta. Tyypittely kuvaa oivalla tavalla sitä, että nuorten aikuisten keskuudessa on olemassa monia erilaisia asenteita sekä suhtautumista nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Elämönhallinta on eräänlainen kattokäsite selviytymisstrategioille. Se on tapa, jolla holhouksesta vapaa yksilö valitsee itselleen käyttäytymisen mallin eri tilanteissa. Elämönhallinnassa yhdistyvät yksilön saadut ja hankitut kyvyt, ympäristön antama tuki ja sen tuomat pakot, vaatimukset, haasteet ja odotukset. Käsite jaetaan usein sisäiseen ja ulkoiseen elämönhallintaan, joista ensimmäinen pitää sisällään yksilön kyvyn itsekontrolliin, vastuunottoon, valintojen tekemiseen, joustavuuteen ja epävarmuuden sietämiseen. Ulkoinen elämönhallinta kattaa taas yhteiskunnan instituutioiden puitteista hankitut tiedot ja taidot sekä kyvyt niiden hankkimiseen.

Näistä koulutus ja ammatti koskettavat eniten tämän työn tapauksia. (Raitanen 2001., 205-216.)

Raitanen kuvaa elämänhallinnan identiteettien nelikentän avulla aikuistumassa olevien ihmisten tasapainoilua erilaisten arvostuksien välillä sekä pyrkimystä niiden joustavaan yhdistämiseen. Hän lähtee liikkeelle yksilöstä, ei yhteiskunnasta, käsin. Raitasen nelijako tiivistyy seuraavaan kuvioon:

	Tilanteeseen mukautuva	Tilanteeseen vaikuttava
Sisäinen itsensä toteuttaminen	HEDONISTINEN Päämäärättömyys Tässä ja nyt Itsekeskeisyys	UUDISTAVA Postmateriaaliset arvot Individualismi Yksilöllisyys
Ulkoisen itsensä toteuttaminen	UUSINTAVA Perinteiset arvot Turvallisuushakuisuus Ulkoapäin ohjautuvuus	VASTUULLINEN Päämäärätietoisuus Vastuurationalisuus Omavastuisuus

Kuvio 2. Elämänhallinnan identiteetit tyyppien (2001, 208-216) mukaan

Hedonistisen identiteetin mukaisesti valintoja tekevät nuoret aikuiset suuntautuvat valintojen tekoon pikemminkin välitöntä nautintoa tavoitellen kuin pitkäjänteisiin tavoitteisiin sitoutuen. Tyypillistä heille on itsekeskeinen elämänsenne ja nykyhetkeä korostava aikakäsitys. Nykyhetken kiinnittymisen voidaan nähdä myös johtuvan siitä, että tulevaisuus on nuorille aikuisille nykyaikana avoin ja epävarma. Hedonistista identiteettiä voi perinteisestä näkökulmasta pitää syrjäytymistä tuottavana. Siihen kuitenkin voi liittyä runsas sosiaalinen aktiivisuus ja laaja kaveripiiri. Harrastukset sijoittuvat useimmiten virallisten organisaatioiden ulkopuolelle. (emt., 208-216.)

Uudistavan identiteetin yksilölliset valinnat korostavat elämän laatua ja mielekkyyttä. Tämä tyyppi tietää, että yksilön on uskottava itseensä. Uudistavaa identiteettiä toteuttavat henkilöt sitoutuvat tekemiinsä valintoihin, koska ne on tehty perustuen omaan sisäiseen itsensä toteuttamiseen ja yleensä tietoisina muista

vaihtoehtoista. Postmateriaaliset arvot kuvaavat tässä itsensä toteuttamisen lisäksi suhtautumista esimerkiksi ohjaukseen, auktoriteettiin, missä avainsanoja ovat kumppanuus, tasa-arvoisuus ja vuoropuhelu. (Raitanen 2001, 208-216.)

Uusintava identiteetti antaa pääpainon ulkoisille vaatimuksille ja pyrkii vastaamaan rooliodotuksiin koulutuksen, työn ja perheen perustamisen, eli perinteisten kehitystehtävien täyttämisen avulla. Nämä nuoret aikuiset näkevät elävänsä tulevaisuudessa tavalla, jolla heidän vanhempansakin ovat eläneet. Heidän tekemänsä elämänvalinnat tukevat pitkälti vanhempien tekemien valintojen lähtökohtia. Malli, jonka kautta he tekevät valintojaan, on ulkoapäin ohjattu. Uusintavan identiteetin tyyppin nuoret aikuiset näkevät aikuisuuden eräänlaisena turvallisena ja hallittuna maailmana rutiineineen. (emt., 208-216.)

Vastuullinen identiteetti pohjautuu vahvasti sosiaalisen ja taloudellisen statuksen hankkimiseen. Siinä ulkoiset itsensä toteuttamisen muodot, kuten halu vaurastua ja osoittaa pätevyytensä työssä, ovat etusijalla. Työelämän arvomaailma on tällä tyyppillä läsnä jo nuoren aikuisen elämänvaiheessa, joka nähdään siirtymänä kohti elämälle merkityksen antavia päämääriä (esim. omakotitaloa, johtotason työpaikkaa). Viittaus protestanttiseen etiikkaan on tarpeen, sillä tämä tyyppi kokee työn kantavan hedelmää ja johtavan statuksen nousemiseen. (emt., 208-216.)

2.3.2. Sosiaalinen ympäristö identiteetin muovaajana

1900-luvun alussa C. H. Cooley (1964) kirjoitti käsitteestä empiirinen minä (empirical self). Hän tarkoitti sillä ihmisiä, jotka itse tunnistavat oman olemassaolonsa ja toimintansa. Empiirinen minä ei kuitenkaan voinut Cooleyn mukaan olemassa ilman muita ympärillä olevia ihmisiä. Siihen liittyi aina sosiaalisuus, joka mahdollisti itsen vertaamisen muihin. (emt., 168.) Cooleyn mukaan empiirinen minä muodostui kolmesta asiasta: siitä, että ihminen kykeni kuvittelemaan oman ulkoisen olemuksensa muiden silmissä ja muiden ihmisten arvion itsestään. Lisäksi empiirisellä minällä oli edellisistä johtuen tuntemuksia itsensä suhteen, kuten ylpeyttä tai häpeää. (emt., 184.)

Sosiaalisella ympäristöllä on ratkaiseva vaikutuksensa yksilön identiteettiin. Se kehittyy sosialisatiossa, yksilön omaksuessa yhteiskunnan normit ja

toimintatavat. Richard Jenkins (1996) viittaa yksilön läpi elämän kestäväan kehitysprosessiin, joka väistämättä on sosiaalinen. Hänen mukaansa minuus (selfhood), jota hän pitää identiteetin perustavimpana elementtinä, muodostuu jo sosialisoinnin varhaisesta vaiheesta lähtien yksilön tietoisuudessa. Se pitää sisällään tiedon siitä, kuka yksilö on ja missä hän on, mikä taas viestittää jotain siitä, mitä hän on tekemässä. Minuus muodostuu kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön varassa, mutta vasta yksilön oman määrittelyn ja tulkinnan kautta. (emt., 47-49.)

Identiteetin kehittämisessä sosiaalisen ympäristön rooli korostuu sosialisoinnin edetessä alati käynnissä olevassa identifikaatiossa (self identification) yksilön vertaillen itseään muihin ihmisiin ja saadessa vaikutteita näiltä. Eritoten sosiaalisten vaikutteiden vuoksi identiteetti muotoutuu ja muuttuu. Merkittävä identiteetin muovaaja on yksilön sosiaalisten suhteiden verkosto, se, kenen kanssa ja millaisia suhteita hänellä on. Yksilö myös esittää identiteettiään muille ihmisille. Tämä tapahtuu eri tavoin itseään ilmaisten, mutta myös erilaisissa sosiaalisissa piireissä ja suhteissa näyttäytyen. Esitykset joko saavat tai eivät saa hyväksyntää sosiaalisesta ympäristöstä. Näin sosiaalisessa ympäristössä hyväksytyt identiteetin esitykset tulevat osaksi yksilön identiteettiä. Jos hyväksyntää ei saada, identiteetti yleensä muovautuu. Jenkins toteaa sosiaalisen ympäristön voivan olla myös yksilön ja hänen identiteettinsä kannalta tuhoisa. (emt., 50.)

2.3.3. Sukupuoli identiteetin ja sosiaalisuuden muovaajana

Julia T. Woodin (1993) mukaan länsimaisessa kulttuurissa sukupuoliroolit (gender) ovat ensiarvoisia yksilöllisen ja kollektiivisen elämän määrittäjiä arvojen, odotusten, rooleissa toimimisen ja tulkintatapojen taustatekijänä. Niiden juuret johtavat kulttuurin ja yhteiskunnan organisoitumiseen. Vaikka sukupuolella (sex) on myös biologinen, geneettinen ja psykologinen taustansa, sukupuolirooli opitaan kulttuurin välityksellä sosialisointiprosessissa olemalla vuorovaikutuksessa perheen, vertaisten ja erilaisten roolien edustajien kanssa. Sosialisointiprosessi on kahdelle länsimaissa hyväksytyimmälle ja tämän tutkimuksen kannalta olennaisimmalle sukupuoliroolille, heteroseksuaalisille

feminiiniselle ja maskuliiniselle roolille, erilainen lapsuudesta lähtien. (Wood 1993, 27-28).

Yksilön toimintaa aikuisiässä vahvasti määrittävä sukupuoli-identiteetti (gender identity) on sosialisointin tulos. Stereotyyppisesti ajatellen feminiinisen sukupuoli-identiteetin omaavat henkilöt tapaavat Woodin mukaan käsittää itsensä ensisijaisesti ihmissuhteiden kautta, jolloin empatia, vastavuoroisuus ja herkkyys ihmissuhteiden dynamiikalle ja tunteiden aistimiselle kuvaavat sitä hyvin. Maskuliininen sukupuoli-identiteetti taas korostaa riippumattomuutta muista ihmisistä, itsekontrollia erityisesti omien tunteiden suhteen sekä vahvuutta, vastuullisuutta ja tuottavuutta. Feminiinisyys korostaa kodin ja perhe-elämän merkityksiä, äidillisyyttä ja huolenpitoa, kun taas maskuliinisuus työn ja fyysisen turvallisuuden merkityksiä. (emt., 29-33.)

Sukupuoli-identiteetin on havaittu vaikuttavan siihen, kuinka ja millaisissa ihmissuhteissa toimitaan. Näin ollen sukupuoli-identiteetillä on vaikutuksensa myös sosiaalisen ympäristön rakentumiseen. Woodin mukaan feminiiniseen sukupuoli-identiteettiin liitetään taipumus yhteistyön tekemiseen, ihmissuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen, vastavuoroisuuteen ja läheisten kahdenvälisen ihmissuhteiden muodostamiseen. Maskuliiniselle sukupuoli-identiteetille tyypillistä taas on omien pelkojen ja heikkouksien kieltäminen tai peittäminen muilta ja pysyttelemine kommunikoinnissa raportoinnin, kommentoinnin, neuvonannon tai ongelmanratkaisun tasolla sen sijaan, että asetuttaisiin ihmissuhteissa mahdollisesti haavoittuvasen asemaan. (emt., 34-35.)

Sukupuoli-identiteetti ja ympäristö liittyvät toisiinsa. Erityisesti feministinen tutkimus on vakiintunut maantieteellisestä tutkimusta. Ympäristön elementit ja sosiaalinen ympäristö uusintavat ja ylläpitävät sukupuolirooleja. Sireni (2005) on tutkinut suomalaisen maaseudun feminiinisyttä ja maskuliinisuutta, ja toteaa, että perinteisen emännän ja isännän roolit ovat maatalouden uudenaikaistumisen ja hyvinvointivaltion myötä. Kuitenkin työnjako tiloilla noudattelee pääosin perinteistä patriarkaalisten suhteiden määrittämiä feminiinistä ja maskuliinista sukupuoliroolia, jossa koti on naisen valtakunta. Kirkko on perinteisen maaseudun yhteisöllisyyden paikka, joka välittää odotuksia heteroseksuaalisuudesta ja

ydinperheestä. Uuden suomalaisen maaseudun rooleissa etenkin feministinen rooli on muodostunut perinteisiä rooleja aktiivisemmaksi, ja naiset ovatkin aktiivisia maaseudun ja kylätoiminnan kehittäjiä. (Internetaineisto, Sireni) Tämän tutkimuksen maaseudun nuorista aikuisista yksikään ei ollut maatilalla kasvanut. Isovanhempien sukupolven myös moni oli kuitenkin viettänyt aikaa maalla ja kokenut tilan elämää, missä maaseudun perinteisten sukupuoliroolien sisällöt ovat saattaneet siirtyä heidän sukupolvelleen.

Vesa Rouhiainen (2000) tutki suomalaisen maaseudun nuoria miehiä ja päätyi kuvaamaan 16–33 -vuotiaita haastateltujaan viiden eri tyyppin kautta, jotka eroavat toisistaan mm. iän, elämäntilanteen ja harrastusten suhteen. Maailmalle orientoituneet opiskelijapojat harrastivat aktiivisesti, hankkivat jatkokoulutusta ja suunnittelivat muuttoa pois maalta. Iältään muita nuorempien autopoikien tekeminen liittyi pääasiassa moottoriajoneuvoihin. Rennoille poikamiehille kaverit, autot ja elämänkumppanin etsiminen olivat tärkeitä sisältöjä elämässä. Vakiintuneet avomiehet elävät vaimon tai tyttöystävänsä kanssa ja heillä on vakiintunut asema työmarkkinoilla. Heidän arkeensa kuuluu monenlaisia harrastuksia ja runsaasti kavereita. Nuoret isät elävät perhekeskeisesti ja ovat vakiintuneet asuinpaikkakunnalleen. (Internetaineisto, Rouhiainen)

Eräs tätäkin tutkimusta läheisesti koskettava viite siitä, että sukupuolten kokemukset ympäristöstä eroavat toisistaan, ovat Tarja Toivosen (2002) tekemät havainnot. Hän on todennut tutkiessaan maaseudun nuorten näkemyksiä ympäristöstään, että maaseutumaiseen ympäristöön liitettävät sosiaalisen ympäristön negatiiviset puolet, yhdenmukaisuuden paine ja juoruilu haittaavat naisia enemmän kuin miehiä. Lomaketutkimukseen vastasi 858 15-26 -vuotiasta, joista 52,5 prosenttia oli naisia ja 47,5 prosenttia miehiä. Naisista 41 prosenttia koki yhdenmukaisuuden paineen ja sen, ettei erilaisuutta hyväksytä, haittaavana. Miehillä vastaava prosenttiluku oli 21. Toisten ihmisten käyttämisen ja juoruilun koki naisista 70 prosenttia haittaavaksi, miehistä 47 prosenttia. (emt., 71-72.)

2.4. Kaupungin ja maaseudun rajalla

Kaupungin ja maaseudun välinen raja on yksilön arjen näkökulmasta nykyisessä Suomessa häilyvä. Koko maassa on vain yksi suurkaupunki. Keskisuuria kaupunkeja, jollaiseksi tämän tutkimuksen Jyväskylä lasketaan, kuvastaa tietty luonnonläheisyys ja jopa maaseutumaisuus viimeistään, kun astutaan keskusta-alueen ulkopuolelle. Lontoon tai New Yorkin elämästä kertovat urbanismin kuvaukset tuntuvat äkkiseltään kaukaa haetuilta, etenkin kun vielä suomalaisista kaupunkilaisista ihmisistä suurimman osan juuret johtavat jollain tapaa maalle, vähintäänkin maaseutukylällä kasvaneiden vanhempien tai isovanhempien antaman kasvatuksen kautta. Kuitenkin Jyväskylän tunnistaa kaupungiksi mm. sen asukasmäärän ja palveluiden tarjonnan runsauden puolesta. Aineiston nuorista aikuisista osa oli valinnut sen asuinympäristökseen varta vasten kaupungin tunnelman takia. Ja kun otetaan katsaus maaseudulle, Soiniin, niin huomataan, että nuoret aikuiset siellä voivat yhtä lailla elää ajan hermolla muun muassa medioita seuraten, shoppailla ja kuluttaa, tehdä asioita, jotka liitetään kaupunkielämään. Silti Soini on kiistämättä maaseutua niin maisemaltaan kuin väkiluvultaankin. Missä maaseudun ja kaupungin raja kulkee? Onko sitä? Ja jos on, niin miksi se kulkee juuri siinä?

2.4.1. Kuluttaen kaupungissa

Georg Simmelin (2005) mukaan suurkaupunki haastaa ihmisen tietoisuuden nopeasti vaihtuvilla ilmiöillään, kaoottisuudellaan ja jyrkillä vastakohtaisuuksillaan. Seuraa hermoston yliaktiivisuutta. Maaseudulla ja pikkukaupungeissa elämänrytmi on hitaampi, totutumpi ja tasaisempi. Näin ollen suurkaupunkilaista kuvaa järkiperäisyys, laskelmoivuus ja sielunelämän intellektuaalisuus, kun taas pikkukaupunkilaisia tunneperäiset ja suhteet. Suurkaupunkilaisten tyypilliset piirteet suojaavat heitä kaupungin väkivaltaisuukselta. Tämän Simmel totesi artikkelissaan vuonna 1903. (Emt., 27-29.) Louis Wirth (1938) kuvasi paljon siteeratusta esseessään suurkaupungin urbanismia. Wirth kuvaa urbanismia sairauden kaltaisena tilana, jonka lähtökohdaksi on asukkaiden heterogeenisyys ja sen aiheuttama epäyhtenäisyys. Hänen mukaansa kaupunkilaisten yhteisyys perustuu ihmisten riippumattomuudelle toisistaan ja monimutkaisille vastavuoroisille suhteille.

Kuvaavaa urbanismille ovat myös sekundääriset, pinnalliset ja alati muuttuvat kontaktit sekä ympärillä olevat lukuisat tuntemattomat ihmiset. (emt., 1-24.)

Kaupunkilaisuutta käsittelevät 1900-luvun kolmelle ensimmäiselle neljännekselle ajoittuvat teoriat käsittelevät pitkälti elämää ja sen jäsentymistä suurkaupungeissa. Suurkaupungit nähdään toisaalta mahdollisuuksien sekä kulttuurisen moninaisuuden lähteinä ja toisaalta ongelmien tyysijana. Maantieteilijä David Harvey (1989) käsittelee urbanisoitumisen prosessia nykypäivän näkökulmasta heijastellen havaintojaan kaupunkielämästä yhteiskunnan poliittisiin ja taloudellisiin taustoihin. Hänen mukaansa kaupunki on monimutkainen dynaaminen systeemi, jonka tilallis-ajallinen muoto ja sosiaaliset prosessit ovat alati vuorovaikutuksessa keskenään. Urbaanin tilan kokemista Harvey kuvaa kapitalismin myötä tapahtuneen historiallis-maantieteellisen kehityksen ja kulttuurisen, sosiaalisen sekä ideologisen muutoksen välisen dynamiikan kautta. Oman teoriansa kehikseen, marxilaiseen metateoriaan, viitaten hän toteaa, että kapitalismi on voima, joka johtaa askel askeleelta etenevään vallankumoukselliseen muutokseen. Kaupungistumisen ydin ovat ajallisesti muuntuvat pääoman kierron prosessit (processes of capital circulation), kuten työvoiman ja pääoman virrat, tuotannon organisaatio, tiedon kulku, kulutus ja aluepoliittiset konfliktit. Pääoman kierron prosessit näyttäytyvät rakennetun ympäristön tuottamisessa ja sen käytössä. Ne rakentavat kaupunkia tai aluetta ja elämäntapaa siellä. (emt., 2-7, 19-21.)

Kaupunki on tuotannollisten voimien kasauma, joka rakentuu työn varaan. Työ taas johtaa juurensa pääoman kierron prosesseihin. Kaupungissa asuu yksilöitä, jotka kuluttavat, toteuttavat ja ylläpitävät itseään varoilla, jotka he ansaitsevat pääoman kierrossa. Sen lisäksi, että yksilöiden elämä on riippuvainen tuosta kierrosta, palvelee myös heidän joukossaan ilmenevä pinnallisiin suhteisiin perustuva yhteisöllisyys sitä. (emt., 229). Kuluttamiseen liittyy vapauden kokemus. Se on yksilön keino ilmaista itseään ja asemaansa tekemällä valintoja runsaan tarjonnan keskellä. Käsite symbolinen pääoma kuvastaa hankittuja elementtejä, joiden avulla yksilö erottuu sosiaalisessa tilassa (ks. sivut 17-18) edukseen. Esimerkistä käy vaurautta ilmaiseva ulospäin näkyvä omaisuus, vaikkapa komean auton ja talon muodossa tai osallisuus arvostetussa yhteisössä.

Symbolisen pääoman avulla urbaani elämä organisoituu muuttuvien arvostusten varassa. Koska kuluttaminen pitää myös yllä pääoman kiertoa, asettelee se vallalla olevien arvostusten lähtökohdat. Symbolisen pääoman epätasainen jakautuminen aiheuttaa kaupunkiin, sen sosiaaliseen tilaan, häiriöitä. Ne ovat kilpailua, joka ilmenee elämäntyylien (life-style) kirjona sekä taisteluna tilan ja vallan hallinnasta. (Harvey 1989, 230-236.)

Kaikkien yksilöiden omaama kuluttajan täysivaltaisuus (consumer sovereignty), toimii Harveyn (emt.) mukaan epätasa-arvoon liittyvien konfliktien tasoittajana, vaikkakin se on rajoitettu – varoihin sidottu. Se valtaistaa yksilöt muokkaamaan oman elämänsä laatua ilman, että urbaanin elämän patologiat, kuten anonyymisyys, rahaan sidottu yksilöllisyys, eristyneisyys luonnosta ja tuoton maksimoinnin tavoitteet, tulevat esille. Siinä, missä kulutus antaa mahdollisuuden ilmaista itseä ja rakentaa omaa identiteettiä, se pitää yllä olemassa olevaa valtarakennetta. Yksilöllisyyttä korostavassa kaupungissa on tilansa myös valtaa vastustavalle liikehdinnälle ja kapinoille, jotka aika ajoin nostavat päätään, vaikkakin niiden mahdollisuudet toimia on tietten jätetty kovin ahtaiksi. Valtavirran vastustus tuo kaupunkiin jännityksen, joka monesti mainitaan myös kaupunkielämän kiehtovuuden lähtökohtana. (emt., 230-236, 241.)

2.4.2. Maaseutu - idyllinen yhteisö vai maisema?

Maaseutu (rural area) voidaan yhtä lailla käsittää tilallis-ajallisten ja sosiaalisten prosessien vuorovaikutuksena. Jostain syystä raakaa kapitalismia ei yhtä kärkevästi olla yhdistetty maaseutuun kuin kaupunkiin. Ennemmin siihen liitetään pienet kyläyhteisöt ja rehellinen ihmisten keskinäinen kohtaaminen. Pinnallisuuden ja kulutuksen sijasta maaseutuun liittyy luonnollisuuden, harvan asutuksen ja kaikkein perustavanlaatuisimman tuotannon merkitykset. Kuitenkin maaseutu ja kaupunki saattavat sijaita vain pienen matkan päässä toisistaan, aivan samassa maailmassa ja vieläpä yhteydessä toisiinsa. Tiina Silvasti (2002) kirjoittaa, että kaupungistuminen ja maaseutu eivät ole toistensa vastakohtia. Sen sijaan ne määrittävät toisiaan, antavat ajan kuluessa toisilleen uudenlaisia merkityksiä. Maaseudun tila ja maisema tulevat nykyään tulkituiksi monin eri tavoin. On todennäköistä, että se maaseutu, jonka kaupunkilaiset haluavat maalla vieraillessaan tai kesämökillä aikaa viettäessään kokea, on vieraantumassa

maanviljelijöiden sosiaalisista, taloudellisista ja tuotannollisista realiteeteista. (Silvasti 2002, 20-21.)

Perinteisesti maaseutuun liitetään biofyysinen, maa- ja metsätaloudesta peräisin oleva, tuotanto, mikä väistämättä yhdistää maaseudun ja kaupungin toisiinsa riippuvuussuhteen kautta (emt., 12). Produktionistisen, eli tuotannollisuuden, käsityksen mukaan maaseuduntehtävänä on tuottaa ruokaa, puuta, turismia ja muita hyödykkeitä. Postproduktionismi taas määrittelee maaseudun fyysisenä alueena, joka on yksilöllisen kulutuksen ja hyödyntämisen kohde sekä nautinnon lähde. (Rosenqvist 2003, internetaineisto.) Harvey (1989) arvelee luonnosta tulleen kulutustuotteen, erään tavan muiden joukossa, jonka avulla voidaan ilmaista itseä. Joka tapauksessa luonnonympäristön arvostuksen on havaittu kasvaneen. (emt., 234.) Tuotannollisuus ei kuitenkaan yksin riitä kuvaamaan elämää maaseudulla, ennemminkin sen tekee elämäntapa, joka on vuosisatojen aikana muotoutunut tuotannon ympärillä. Ja muotoutuu edelleen (Silvasti 2002, 12.)

Suomalaisen kaupungin ja maaseudun rajat häilyvät. Niiden piirtäminen kartalle on mahdottomuus. Mutta ne voi havaita, kun tarkkailee elämää ympärillään – oli sitten maalla tai kaupungissa. Marja Holmila (2001) toteaa, että kaupunkilainen elämäntapa on valtaamassa alaa maaseudun sisällä, ja että se vaikuttaa siellä aiemaa enemmän. Maaseudulle ovat perinteisesti olleet tyypillisistä moniulotteiset ja päällekkäiset sosiaaliset roolit. Sama henkilö saattaa esiintyä yhtä aikaa useissa eri rooleissa, esimerkiksi sukulaisena, ammattiroolissa (esim. kauppias tai postinkantaja) ja kunnan asioihin vaikuttavana poliittisena päättäjänä. Näistä maaseudun rooleista ollaan siirtymässä kohti kaupungille tyypillisiä pinnallisia ja eriytyneitä sosiaalisia rooleja. Holmila näkee tämän kehityksen toisaalta yksilölle valinnan varaa ja -vapautta tuovana, mutta toisaalta sosiaalisen kontrollin otetta höllentävänä. (emt., 143-147.) Silvastin (2002) mukaan urbaani elämä on valumassa kaupunkilaisten liikkumisen mukana yli kaupunkien laitojen maaseudulle saakka, sukulaisiin, kesämökeille ja eläkekoteihin maaseudun idyllissä. Toisaalta valumaa on edellistä runsaammin tapahtunut muuttoliikkeen mukana toiseen suuntaan. (Internetaineisto.) Maalta on muutettu ja muutetaan kaupunkiin työn ja opintojen perässä. Rosenqvist (2003) toteaa maaseudun olevan

alisteisessa asemassa kaupunkiin nähden yhteiskunta- ja aluekehityksen näkökulmasta. (Internetaineisto.)

Kuitenkin maaseutua ihannoidaan. Kaupunkilaisten, ja monesti myös tutkijoiden, mielissä siitä annetaan yltiöpositiivinen, paratiisimainen kuva. Rosenqvist (emt.) käyttää käsitettä maaseutuidylli kuvaamaan maaseutua eräänlaisena menneisyyden muistomerkkinä ja sen määrittelyä kaupunkielämälle tyypillisten arvojen mukaisesti (Internetaineisto). Jotain maaseudulle tyypillisessä elämänmenossa, etenkin sen sosiaalisissa suhteissa on idyllistä siinä mielessä, että kaipuu siihen on todellista. Kaupunkitutkijat (mm. Sennett 1978 ja Harvey 1996) ehdottavat urbanismin kehityksessä paluuta pieniin maaseutumaisiin yhteisöihin, moraalien ja sosiaalisen kontrollin ympäristöön. Sennett palaa kirjoituksissaan tiettyyn alueeseen kiinnittyvään yhteisöön, joka perustuu tunteisiin ja intiimeihin suhteisiin, ja jonka avulla päästään irrottautumaan kaupunkimaisesta elämäntyylistä. (Sennett 1978, 263-265.) Harvey kaavailee utopistisesti uutta urbanismia (new urbanism) mahdollisuutena, joka voisi pysäyttää kapitalismiin nojaavan urbanismin aiheuttaman sosiaalisen hajautumisen, materialismin ja yksilöllisyyttä korostavan, itsekkään, markkinaorientoituneisuuden. Uuden urbanismin ydin on löydettävissä kyläyhteisöä kuvaavasta sosiaalisuudesta, eräänlaisista toisiinsa yhteydessä olevista urbaaneista kylistä, joissa yhteisyyden lähtökohtana ovat fyysiseen läheisyyteen perustuvat henkilösuhteet. Sosiaalinen kontrolli ja valvonta, paikallispolitiikka sekä yhteisön luomat rajat ovat uudessa urbanismissa osa ihmisten tietoisuutta, ja johtavat valtaistumiseen kuluttamisen sijasta. (Harvey 1996, 425 ja 1997, 1-3.)

2.4.3. Sukupuoli ja kaupunki

Kaupunkimaantieteeseen sukupuoliroolit yhdistyvät muun muassa niiden esittämisen tapojen, kehollisuuden ja turvallisuuden kokemisen merkityksissä. Elisabeth Wilsonin (1991) mukaan industrialismin myötä kaupungistuminen toi naisille perinteisistä rooleista vapautumisen mahdollisuuden. Feminiinisyyksi esiintyi kaupungissa tavalla, joka ei ollut sovinnainen. Oli prostituoituja, langenneita naisia, voimakkaita naispersoonia, lesboja. Feminiinisyyksi oli häiriötekijä uhka maskuliinisuuden ja kapitalismin yhdessä ylläpitämälle järjestykselle, aivan kuten vähemmistöt ja alemmat yhteiskuntaluokatkin.

Kaupungissa oli sijansa sekä feminiinisyydelle että maskuliinisuudelle, mutta erillään toisistaan – sukupuolten välisenä erotteluna ja taisteluna, jota ei tiedosteta arjessa. (Wilson 1991, 7-9.) Naisille ei Wilsonin mukaan ole suotu täysivaltaisen kansalaisen asemaa kaupungissa, vaikkakin heillä on pääsy kaikille sen osaluueille. Sukupuolten välinen erottelu on rakennettu kaupunkiin, miesten ja naisten mieliin, kaupungin käytänteisiin, mahdollisuuksiin, arkkitehtuuriin. Nainen esiintyy niissä seksuaalisuuden, luonnon ja äidillisyyden merkityksissä, mies vallan, kontrollin ja voiman merkityksissä. Feminiininen kokemus kaupungista on kaksiselitteinen, toisaalta vapauttava, toisaalta epävarma ja turvaton. (emt., 26-29, 84-88.)

Postmodernismin aika on ravistellut kaupunkien järjestystä. Postmodernia kuvaa sukupuolten välisen erottelun sijasta moninaisuus, esteettisyys, kärjistynyt yksilön vapaus ja moraalinen puuttuminen. Perinteisen järjestyksen määräävä asema on kadonnut kaupungista. Tilalle on tullut globaali kapitalismi vapaan kulutuksen muodossa. Sukupuoliroolit ja -identiteetti, sekä niiden esittäminen postmodernissa nähdään pitkälti yksilön tekemänä valintana. (Wilson 1991, 145-151.) Wilsonin kuvaus kaupungista sukupuolten erottelun ja postmodernin heterogeenisuuden sijana on kärjistettyä ja sen voi nähdä koskettavan suurkaupunkeja. Sitä ei voi kuitenkaan sulkea täysin pois pienempien paikkakuntienkaan ymmärtämisestä.

2.5. Missä on hyvä asua?

Seuraavassa lähestyn nuorten aikuisten asuinympäristöä heidän mieltymystensä ja hyvinvointinsa näkökulmasta aiemman tutkimuksen perusteella. Merja Paunikallion tutkimus suomalaisista maaseudun ja kaupungin nuorista ja nuorista aikuisista valottaa heidän mielikuviaan ja toiveitaan kaupunkimaisen ja maaseutumaisen asuinympäristön suhteen. Lisäksi otetaan katsaus pääkaupunkiseudun asukkaiden mielipaikkoihin ja pohditaan, mitä on nuorten aikuisten hyvinvointi asuinympäristössä.

2.5.1. Maaseudun ja kaupungin nuorten mielikuvista

Aiemmasta asuinympäristön tutkimuksesta hyvän yleissilmäyksen tämän työn tutkimuskysymyksen pohjatiedoksi antaa Merja Paunikallion (2001) tekemä

kvantitatiivinen kartoitus. Hän tutki maalla ja kaupungissa asuvien nuorten mielikuvista maaseudusta ja kaupungista. Paunikallion mukaan maaseudun nuoret pitivät maaseudulla asumisen hyvinä puolina erityisesti asuinympäristön puhtautta, luonnonmukaisuutta ja väljyyttä. Vapaan luonnon läheisyys ja turvallinen kasvuympäristö lapsille olivat myös asioita, joiden takia maaseutua pidettiin hyvänä asuinympäristönä. Nuoret kokivat, että maaseudulla on mahdollisuus olla omissa oloissaan ja puuhata pihalla. Maaseudun huonoina puolina nuoret pitivät työmarkkinoiden suppeutta, alhaista palkkatasoa, paikkakuntien eristyneisyyttä ja pitkiä välimatkoja. Kaupunkilaiset pitivät Paunikallion tutkimuksessa oman asuinympäristönsä parhaina puolina palveluiden monipuolisuutta ja niiden läheisyyttä sekä monipuolisia työ-, kouluttautumis- ja harrastusmahdollisuuksia. He pitivät asuinympäristönsä huonoimpina puolina rikollisuutta ja huumeisiin liittyviä ongelmia. Negatiivisia mielikuvia kaupungista olivat myös luonnosta etäännyminen, melu, saasteet ja ruuhkat. (Paunikallio 2001, 38-40.)

Maaseudun nuoria käsitelleiden tutkimusten taustalla on aistittavissa huoli maaseudun tyhjentymisestä ja maaseudulla kasvaneiden nuorten suuntaamisesta kaupunkiin. Huoli on aiheellinen, mikäli tavoitteena on maaseudun pitäminen elävänä. Tilastokeskuksen (2001) väestöennuste, joka huomioi syntyneisyyden, kuolleisuuden ja muuttoliikkeen vaikutuksen, lupaillee maaseutumaisten kuntien menettävän väkiluvustaan vuoteen 2010 mennessä 6 prosenttia ja vuoteen 2030 mennessä 14 prosenttia (emt., väestöennuste). Yleisesti maaseudulta muuttamisen syytä kartoittavassa tutkimuksissa päädytään toteamaan, että maaseutuun liitetään monia positiivisia mielikuvia, mutta että kaupunkien mahdollisuudet mm. opiskelun, työn ja palveluiden suhteen vetävät nuoria puoleensa (mm. Kytö 1995, Paunikallio 1997 ja 2001, Toivonen 2002.)

Kiinnostus muuttamiseen kaupungista haja-asutusalueelle oli Haliseva-Soilan (1993) Hämeenlinnan seutua koskevassa tutkimuksessa mielessä 5 prosentilla 20-64 -vuotiaista kaupunkilaisista. Kuitenkin erityisesti nuoret ja kaupungista alun perin lähtöisin olevat henkilöt kokivat keskuksen läheisyyden tärkeäksi. Työskentelymahdollisuuksia maaseudulla pidettiin rajallisina etenkin korkean koulutuksen hankkineiden keskuudessa. (emt., 47-48, 110.) Pääkaupunkiseudun

muuttoliikettä tutkinut Kytö (1995) toteaa, että ruokakunnan, millä hän tarkoittaa muuttoa suunnittelevaa samassa taloudessa asuvaa yksilöä tai perhettä, elämänvaiheella on vaikutus siihen, kuinka vahvasti ja millaiset palvelut vetävät asukkaita puoleensa. Hän havaitsi myös, että palveluiden merkitys muuttoa ohjaavana tekijänä oli voimakkaampi, mikäli muutto tapahtui vapaaehtoisesti. Perheen perustamisvaiheessa tai pakon edessä muuttavat tyytyivät suppeampiin tai vähemmän tarpeitaan vastaaviin palveluihin. (emt., 42.)

2.5.2. Mielipaikat ympäristössä

Missä ihmisten on hyvä olla? Millaisissa paikoissa he ovat mielellään? Tampereen yliopistossa on tutkittu (Rakennusvalvonta 2001) asukkaiden mielipiteitä asumisesta ja terveydestä Helsingin seudulla. Tutkimuksessa 467 iältään 18-82 -vuotiaista vastaajista kysyttiin heidän mielipaikkojaan ja epämiellyttäviä paikkoja. Tuloksena päädyttiin siihen, että mielipaikka oli yli puolella vastaajista (52 %) puisto, metsikkö, ranta tai ulkoilupolku, siis kaupungin sisällä oleva luonto-, vesi- tai viheralue. Tärkeänä mielipaikassa pidettiin luonnon läheisyyttä ja rauhallisuutta. (emt., 65-77.)

Mielipaikkaan liitettiin yleensä rauhoittumista, rentoutumista, omien ajatusten selkiyttämistä, oman elämän pohtimista tai menneen muistelua. Mielipaikkojen ja epämiellyttävien paikkojen yhteys ihmisten terveyteen näkyi erityisesti siinä, että henkilöt, jotka arvioivat oman terveytensä huonoksi, valitsivat muita useammin mielipaikkansa luonnosta. Näillä paikoilla oli merkitystä mielialan kohentajina ja stressin poistajina. Epämiellyttäväksi paikoiksi tutkimustuloksissa mainitaan meluisat liikenneväylät ja markettien, ravintoloiden ja asemien lähialueet. Suuret kadut, ryteikköalueet tai talorykelmät saivat aikaan vihan ja ahdistuksen tunteita. Epämiellyttäviä paikkoja kuvaa se, että niitä pidettiin huonosti ja piittaamattomasti rakennettuna kaupunkiympäristöinä ja että niiden kautta tehtiin erottelu miellyttäviin paikkoihin vertaillen. Epämiellyttävien paikkojen kerrottiin rajaavan ihmisten liikkumista ja reittivalintoja, koska niihin osumista pyrittiin välttämään ja ko. paikat haluttiin kiertää kaukaa. Ne myös aiheuttivat pahaa oloa ja kuormitusta. (emt., 65-77.)

2.5.3. Hyvinvointi asuinympäristössä

Se, millainen on hyvä asuinympäristö, on subjektiivinen kysymys. Tarpeet ja halut, joihin ympäristön tulisi vastata, ovat jokaisella erilaiset. Yleisellä tasolla hyvää ympäristöä on suomalaisessa kirjallisuudessa määritelty mahdollisuuksien tarjoajana. Aura & al. (1997) toteaa, että hyvä ympäristö tarjoaa mahdollisuuden oman elämäntavan ja oman yksilöllisen olemassaolon toteuttamiseen. Hyvää ympäristöä voidaan myös käyttää psyykkisen itsesäätelyn välineenä. Koska jokainen ihminen on yksilö ja tulkitsee ympäristöä eri tavoin, löytyy hyvästä ympäristöstä useita rinnakkaisia toimintamahdollisuuksia. Hyvä asuinympäristö siis mahdollistaa ihmisen hyvinvoinnin. (emt., 47-49.)

Erik Allardt (1976) kuvaa hyvinvointia arvoulottuvuuksien ja tarpeiden kautta. Hän perustaa hyvinvoinnille esittämänsä arvoulottuvuudet tietoon siitä, mistä ihmiset kärsivät, tietoon heidän tavoitteistaan ja ihmisten kielellisesti ilmaisemiin arvostuksiin ja toivomuksiin. Hän määrittelee hyvinvoinnin tarve –käsitteen avulla seuraavasti: Hyvinvointi on tila, jossa ihmisillä on mahdollisuus saada keskeiset tarpeensa tyydytetyiksi. (emt., 15-21.) Erityyppiset tarpeet on asetettavissa kolmeen eri luokkaan: Elintasoon (having), yhteisyyssuhteisiin (loving) ja itsensä toteuttamisen muotoihin (being). Elintasoon liittyvät tarpeet ovat hyvinvoinnin toteutumisessa perustavanlaatuisia (fysiologiset tarpeet, kuten es. terveys, ravinto), mutteivät tyydyttämättöminäkään estä muiden luokkien tarpeiden tyydyttämistä. Yhteisyyssuhteet pitää sisällään tarpeen rakkauteen ja helliin suhteisiin sekä tarpeen kuulua muiden ihmisten joukkoon. Tämä hyvinvoinnin osa-alue auttaa yksilöitä toteuttamaan muita arvoja. Itsensä toteuttamisen tarve täyttyy, kun yksilö voi kokea olevansa tietyssä määrin korvaamaton, kun hän saa osakseen arvontoa, kun hänellä on mahdollisuus harrastaa ja toimia vapaa-aikanaan sekä osallistua poliittiseen keskusteluun. (emt., 38-49.)

Assi Liikanen (2001) pohtii ympäristön merkitystä mielenterveyden kannalta ja toteaa, että ihmisen ympäristön elementeissä on kolme tärkeää kiinnekohtaa. Näistä ensimmäinen on oma paikka, eli joko koti, huone tai muu tila. Oma tila on paikka, jossa ihminen voi hiljentyä, rentoutua ja olla oma itsensä. Toinen

ympäristön kiinnekohta on lähiympäristö, joka antaa mahdollisuuksia sosiaalisuuteen, yhteisöön kuulumiseen ja turvallisuuden tunteeseen. Kolmas kiinnekohta on luonto tai luonnon mukainen ympäristö, jonka on havaittu olevan tärkeä erityisesti suomalaisille. Liikasen mukaan myös ihmisen kulttuurisella taustalla ja ympäristön vuorovaikutteisudella on olennainen merkitys ihmismielen hyvinvointiin ympäristössä. (emt., 53-55.)

Hyvinvointia päiväkirjametodilla mm. avioparien ja opiskelijoiden keskuudessa tutkineet Niall Bolger ja Shannon Kelleher (1993) korostavat henkilökohtaisten sosiaalisten suhteiden merkitystä hyvinvoinnin luojana. Niiden vaikutukset ovat merkittäviä sekä fyysisen että psyykkisen terveyden kannalta. Vaikutus ilmenee kahteen suuntaan. Ne ovat konfliktitilanteissa stressin tuottajia ja sitä kautta hyvinvoinnin vähentäjiä. Toisaalta hyvät läheiset ihmissuhteet suojaavat stressiltä ja lisäävät fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Avioparien arkea tutkiessaan Bolger ja Kelleher havaitsivat valtaosan (80%) päivittäisistä negatiivisista tuntemuksista johtuneen konflikteista sosiaalisissa suhteissa joko työpaikalla tai kotona. Samassa tutkimuksessa pitkäaikaisen stressin (chronic stress) aiheuttajiksi nousivat vaatimukset perheen ja työelämän konteksteissa. Opiskelijoiden keskuudessa tutkijat havaitsivat erityisesti sosiaalisten kontaktien vähyden ja sosiaalisen eristyneisyyden aiheuttavan ahdistusta niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. (emt., 100-105.)

2.6. Yksilön ja asuin ympäristön välillä

Nuoret aikuiset ovat itse osa omaa asuin ympäristöään. Ja väistämättä asuin ympäristö on jollain tapaa osa heitä. Ne vaikuttavat toinen toisiinsa. Seuraavassa käsittelen yksilön ja asuin ympäristön välistä suhdetta ja sitä, kuinka se muodostuu, kuinka sitä ylläpidetään ja ennen kaikkea sitä, kuinka se tässä tutkimuksessa ymmärretään. Lisäksi lopuksi otan katsauksen asuin ympäristöön tämän tutkimuksen kannalta ratkaisevasta näkökulmasta ja pohdin sitä, kuinka yksilöt käsittävät asuin ympäristönsä.

2.6.1. Transaktionaalinen näkökulma ympäristösuhteeseen

Lähestyn yksilön ja ympäristön suhdetta tässä työssä transaktionaalisesta näkökulmasta, joka painottaa ihmisen ja ympäristön toisistaan erottamatonta

luonnetta. Transaktionaalinen näkökulma löytyy tässä työssä ennen kaikkea siitä, kuinka tutkija lähestyy asuin ympäristöä ja yksilön siinä olemista. Vaikka transaktionaalinen näkökulma on jäsentänyt tutkijan ymmärrystä nuorten aikuisten asuin ympäristöstä, on haastateltaville annettu vapaus tuoda oma äänensä ja näkökulmansa sekä itselleen tärkeät merkitykset esille aineiston keruuvaiheessa. Transaktionaalisen näkökulman mukaan asuin ympäristöä tutkitaan kokonaisuutena. Se sisäisesti jaotellaan osa-alueisiin, jotta päästäisiin käsiksi nuorten aikuisten ilmaisemaan merkityksellisimpään tapaan lähestyä asuin ympäristöä. Deweyn ja Bentleyyn transaktionaalinen filosofia on tässä käytetyn Irwin Altmanin ja Barbara Rogoffin (1987) sekä Werner & al:n (1993) käsittelemän lähestymistavan taustalla.

Transaktionaalisessa näkökulmassa painottuu vuorovaikutuksen merkitys yksilön ja ympäristön välillä. Sen kautta on mahdollista kuvata ja ymmärtää kontekstissa olevia toimijoita, asuin ympäristöissään toimivia nuoria aikuista, ja ymmärtää ympäristön rakenteen jatkuvaa muutosta. Tämän näkökulman kautta asuin ympäristö siihen liittyvine erilaisine ilmiöineen ja yksilön psykososiaaliset prosessit ovat kokonaisuuden aspekteja, jotka määrittelevät toinen toisiaan. (Altman & Rogoff 1987, 11.) Sosiaalisen ympäristön suhteet ovat transaktionaalisen näkökulman mukaan päällekkäisiä. Yksittäiset ihmissuhteet, ryhmät ja instituutiot muodostavat sosiaalisia verkostoja, jotka ovat toistensa kanssa ristikkäisiä ja päällekkäisiä. Ne ovat itseään laajemman kokonaisuuden osia, eivät yksittäisiä irrallisia vuorovaikutuksen ilmentymiä. Sen sijaan ne antavat toisilleen näkökulmia ja vaikuttavat toisiinsa päällekkäisyytensä ansiosta. (Werner & al., 111.)

Fyysinen ympäristö ei ole vain tausta toiminnalle, vaan se vaikuttaa toiminnan saamiin merkityksiin ja saa itse merkitystä siinä tapahtuvan toiminnan kautta. Näin on myös sosiaalisten suhteiden laita. Transaktionaalisen näkökulman mukaan siis esimerkiksi sosiaalisessa ympäristössä on sosiaalisuuteen liittyviä joko yksilöiden antamia tai valmiiksi annettuja merkityksiä, jotka ilmenevät muun muassa ympäristön objektien, sen symbolien ja sen käytön suhteen. (Werner & al. 1993, 111-113.) Tälle näkökulmalle on lisäksi tyypillistä muun muassa ajallisten ja aikaan liittyvien tapahtumien rooli ympäristön jäsentäjänä. Esimerkiksi

syntymäpäivät tai muut elämäntapaan liittyvät merkkipaalat ilmentävät toisaalta muutosta ja toisaalta jatkuvuutta. Näiden tapahtumien on havaittu liittyvän tiiviisti sosiaalisiin suhteisiin. Ne heijastavat yksilön ja hänen kannaltaan merkittävien sosiaalisten suhteiden vuorovaikutusta. (emt., 112.)

2.6.2. Sopeutumisesta optimointiin

Uuteen ympäristöön liittyy aina vieraus, joka katoaa ympäristöä ja sen piirteitä havaitsemalla ja niihin tottumalla. Ne seikat, jotka ovat välttämättömiä yksilön arjen kannalta, tulevat tutuiksi usein hyvin pian. (Haapala 1995, 97-99). Yksilön suhde asuin ympäristöön on Tognolin (1987) mukaan koko ajan käynnissä oleva prosessi. Se ei ole tietty staattinen asenne tai tietty sarja tapahtumia, vaikkakin useimmiten jossain määrin pysyvänä ennako-oletuksena on, että yksilö sopeutuu asuin ympäristöönsä ja tulee sen kanssa toimeen. Yksilö ja hänen ajatuksensa ovat jatkuvasti liikkeessä, etenkin nykyisenä liikkuvuuden ja tiedonkulun runsauden aikana. Asenteet, tunteet ja käyttäytyminen, joiden avulla yksilö pyrkii tyytyväisyyteen ja onnellisuuteen, ja joiden avulla yksilön ja ympäristön välinen suhde muotoutuu, vaihtuvat tai niitä vaihdetaan eri elämänvaiheissa. On jopa todettu, että pysyvä tyytyväisyys asuin ympäristön suhteen on mahdotonta saavuttaa. (emt., 656-657.)

Asuin ympäristösuhteen jatkuvaan prosessiin kuuluvat Tognolin mukaan sopeutuminen (adaptation), säätäminen (adjustment) ja optimointi (optimization). Nämä käsitteet ovat sovitettavissa myös tämän tutkimuksen nuorten aikuisten asuin ympäristössä olemiseen. Sopeutuminen on ajan kanssa tapahtuvaa muutosta yksilön reaktioissa ja käyttäytymisessä suhteessa ympäristössä usein kohdattaviin ärsykkeisiin. Sopeutumalla ihminen tottuu ympäristön piirteisiin ja elementteihin. Säätämällä yksilö aiheuttaa muutosta asuin ympäristöönsä niin, että se on hänen itsensä kannalta miellyttävämpi. Optimointi taas on yksilön mielen kognitiivisten ja behavioraalisten elementtien, kuten esimerkiksi tarpeiden, mieltymysten ja tavoitteiden, muokkaamista ympäristöstä saatavan palautteeseen mukaan. Optimoinnin avulla maailmankuva muovautuu paremmin vastaamaan hänen konkreettista ympäristöään. (emt., 656-657.)

Sopeutumisella asuinympäristöön on motivationaalinen perusta. Jotta sopeutuminen olisi mahdollista, on ympäristö voitava kokea mielekkäänä yksilön kannalta. Negatiiviset kokemukset tai tiedot ympäristöstä, tai itseä häiritsevät piirteet siinä, johtavat yksilön mielessä ristiriitaan ja pyrkimykseen saavuttaa tasapaino suhteessa omaan asuinympäristöön. Tämä voi ilmetä muun muassa eristyneisyyden tunteena, runsaana oleskeluna poissa ympäristöstä, haluna muuttaa pois, stressinä tai jopa terveydellisinä ongelmina. Säättäminen antaa mahdollisuuden olla sopeutumatta joihinkin ympäristön piirteisiin, mutta yksilön mahdollisuudet toteuttaa säättämistä ovat rajoitetut. Erityisesti optimointi on ympäristösuhteen ylläpitämistä ympäristön ehdoilla, kuten esimerkiksi tyytyväisyyden ilmaisemista olemassa olevaan ympäristöön, tiettyjen ympäristön alueiden suosimista, yksilön runsasta liikkumista paikasta toiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen keskittämistä ensisijaisesti lähellä oleviin kontakteihin. (1987, 656-657.)

2.6.3. Kuinka asuinympäristö käsitetään?

Amos Rapoport (1982, 13) toteaa, että ihmiset reagoivat ympäristöön niiden merkitysten perusteella, jotka he itse siihen liittävät. Kuitenkin ympäristöön on myös ”koodattu” sen suunnittelijoiden ja rakentajien toimesta tiettyjä ohjaavia merkityksiä, joita ympäristössä liikkuvat ihmiset suodattavat ja tulkitsevat omista lähtökohdistaan käsin (emt., 15). Ympäristöön liitetään merkityksiä sen havaitsemisen kautta, mutta myös niin, että ympäristön elementteihin assosioituu merkityksiä. Havaitseminen on subjektiivista toimintaa, ja assosioimalla ympäristön merkitykset syntyvät yksilön taustan ja ajatustoiminnan synnyttäminä. (emt., 19.) Näin ympäristö, tässä tutkimuksessa asuinympäristö, on jokaiselle yksilölle omanlaisensa, hänen mielensä kautta muodostunut.

Tässä tutkimuksessa ympäristökuvan käsite toimii apuvälineenä selvittäessä nuorten aikuisten asuinympäristön rakentumista. Ympäristökuva kuvastaa sitä, kuinka ihminen mieltää ympäristöään ja siinä olevia elementtejä. Ympäristökuva perustuu subjektiivisuuteen. Ihminen ei havaitse ympäristöä sellaisena kuin se on, vaan sellaisena kuin se hänelle näyttääytyy. Havaitseminen on aktiivista toimintaa, johon vaikuttavat aistihavainnon lisäksi yksilön tiedot, tunteet ja kokemukset sekä kulttuurisesta sidoksesta juontuvat arvot, normit ja mieltymykset. (Tuovinen

1992, 10-12.) Ympäristökuvalla on vaikutusta ihmisen kokemukseen ympäristöstään. Sen avulla he pyrkivät etsimään miellyttäviä paikkoja ja välttämään epämiellyttäviä. (emt., 2.)

Ympäristökuva käsitetään tässä Rapoportin (1982, 15, 28, 73) kuvaaman miellekartan (schemata) tavoin. Se on mielen oma ympäristötietokanta, joka täydentyy koko elämän ajan uusien kokemusten, havaintojen ja niille annettujen merkitysten vaikutuksesta. Tuon miellekartan muodostumiseen vaikuttavat eri paikkoihin liittyvät toiminnalliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset merkitykset. Ympäristökuva on siis oman kokemushistorian ja oman persoonan kautta muodostuva ajatuskehikko, joka ohjaa henkilön toimintaa ympäristössä. (emt., 15.) Tämän tutkimuksen haastattelussa ja tehtävissä ympäristökuva ilmenee keskittymisenä oman asuin ympäristön, sen osa-alueiden ja siinä liikkumisen arviointiin sekä niihin liittyvien ajatusten ja muistojen läpikäymiseen. Sen kautta pystyin saamaan tietoa asioista, jotka ovat nuorten aikuisten asuin ympäristön rakentumisen kannalta merkittävimpiä.

3. Tutkimuskysymysten esittely

Tämän raportin käsittelemä tutkimuskysymys kuuluu: Kuinka nuorten aikuisten asuinympäristö on heidän käsityksissään rakentunut? Tuo kysymys oli se, jonka kautta lähdin tutustumaan aineistoon fenomenografisen tutkimusotteen ohjaamana. Kyseinen tutkimusote perustaa tulkinnat vahvasti aineistosta nouseviksi, joten tutkimuksen suuntaamisessa antauduin aineiston ohjattavaksi yllä olevan tutkimuskysymyksen saatua vastauksia. Vastauksena päätutkimuskysymykseen syntyi ympäristön osa-alueiden luokittelu nuorten aikuisten haastatteluissa välittämien käsitysten pohjalta. Tuo luokittelu ohjasi muodostamaan seuraavan näkökulman, josta lähestyä aineistoa uudestaan. Näin tutkimuskysymyksen alakysymykseksi muotoutui ympäristön osa-alueen – luokittelun antaman painopisteen nojalla seuraava kysymys: Millainen sosiaalinen asuinympäristö nuorilla aikuisilla on?

Olellaista on painottaa, että tutkin juuri nuorten aikuisten omia käsityksiä asuinympäristöstään, en heidän asuinympäristöään. Näin siksi, että ympäristö on jokaiselle yksilölle hieman erilainen, subjektiivisen tulkinnan kautta koettu. Lähestyn ympäristöä nuorten aikuisten haastattelussa antamien ilmaisujen ja kertomusten kautta, joiden takaa pyrin fenomenografisen tutkimusotteen ja sen puitteissa kontekstianalyysin menetelmin ymmärtämään nuorten aikuisten käsityksiä omasta asuinympäristöstään. Koska käytössäni on suhteellisen laajat haastattelut, joissa käydään läpi käsityksiä lapsuudesta alkaen tulevaisuuden haaveisiin saakka, pystyn jossain määrin hahmottelemaan tulkinnoilleni myös taustatekijöitä. Rajoituksena niiden käytölle on kuitenkin se, että kaukaisiakin asioita käsitellään väistämättä haastatteluhetken näkökulmista käsin.

4. Menetelmistä toteutukseen fenomenografian ottein

Tämä tutkimus on tutkimusotteeltaan pääosin fenomenografinen, koska se tutkii nuorten aikuisten käsityksiä. Ihmisten kokemistaan ilmiöistä muodostamat käsitykset ja niiden laadulliset erot ovat fenomenografian kiinnostuksen kohde (Marton 1988, 144). Ilmiö on asuinympäristö. Ympäristössä toimiessaan nuoret aikuiset muodostavat käsityksiään siitä. Käsitykset nyt tutkittavasta ilmiöstä muodostuvat usein pitkänkin ajan kuluessa, muun toiminnan oheistuotteena ja tiedostamatta. Toki oma ympäristö kohdataan, sitä tutkitaan ja arvioidaan, myös tietoisesti. Ympäristön käsittämiseen vaikuttavat senhetkisen asuinympäristön lisäksi kokemukset muista ympäristöistä, joten tutkimukseni ilmiö on hyvinkin laaja, niin ajallisesti, fyysisesti kuin siinä tapahtuvan toiminnan suhteen. Kirsti Häkkinen (1996, 8-9) toteaa, että ajattelussa ja sen tuloksissa on yksilöiden välillä laadullisia sisällöllisiä eroja. Ihmisen muisti ja hänen odotuksensa ympäristön suhteen vaikuttavat siihen, kuinka hän todellisuuden käsittää (emt., 8). Jokaisen nuoren aikuisen kokemus asuinympäristöstään on muodostunut oman elämishistorian ja ajattelun myötä, kuitenkin vuorovaikutuksessa ympäröivän todellisuuden kanssa.

4.1. Aineisto sanelee, teoria täydentää

Fenomenografinen tutkimus pyrkii kuvaamaan käsityksiä aineiston tarjoamista näkökulmista. Teorian merkityksestä on ilmennyt fenomenografian sisällä kaksi toisistaan poikkeavaa linjaa. Yleisesti painotetaan sitä, että analyysiä ei ohjaa mikään tietty tieteellinen teoriakehys. Tämä grounded theory -asetelma korostaa yksin aineistosta nousevia merkityksiä ja niiden pohjalta luotua teoriaa. Toisaalta on myös tutkijoita, jotka painottavat teoriaan perehtymistä jo ennen aineiston hankintaa, ja jo olemassa olevan tiedon käyttämistä tutkimuksen apuna. Tässä tutkimuksessa teoria on ollut mukana, tukemassa ja tuomassa uusia näkökulmia, jo suunnitteluvaiheesta lähtien. Tulkintavaiheissa aineistosta nousevat merkitykset astuvat teorian edelle.

Teoria ja aiempi tutkimus auttavat tutkijaa hahmottamaan tutkittavien käsitysten erilaisia elementtejä ja mahdollisesti taustalla vaikuttavia laajempia merkityksiä. Erityisesti analyysivaiheen jälkeen teoria ja aiempi tutkimus toimivat tieteellisen

vuoropuhelun keskustelukumppaneina. (Ahonen 1994, 123-127.) Kiinnostus tutkimuksen teemaa kohtaan on johdattanut minut sen äärelle jo ennen tutkimusotteen valintaa. Olen antanut aiemman tutkimuksen ohjata työskentelyäni ensinnä haastattelurungon rakentamisessa. Muutamat olennaisiksi havaitsemani laajasti tutkimuskysymystä koskettavat teoreettiset lähtökohdat ovat ohjanneet haastattelun muodostumista ja kategorioinnin tekemistä. Tutkimuksen edetessä olen jättänyt huomiotta teoriasta nousseita seikkoja, jotka olivat mielessäni haastattelurunkoa valmisteltaessa, mutta jotka eivät saa aineistosta tukea. Vastaavasti ne jo aiemmin tehdyt havainnot, joita myös oma aineistoni vahvistaa, kulkevat mukana niin kauan kuin ne saavat aineistosta vahvistusta. Pyrin vielä tulkintavaiheen jälkeen aktiivisesti hakemaan havainnoille selityksiä ja ymmärtämiseen apua sosiologian, alue- ja kaupunkitutkimuksen sekä psykologian teoriasta.

4.2. Analyysi ja tulkinta fenomenografian ohjaamana

Aineiston tulkinnan keskiössä on merkitys, jota nuoren aikuisen haastattelussa antama ilmaisu kantaa. Merkitysten etsiminen on käytännössä aineistoon tutustumista yhä uudestaan ja uudestaan. Svensson (1984) on käyttänyt fenomenografista tutkimusotetta yhdistämällä kontekstuaalisen suuntauksen ja käsitysten keskinäisten suhteiden arvioimisen (emt., 22). Kontekstuaalisuutta painottavan Ference Martonin (1988, 146-148) mukaan analyysin tarkoituksena on löytää olennaiset piirteet aineistosta ja hahmottaa ilmiötä koskevat käsitykset kielellisen ilmaisun takaa. Kieli ja sen käyttäminen on näin ollen merkityksellinen vain siitä näkökulmasta, miten se ilmaisee yksilön suhdetta ympäröivään maailmaan. Tiettyjen aineiston osien, yksittäisten lauseiden tai kysymysten, tarkasteleminen ei anna tarvittavaa tietoa, vaan merkityksiä on etsittävä tapauksista kokonaisuudessaan.

4.2.1. Käytännön tutkimustyö

Mitä fenomenografisen tutkimusotteen ja kontekstianalyysin käyttäminen tässä tutkielmassa käytännössä tarkoittaa? Aineiston analyysivaihe alkaa jo jollain tasolla siinä vaiheessa, kun sitä kerätään, siinä vaiheessa, kun tutkija saa tulkinnan kohteesta tietoa. Haastattelujen toteuttamisen jälkeen oli vuorossa niiden litterointi tekstin muotoon. Seurasi aineiston lukemista haastattelu haastattelun jälkeen yhä

uudestaan ja uudestaan. Aineistoon tutustumisen loppuvaiheessa hahmottelin jo alustavia luokitteluja ja muovasini niitä mahdollisimman hyvin aineistoa kuvaaviksi.

Kun aineisto kokonaisuudessaan oli tuttu, aloin sen koodaamisen. Poimin tekstistä katkelmat, jotka kuvasivat asuin ympäristön rakentumista. Ryhdyin tämän jälkeen lukemaan aineistosta kunkin osa-alueen sisältöjä pitäen mielessäni katkelmien alkuperäiset asiayhteydet. Tässä vaiheessa asuin ympäristön rakentumisen luokittelu sai lopullisen muotonsa. Testasin vielä luokittelua vertailemalla osa-alueita toisiinsa, mitä jatkoin siirtyen tutkimaan osa-alueiden välisiä suhteita. Luin jälleen jokaista haastattelua erikseen läpi syntyneen luokittelun kautta. Arvioin, kvantifioin ja vertailin kunkin haastattelun sisäistä rakennetta löytääkseni ne asuin ympäristön osa-alueet, jotka nuorille aikuisille olivat kaikkein merkityksellisimmät. Tämän vaiheen tuloksena valitsin koko tutkielman näkökulmaksi tärkeimmäksi osa-alueeksi osoittautuneen osa-alueen, sosiaalisen asuin ympäristön. Lähdin tunnistamaan sosiaalisen ympäristön erityispiirteitä, ja hahmottelemaan niiden pohjalta tyyppittelyä, joka haastatteluja yksittäin lukemalla ja niitä vertailemalla sai lopullisen muotonsa.

4.3. Tutkimusotteen ja -menetelmän luotettavuus

Fenomenografista tutkimusotetta on arvosteltu, paikoin aivan syystäkin. Se on kuitenkin yksi niitä harvoja tutkimusotteita, jotka antavat eväitä ihmisten käsitysten tutkimiseen. Se näkee ihmisen ajattelun kokonaisvaltaisena ja monisäikeisenä, eikä pyri tarjoamaan yksinkertaisia vastauksia kysymyksiin, joihin niitä ei ole olemassa. Ymmärtämiseen ja tutkijan tekemään tulkintaan pohjautuva analyysivaihe jää väistämättä välittymättä täydellisesti tutkimusraportista, mikä verottaa tutkimuksen luotettavuutta. Tässä työssä pyrin vakuuttamaan lukijan analyysivaiheen luotettavuudesta empiirisellä ankkuroinnilla, tuomalla aineiston katkelmia osaksi raporttia.

Kirsti Häkkisen (1996, 47-49) mukaan suurimmat ristiriidat fenomenografisen tutkimuksen teoreettisissa oletuksissa kohdistuvat tutkimuskohteeseen, eli käsityksiin. Käsitys tulisi Häkkisen mukaan huomioida kolmesta eri

näkökulmasta: 1) sen muodostumisena yksilöllä, 2) sen välittämisenä ihmisten välillä ja 3) käsityskategorioiden rakentamisena tutkittavien ilmaisuista. Tässä työssä käsitysten muodostuminen on seikka, jota aineiston tapauksista on pyritty jonkin verran jäljittämään tutustumalla yksilön asuinympäristön historiaan hänen kanssaan keskustellen. Käsityskategorioiden rakentamisessa olen lähtenyt liikkeelle kustakin tapauksesta erikseen, vertaillen, ymmärtäen ja tulkiten kutakin yksilöä omana kokonaisuutenaan. Vasta perusteellisen aineiston kautta tapahtuneen kahteentoista yksilöön tutustumisen jälkeen olen alkanut vertailla tapauksia keskenään ja muodostaa yksilöiden käsityksistä kategorioita. Käsityskategorioita muodostaessa kävin läpi useita vaihtoehtoisia tapoja luokitella aineistoa, kunnes lopulta päädyin tapoihin, jotka kuvaavat aineiston tapauksia kattavimmin ja jossa luokat ovat sisäisesti mahdollisimman yhtenäisiä. Käsitysten välittämistä yksilöltä toiselle rajoittaa se, mitä voidaan ja mitä halutaan ilmaista. Kommunikaatio ja kieli toimivat käsitysten välittäjinä. (Häkkinen 1996, 47.) Haastateltava ilmaisee puheessaan merkityksiä. Haastattelutilanteessa pyrin luomaan mahdollisimman luottamuksellisen ilmapiirin, jotta haastateltavat voisivat kertoa asuinympäristöönsä liittyviä ajatuksia mahdollisimman avoimesti.

4.3.1. Tutkija on osa tutkimustaan

Kirsti Häkkinen (1996, 48) kysyy, kuinka paljon käsityskategoriat lopulta kuvastavat tutkittavien ajatusmaailmaa, jos ne ovat tutkijan abstrakteja rakennelmia. Ensinnä haastattelutilanteella on väistämättä vaikutuksensa siihen, millaista aineistoa saadaan analysoitavaksi. Tilanteen ja käytetyn kielen lisäksi tilanteeseen vaikuttavat ne tausta-ajatukset, jotka haastattelijalla on tilanteeseen tullessaan. Tutkijan ajattelun jälki jää tutkimukseen niin aineiston purkamisen, siihen tutustumisen ja sen analysoimisen vaiheissa. Luokittelu ja jäsentäminen, jota tutkija aineistoa analysoidessaan tekee, tulkitsee haastateltujen sanomaa ja yhdistelee eri tapauksia keskenään. Lisäksi aiempi tutkimus ja teoria astuvat tässä tutkimuksessa vahvasti esille keskustelemaan aineistosta nousseiden tulosten kanssa.

Samalla, kun tutkija tutustuu aineistoonsa, on hänen aiheellista myös tutustua itseensä ja omiin käsityksiinsä tutkimuksen ydinalueista pystyäkseen erottamaan omat tausta-ajatuksensa ja -oletuksensa sekä ennakkoluulonsa aineistossa

esiintyvistä merkityksistä. Olen tutkimuksen alkuvaiheessa keskittynyt hetkeksi tutkimaan itseäni, omaa rooliani tässä tutkimuksessa ja sitä, millaisia ovat omat käsitykseni ympäristöstä. Olen muun muassa käynyt tutkimushaastattelun läpi omalta kohdaltani ja pohtinut suhdettani tutkimuspaikkakuntiin. Kerron tiiviisti näistä ”itsetutkimuksen” tuloksista seuraavassa ja pohdin niiden merkitystä tutkimuksen kannalta.

Kuulun samaan ikäryhmään kuin haastateltavani ja oma elämäntilanteeni on vastaava kuin joidenkin haastateltujen. Uskon, että tästä seikasta on hyötyä tutkimuksen tekemisen kannalta, sillä pystyn todennäköisesti ymmärtämään samanikäisen henkilön kertomuksen läheltä hänen omaa näkökulmaansa.

Koin, että haastattelutilanteet olivat luonnollisia ja rentoja johtuen paljolti oletetusta yhteisestä kokemusmaailmasta. Tämä tuo aineistoon lisäarvoa. Asun toisella tutkimuspaikkakunnista, Jyväskylässä. Toiseen tutkimuspaikkakuntaan, Soiniin, minulla on sukulaissuhteita, minkä vuoksi olen viettänyt kunnassa aikaa erityisesti lapsuudessa. Mielikuvani kummastakin paikkakunnasta ovat pääasiassa positiiviset, vaikkakin tiedän niistä löytyvän myös ongelmia. Kumpaankin paikkakuntaan olen perehtynyt tutkimusta tehdessä uudesta, entistä neutraalimmasta, näkökulmasta hankkien niistä tietoa.

Omissa ajatuksissani ympäristöllä on hyvin tärkeä merkitys niin toiminnan mahdollistajana, sosiaalisuuden paikkana kuin maisemanakin. Olen lapsuudessani asunut ydinperheessä virikkeellisessä ympäristössä, metsän laidassa, lähellä ystäviä. Elämäni aikana olen muuttanut vähän, vain kahdesti. Lisäksi olen viettänyt kaksi pidempää jaksoa ulkomailla opiskellen. Asuinympäristöni ovat aina kuuluneet läheisesti erityisesti perhe, harrastukset ja ulkoilumahdollisuudet.

Haastattelun suunnitteluvaiheessa, mutta myös tutkimuksen eri vaiheissa, mietin, millaisia vastauksia olisin itse vastaavassa haastattelutilanteessa antanut. Millaiset merkitykset korostuisivat muiden edelle, mikäli itsestäni tehty haastattelu olisi analysoitavien joukossa. Mihin tässä tutkimuksessa luotuihin jaottelujen luokkiin olisivat oman haastatteluni merkitykset sijoittuneet. Tämäntyyppinen pohdinta on toisaalta itsetutkiskelua, jonka kautta pystyn paremmin tunnistamaan oman vaikutukseni aineiston hankintaan, analyysiin sekä tutkimusraportin kirjoittamiseen. Toisaalta aineiston vertaaminen omaan kokemukseen on myös tulkintojen testaamista ja niiden peilaamista aineiston ulkopuoliseen tapaukseen.

4.3.2. Miksi fenomenografia?

Nuorten aikuisten asuinympäristöstä käytävään keskusteluun käsitysten fenomenografisen tutkimuksen tuoma näkökulma antaa merkittävän lisän. Ulkoisessa todellisuudessa toimitaan aina välttämättä käsitysten ohjaamana. Käsityksiä tutkimalla saadaan esille niiden ihmisten näkökulma, jotka todella elävät kyseistä tilannetta ja kokevat sen omalla kohdallaan. Heidän käsityksistään kiinnostuminen johdattaa olennaisesti ihmisten hyvinvointiin vaikuttavien kysymysten äärelle.

Sirkka Ahonen (1994, 116-117) toteaa, että käsitysten avulla ihminen jäsentää saamaansa informaatiota. Käsityksillä on esireflektiivinen luonne. Ne muodostavat tulkintaskeemoja, jotka ohjaavat ihmisen tapaa etsiä merkityksiä ympäröivän maailman ilmiöille (Häkkinen 1996, 24). Käsitykset heijastuvat yksilöiden toimintaan. Niiden vaikutus näkyy siinä, kuinka ympäristö ja yhteiskunta on organisoitunut, kuinka niiden elementtejä muovataan, rakennetaan ja käytetään. (Marton 1984, 45.) Asuinympäristöä koskevat käsitykset, ja niiden aiempaa parempi tiedostaminen, ovat mahdollisuus viihtyisämpään tulevaisuuteen.

5. Aineiston esittely

5.1. Tutkimuksen aineisto

Tutkielma pohjautuu haastatteluaineistoon, joka on kerätty syksyn 2002 ja kevään 2003 aikana kahdella eri paikkakunnalla, Jyväskylän kaupungissa ja Soinin kunnassa. Edustettuina ovat siis keskisuuri kaupunki ja pieni maaseutumainen kunta, kumpikin kuuden tapauksen välityksellä. Tutkimalla samaa asiaa kahdella erilaisella tutkimuspaikkakunnalla uskon saavani tuloksiin tiettyä hajontaa, josta nousee esille erilaisten asuinympäristöjen vaikutus nuorten aikuisten ajatuksiin ja toivomuksiin. Näin aineistoni on antoisampi ja rikkaampi kuin mitä se olisi tehtynä ainoastaan yhdellä paikkakunnalla. Toisaalta kahden tutkimuspaikkakunnan ollessa läsnä merkitykset, jotka nousevat vahvoiksi koko aineistossa, ovat varmemmin yleistettävissä. Yleistämisessä on kuitenkin ongelmansa ja rajoituksensa kvalitatiivisen, ja siksi rajallisen, aineiston ollessa kyseessä. Yleistämisen problematiikkaa olen pohtinut edellä käsitellessäni tutkimuksessa käytettävää tutkimusotetta.

Aineiston keräsin kahdella eri tavalla, postitettavalla tehtävällä, jonka haastateltavat tekivät itsenäisesti ennen tapaamistamme ja teemahaastattelun avulla. Haastattelu piti sisällään yksittäisiä kysymyksiä, mutta myös keskustelua teemojen pohjalta yhdessä haastateltavan kanssa. Yleisesti haastateltavat olivat läpi haastatteluiden paljon äänessä, mikäli se vain oli heille luonnollinen tapa ilmaista itseään. Haastateltavilla oli mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan tutkimuksen teemoihin liittyen ja kertoa asuinympäristöön liittyviä tarinoitaan omalla tavallaan. Pidän tätä piirrettä aineiston keräämisessä erittäin tärkeänä, sillä tarkoitukseni on tutkia nuorten aikuisten käsityksiä. Haastattelun aikana pidin erityisen tärkeänä avointa ja luottamusta tukevaa ilmapiiriä.

Ennen haastattelua tutkimushenkilöt saivat postin välityksellä ennakkotehtävän, jossa he pohtivat omaa toimintaansa ja liikkumistaan asuinympäristössään (ks. Liite D). Tehtävän ja sen saatekirjeen yhteydessä tutkimushenkilöt saivat kaksi karttaa senhetkisestä asuinympäristöstään. Toinen kartoista kattoi kunnan tai kaupungin ydinalueen, Soinin kirkonkylän tai Jyväskylän kaupunkialueen. Toinen

kartta kuvasi aluetta laajemmassa mittakaavassa, kattaen useiden kymmenten kilometrien välimatkat ja myös lähikuntien alueita. Tehtävässä pyydettiin henkilöitä merkitsemään paikkakunnan ja sen lähialueet käsittävään karttaan sen alueen rajat, jossa hän useimmiten liikkuu ja toimii. Kaksi muuta karttaan rajattavaa aluetta olivat itselle jollain tavalla merkityksellinen alue ja se alue, jonka henkilö kokee omimmakseen. Lisäksi karttaan tuli merkitä kohteita, jotka henkilö kokee miellyttäväksi tai epämiellyttäväksi. Ennakkotehtävän tärkein rooli oli saada haastateltavat hieman ennalta pohtimaan ympäristöönsä. Uskon, että ennakkotehtävän ansiosta itse haastattelutilanne oli jo alkuvaiheesta lähtien antoisa, kun haastateltavalla oli jo käsitys siitä, millaisista asioista tullaan puhumaan. Tehtävä antoi myös lisäinformaatiota tutkimuksen teon tueksi. Se auttoi hahmottamaan haastateltavan toimintaa ympäristössään ja ymmärtämään, millaisesta ympäristöstä hän pitää tai ei pidä.

Kummallakin paikkakunnalla haastattelin neljää nuorta naista ja kahta nuorta miestä, iältään 20-25 -vuotiaita. Jyväskylässä löysin tarkoitukseen sopivat haastateltavat omien kontaktieni kautta. Soinissa nuorten aikuisten yhteystietoja sain kontaktihenkilöltä, joka tuntee paikallisia nuoria työtehtäviensä ja paikkakunnalla toimimisensa kautta. Haastateltujen elämäntilanteet vaihtelivat kummallakin paikkakunnalla yksin asuvasta opiskelijasta aina työttömään ja perheelliseen henkilöön. Paikkakuntien erot huomioiden Soinin otoksessa painottuu hieman työssäkäyvien osuus ja kaupunkilaisten otoksessa taas opiskelijoiden osuus. En pidä tätä ongelmana, sillä asetelma myötäilee kuntien nuorten normaalia elämäntilannetta. Erialaisten elämäntilanteiden ja eri sukupuolten läsnäolo on mielestäni ennemminkin rikkaus tutkimuksen kannalta. Se monipuolistaa aineistoa ja laajentaa tutkimuksen perspektiiviä.

5.1.1. Haastattelun kulku

Haastattelu koostui kolmesta eri osa-alueesta: asumishistoriasta, nykyisen asuinympäristön pohtimisesta ja tulevaisuuden suunnitelmien tai haaveiden läpikäymisestä. Koska ympäristö käsitetään tutkimuksessa laajana merkitysten kenttänä, laajeni myös haastattelu käsittelemään henkilön elämän sisältöjä ja arvoja laajemmin. Haastattelurunko on liitteenä tässä tutkielmassa (ks. Liite II). Lisäksi haastattelun aikana haastateltava kuvasi paperille, piirtäen, kirjoittaen, tai

muulla itselleen sopivalla tavalla, omaa asumishistoriaansa sekä tulevaisuuden haavettaan asuinympäristön suhteen. Kuvaustehtävän kautta pyrin saamaan esille ne merkitykset, jotka haastateltava kokee olennaisimmiksi asumishistoriassaan ja tulevaisuudessaan asumisen suhteen. Nämä itse tekemisen tauot olivat haastattelun toteuttamisen kannalta oivallisia. Ne toimivat eräänlaisena siirtymänä uuteen osa-alueeseen ja antoivat haastateltavalle mahdollisuuden koota ajatuksiaan siitä, mistä seuraavaksi puhutaan. Lisäksi havaitsin, että kestoiltaan pisimmissä haastatteluissa tauot olivat paikallaan jo keskittymisen ja jaksamisen kannalta.

Haastattelun suunnitteluun vaikuttivat muutamat teoreettiset lähtökohdat, joiden kautta pystyin lähestymään tutkimuskysymystä kattavammin. Haastattelun ja siihen liittyvien tehtävien taustalta löytyvät tärkeimpinä teoreettisina vaikutteina Reija Linnamaan ympäristön arvottamisen nelijako (Linnamaa 1999, 28) ja Pentti Tuovisen ympäristön hahmottamista kuvaava ympäristökuvan käsite (Tuovinen 1992, 10-12). Edellinen ilmenee muun muassa kysymysten rakentumisessa. Kysymällä haastateltavilta heidän itsensä osoittamien paikkojen merkitystä tai mielikuvia niistä usean eri osa-alueen näkökulmasta sain laajemman näkemyksen nuorten aikuisten käsityksistä ympäristöstään. Käytetty jaottelu on kuitenkin mielestäni riittävän väljä antamaan haastatteluhetkellä tilaa haastateltavan omalle äänelle ja hänelle tärkeille merkityksille.

Haastattelut onnistuivat pääasiassa erittäin hyvin. Vuorovaikutus oli yleisesti avointa ja sujuvaa. Suurin osa haastateltavista tuntui puhuvat aihealueesta erittäin mielellään ja jotkut heistä innostuivat erityisesti tulevaisuuden haaveita käsittelevästä kuvaustehtävästä. Oman tuntumani mukaan monissa haastatteluissa pystyttiin käymään läpi kipeitäkin asioita luottamuksen ilmapiirissä. Joukossa oli luonnollisesti haastatteluja, joiden anti oli hieman suppeampi. Niissäkin haastattelurungon kattamat asiat pystyttiin kuitenkin käymään läpi ongelmitta. Haastattelujen kestot vaihtelivat noin tunnista jopa reiluun kahteen tuntiin, henkilöstä ja hänen puhetavastaan riippuen.

Uskon, että aineistoni on kokonsa ja sisältönsä puolesta riittävä ja laadukas, jotta pystyisin vastaamaan tutkimuskysymykseeni valitsemallani

tutkimusmenetelmällä. Haastattelun suunnittelussa pyrin huomioimaan, että olennaisimmat seikat tulevat kussakin tapauksessa vähintäänkin läpikäydyiksi. Kukin haastateltava ja haastattelutilanne muovasi kokonaisuutta omilla arvokkailla painotuksillaan. Käsitusten tutkimiseen sisällöltään runsaat haastattelut ovat ihanteellisia. Näin suppean aineiston, kahdentoista tapauksen, analysoiminen kuitenkin ole riittävä, jotta tuloksia voitaisiin yleistää. Kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensäkin, tämäkin tutkimus tutkii tapauksia tulkiten ja ymmärtäen. Aineisto on laaja juuri kirjavuudessaan, siinä että edustettuna on erilaisia nuorten aikuisten elämäntilanteita, taustoja ja nykyisiä asuinolosuhteita. Näin ollen uskon, että tutkimuksella on annettavaa myös laajemmassa keskustelussa, ja että moni nuori aikuinen pystyy tunnistamaan myös omia käsityksiään tämän tutkimusraportin tuloksista.

5.2. Tutkimuspaikkakunnat

On syytä, joiden vuoksi juuri Soini ja Jyväskylä sopivat tähän tutkimukseen hyvin. Edellä mainittu aineiston monipuolisuus on syistä ehdottomasti tärkein. Maaseutumaisen ja kaupunkilaisen elämäntavan saaminen mukaan tutkimukseen oli lähtökohta tutkimuksen asetelmaa suunnitellessani. Aineiston monipuolistamista ohjasi keskustelu aluekehityksestä. Suomen nykyisessä tilanteessa muuttoliike kaupunkiseuduille päin on suhteellisen yksisuuntaista. Myös alueiden elinehdot nuorten näkökulmasta tuntuvat jakautuvan muuttovoiton tai -tappion mukaisesti. Muuttovoittoisen ja -tappioisen paikkakunnan asukkaiden tuomat näkemykset, ajatukset ja kokemukset rikastuttavat tutkimusta ja antavat ympäristöön kiinnittymisestä moniulotteisen kuvan. Juuri kyseisten kuntien valinta tutkimuskohteiksi muuttotappioisten maaseutumaisten ja muuttovoittoisten kaupunkien joukosta tapahtui saavutettavuus- ja käytännön syistä. Nämä paikkakunnat ovat itselleni ainakin jossain määrin tuttuja, ja näin ollen kohderyhmään kuuluvien haastateltavien löytäminen ja tavoittaminen, haastattelun toteuttaminen ja taustatiedon kerääminen oli vaivattomampaa kuin täysin vierailta paikkakunnilla. Myös paikallisen kulttuurin huomioiminen onnistui näin helpommin.

Haastateltujen jaottelu soinilaisiin ja jyvaskyläläisiin ei ole yksiselitteistä, koska haastateltavien valinnan kriteeri oli asuminen kyseisellä paikkakunnalla. Todellisuudessa mukana on ihmisiä, jotka ovat asuneet suurimman osan elämästään jossain aivan muualla kuin näillä kahdella paikkakunnalla. On maalaiskylään muualta muuttaneita ja kaupunkilaisia, joiden juuret ovat pienellä paikkakunnalla tai toisessa kaupungissa. Kaikilla haastateltavilla oli historiassaan kokemuksia myös muista kuin omasta nykyisestä asuinpaikkakunnastaan. Asumishistoria ei kuulunut kriteereihin, joiden perusteella haastateltavien joukko muodostui. Tutkimuspaikkakunnat ovat eräänlaisia yhteisiä nimittäjiä, taustatekijöitä, haastateltujen joukoissa. Olennaisempaa kuin kunkin henkilön tausta, on heidän tekemänsä valinta: asua kyseisessä asuinympäristössä. Tutkimuksen kannalta tärkeää on se, kuinka hän nykyisessä elämäntilanteessaan mieltää asuinympäristönsä, menneen, nykyisen ja tulevan sellaisen, sijaitsevat ne sitten millä paikkakunnalla tahansa. Olennaista on se, minkä nuoret aikuiset asuinpaikkakunnillaan kokevat merkityksellisenä.

5.2.1. Soini

Soinin kunta sijaitsee Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Suomen maakuntien rajalla. Sen maasto ja ympäristö on siirtymäaluetta Pohjanmaan lakeuksien ja mäkisen Keski-Suomen välillä. Asutuksen suhteen Soini oli suurimmillaan 1960-luvulla, jolloin sen väkiluku oli noin 4 500 henkeä. Haastatteluhetkellä asukkaita on hieman reilut 2 600. Väestöennusteen mukaan Soinin asukasluku tulee pienenemään nykyisestä tulevaisuudessa. Vuoteen 2015 mennessä soinilaisten lukumäärän ennustetaan laskevan hieman reiluun 2 200 henkilöön, ja vuoteen 2035 mennessä noin 1 800 henkilöön. Haastatteluhetkellä nuoria (19-29 -vuotiaita) soinilaisista on 8,4 prosenttia ja yli 60-vuotiaita lähes 27 prosenttia. (Internetaineisto, Tilastokeskus) Yksi syy nuorten poismuuttoon on se, että nuorten on lähdettävä Soinista varhaisessa vaiheessa, yläasteen jälkeen, lukioon tai ammatilliseen koulutukseen muualle. Lähin korkeakoulu on noin 75 kilometrin päässä Seinäjoella. Soini sijaitsee suhteellisen kaukana minkään suuremman kaupungin tai kasvukeskuksen vaikutuksesta. (Internetaineisto, Soini)

Vielä 1970-luvulle saakka suuri osa työikäisestä väestöstä sai leipänsä maa- ja metsätaloudesta. Maatalous painottui paljolti lypsykarjan pitoon. 1980-luvulla kunnassa painottui puunjalostusteollisuuden ala huomattavasti, ja se on edelleen yksi kunnan suurimmista työllistäjistä. Vuosien 1985 ja 1990 välissä teollistuminen toi kuntaan parisataa työpaikkaa, jotka kuitenkin katosivat laman myötä. Teollisuutta ollaan pyritty voimistamaan taas kehittämistoimenpitein. (Laasasenaho 2001, 14.) Soinin työpaikoista oli haastatteluhetkellä alkutuotannossa noin 24 %, jalostuksessa 26% ja palveluissa 45% (Internetaineisto, Soini).

5.2.2. Jyväskylä

Jyväskylä on vahvasti opiskelijakaupungiksi leimautuva yliopistokaupunki Keski-Suomessa. Asukkaita kaupungissa oli haastatteluhetkellä noin 84 000, joista 19-29 -vuotiaita on noin 24 prosenttia ja yli 60-vuotiaita noin 18 prosenttia. Kaupungin väkiluku on ollut kasvava jo vuosikymmenten ajan. Ennusteet Jyväskylän väkiluvun kehitykseksi ovat samansuuntaiset. Vuonna 2015 siellä ennustetaan asuvan noin 89 000 henkilöä, ja vuonna 2035 noin 92 000 henkilöä. (Tilastokeskus, internetaineisto.) Nuoria kaupunkiin vetävät erityisesti opiskelumahdollisuudet, monialaiset yliopisto, ammattikorkeakoulu ja ammattiopisto. Palvelutarjonta ja harrastusmahdollisuudet Jyväskylässä ovat vastaavat kuin muissakin samankokoisissa suomalaisissa kaupungissa. Kaupungin markkinoinnissa Jyväskylä profiloituu liikunta- ja kulttuurikaupungiksi sekä hyvän ja arkkitehtuurin paikaksi. Myös kaupungin luonnonläheisyyttä, vesistöjä ja runsasta luonnonympäristöä korostetaan. Liikenneyhteyksistä kaupungista löytyvät lento-, rauta- ja maantiet. (Internetaineisto, Jyväskylä.) Jyväskylän kaupunki ja sen lähikunnat sulautuvat toisiinsa yhdeksi työssäkäyntialueeksi, joka määritellään monesti Jyväskylän seutuun kuuluvien viiden kunnan rajojen avulla (Internetaineisto, Jykes).

5.3. Miksi maalla, miksi kaupungissa?

Esittelen johdatuksenomaisesti muutamien kysymysten vastauksista tehdyn kiteytyksen. Siitä käyvät ilmi nuorten itsensä tunnistamat ja haastattelussa esittämät syyt omassa haastatteluhetken asuinympäristössään asumiseen. Se myös nostaa esille tekijöitä, jotka he kokevat asuinympäristössään viihtymistä lisäviksi

ja vähentäviksi. Kiteytyksen ensisijaisena tarkoituksena on tutustuttaa lukijaa syvemmin aineistoon tuomalla esille sen piirteitä, jotka ovat olennaisia analyysin kannalta, ja näin auttaa ymmärtämään paremmin tutkimusta jatkossa. Haastattelun edetessä nuo syyt saivat vahvistusta ja selityksiä taustalleen.

Kysymykset kiteytyksen taustalla ovat: ”Viihdytkö nykyisessä asuinympäristössäsi?”, ”Mitkä ovat syitä, joiden takia asut täällä: paikkakunnalla/omassa ympäristössäsi?”, ”Mitkä ovat mielestäsi paikkakunnan hyviä puolia?”, ”Mikä voisi olla paremmin?”. (ks. Liite II). Näistä kysymyksistä ensimmäiseen, kyllä vai ei –tyyppiseen kysymykseen, jossa tiedusteltiin nuoren aikuisen viihtymistä paikkakunnalla, kummallakin paikkakunnalla kuudesta vastaajasta yksi totesi välttämättä haluavansa asumaan jonnekin muualle kuin nykyiseen asuinympäristöönsä. Perustelut viihtymiseen tai viihtymättömyyteen olivat hyvin samankaltaiset, kuin syyt paikkakunnalla asumiseen ja tekijät, jotka mainittiin paikkakunnan hyvinä ja huonoina puolina. Tämän vuoksi olen kiteyttänyt vastaukset paikkakuntakohtaisesti kahteen osaan. Toinen niistä esittää syyt, joiden vuoksi nuoret aikuiset kertovat asuvansa nykyisellä asuinpaikkakunnallaan ja toinen nuorten aikuisten mainitsemat paikkakunnan hyvät ja huonot puolet.

Vastauksissa tietyt seikat toistuivat moneen kertaan, vaikka valmiita vastausvaihtoehtoja ei ollutkaan. Monessa tapauksessa syitä mainittiin useita, joten todellinen syy lienee useiden syiden yhdistelmä. Maaseutumaisella paikkakunnalla asumisen syissä huomattavan tärkeäksi tekijäksi nousi läheiset ihmiset, jotka asuvat samalla paikkakunnalla tai sen läheisyydessä. Kaupungissa tärkeimmät asuinpaikan valitsemisen syyt olivat opiskelu samassa kaupungissa ja siellä asuvat kaverit, ystävät ja perhe. Vastauksissa oli kuitenkin tiettyä sisällöllistä variaatiota, jota käsittelen seuraavassa käydessäni läpi tiiviisti eri vastausryhmät.

5.3.1. Maalla ihmisten, kaupungissa tekemisen takia

Jyväskylän nuorten aikuisten syyt asumiseen nykyisessä asuinympäristössään kiteytyvät seuraavassa taulukossa. Se kattaa aineistossa esiintyneet seikat, joiden nuoret aikuiset mainitsivat olevan perusteina paikkakunnalla asumiseensa. Kukin

haastateltava saattoi esittää syiksi useita eri seikkoja. Seuraava taulukko ei kerro painotuksista syiden välillä, vaan esittää ne listanomaisesti erikseen kumpaakin tutkimuspaikkakuntaa koskien.

SYYT JYVÄSKYLÄSSÄ ASUMISEEN:	
Opiskelu	Opiskelun totesi asuinpaikkansa valinnan perusteeksi kaikki ne nuoret aikuiset, joiden päätoimi oli opiskelu. Se oli usein syy muuttoon paikkakunnalle.
Ystävät, kaverit ja/tai perhe	Ystävät, kaverit ja/tai perhe vaikuttivat niin viihtymiseen kuin paikkakunnalle muuttoon ja siellä pysymiseen.
Pitkä oma historia paikkakunnalla	”Oon koko ikäni asunu täällä”, kuten eräs nuori aikuinen ilmaisi. Pitkä paikkakunnalla asumisen historia on johtanut juurtumiseen tai tottumiseen asuinympäristöön.
Paikkakunnan viihtyisyys	Viihtyisä ja mukava paikka mainittiin vastauksissa suoranaisena syynä paikkakunnalla asumiseen tapauksissa, joissa Jyväskylään oltiin muutettu muualta.
Mahdollisuus tiettyyn harrastukseen	Mahdollisuudet oman harrastuksen parissa oli yhdelle nuorelle aikuiselle syy paikkakunnalle muuttamiseen. Hän suhtautui harrastukseensa ammattimaisesti. Harrastusmahdollisuudet myös lisäsivät viihtymistä usean tapauksen kohdalla.
Sopivan asunnon löytyminen	Itselle sopiva asunto mainittiin kerran viihtymisen syynä. Tähän syyhyn liittyivät myös edulliset asumiskustannukset, joten kyseisessä paikassa asuminen koettiin kannattavaksi.

Kuvio 3. Nuorten aikuisten syyt Jyväskylässä asumiseen

SYYT SOINISSA ASUMISEEN:	
Läheiset ihmiset	Läheisten ihmisten merkitys oli huomattavan suuri syy paikkakunnalla asumiseen soinilaisten nuorten aikuisten keskuudessa. Läheisiin ihmisiin kuului niin ystäviä, puolisoa, perhettä kuin sukuakin.
Paikkakunnan ilmapiiri ja ihmiset	Tämä muihin ihmisiin liittyvä syy poikkeaa läheisistä siinä, että se ulottuu sen lähipiirin ulkopuolelle, jolle nuorella aikuisella on läheisiä suhteita. Monessa haastattelussa mainittiin, että <i>"Täällä kaikki tuntee toisensa"</i> . Mainittiin myös, että <i>"ihmisten kanssa pääsee helposti juttuun"</i> . Paikkakunnan ihmisten kerrottiin olevan ystävällisiä ja yritteliäitä.
Palvelut ja harrastusmahdollisuudet	Kaksi nuorta aikuista totesi, että <i>"Täällä on kaikki mitä tarvii"</i> , millä viitattiin edellisen kohdan lisäksi omien tarpeiden tyydyttämiseen palveluiden ja harrastusmahdollisuuksien alueella. Merkittävää ei niinkään ollut tarjonnan runsaus tai monipuolisuus, vaan vastaavuus omien tarpeiden kanssa. Henkilökohtaisen palvelun saaminen ja mm. tuttu kauppias mainittiin useita kertoja.
Työ tai puolison työ lähellä	Oma tai puolison työ lähistöllä oli syy asua paikkakunnalla. Työn saamista Soinista kuvattiin myös sanalla lottovoitto. Työmahdollisuudet olivat kuitenkin monessa tapauksessa tekijä, joka sai miettimään muuttoa muualle.
Juurtuminen paikkakunnalle	<i>"Ei mulla ole koskaan ollut hinkua muualle. ..."</i> tai vastaava omaa pitkää paikkakunnalla asumisen historiaa kuvaava lause kertoi juurtumisesta paikkakunnalle.

Kuvio 4. Nuorten aikuisten syyt Soinissa asumiseen

Vaikka nämä kiteytykset ovatkin syntyneet suhteellisen ohuesta aineksesta, yksinkertaisesti muutama kysymykseen annettujen vastausten perusteella, voi niistä tehdä päätelmän, että nuorten aikuisten itse tunnistamat asuinympäristössä asumisen syyt ovat moninaiset. Opiskelu tulevaisuutta varten, sukulaiset, ympäristön tuttuus yhtä lailla kuin sen tunnelmakin vetävät nuoria aikuisia puoleensa. Syyt asuinpaikkakunnan valintaan ovat jokaisella omanlaisensa, kunkin haastatellun omaa elämäntilannetta, siihen liittyviä tarpeita ja tavoitteita koskettavia. Yllä olevasta taulukosta voi tulkita, että syyt asua maaseudulla ja

kaupungissa ovat hieman erilaiset. Maaseudulla toisiin ihmisiin, omaan lähipiiriin ja muihin paikkakunnan ihmisiin sekä tuttuuteen ja juurtumiseen, liittyvät syyt korostuivat kaupunkilaisiin verrattuna. Kaupungissa taas nostettiin vahvemmin esille omaan toimintaan liittyvät seikat. Muutama tutkimushenkilö oli muuttanut Jyväskylään varta vasten tietyn itselle tärkeän toiminnan, opiskelun tai harrastuksen, vuoksi. Soiniin taas oltiin haluttu jäädä tai muuttaa siellä asuvien läheisten ihmisten takia. Yksiselitteinen jako ei kuitenkaan ole, eikä sitä ole mahdollista yleistää tämän aineiston perusteella.

5.3.2. Mikä on hyvää, mikä voisi olla paremmin?

Kiteytän asuinympäristön arvioinnin seuraavaan taulukkoon. Se tuo esille seikat, jotka tutkimuspaikkakuntien nuoret aikuiset mainitsivat asuinympäristönsä hyviksi puoliksi ja asiat, jotka eivät heidän mielestään ole asuinympäristössä hyvin tai jotka heidän mielestään kaipaavat parannusta. Taulukko on kummankin paikkakunnan kohdalla jaettu kolmeen alueeseen, jotka ovat ihmiset, palvelut ja ympäristö. Ihmiset -kohta koostuu paikkakunnan ilmapiiristä ja sen väestön rakenteesta. Palvelut käsittää paikkakunnan julkiset ja yksityiset palvelut. Ympäristö -kohta pitää sisällään paikkakunnan rakenteen, sijainnin ja sen ulkoisen arvioinnin.

SOINI	Paikkakunnan hyviä puolia	Paikkakunnan huonoja puolia
Ihmiset	Avoimuus. Helppo tulla tutuksi Omat läheiset ystävät lähellä Turvallisuus Henk. koht. palvelu, tutut kauppiat Yritteliäisyys	Toisten asioihin puuttuminen Väkeä liian vähän Nuoret muuttavat pois Kunnan johto ei miellytä
Palvelut	Kaikki tarvittava lähellä Ystävällinen ja henk. koht. palvelu Hyvät mahdollisuudet harrastaa liikuntaa Runsaasti tapahtumia	Palveluiden vähyys Työ- ja opiskelumahdollisuuksien vähyys Oman harrastuksen puitteet puuttuvat
Ympäristö	Rauhallinen, pieni paikka Sijainti hyvä Suomen mittakaavassa Hienot maisemat, puhdas ilma Tilaa runsaasti	Ei isoa kaupunkia lähellä Välimatkat pitkiä toimintojen välillä

Kuvio 5. Soinin hyvät ja huonot puolet nuorten aikuisten kertomana

JYVÄSKYLÄ	Paikkakunnan hyviä puolia	Paikkakunnan huonoja puolia
Ihmiset	Paljon elämää, nuoria ja opiskelijoita Ystävälliset ihmiset Oma lähipiiri lähellä	
Palvelut	Paljon toimintaa ja tapahtumia Kaikki tarvittavat palvelut löytyvät Opiskelumahdollisuudet Asumisen monipuoliset mahdollisuudet Palvelut hyviä Itselle tärkeät toiminnot hyviä	Ei löydy mitään erikoista Työmahdollisuudet heikot Taloudelliset mahdollisuudet heikot (työ vs. hintataso) Harrastuspaikkojen kunnossapito heikkoa Kaupungin talous kuralla
Ympäristö	Selkeys. Helppo löytää etsimänsä Sopivan kokoinen kaupunki Kasvava kaupunki Lyhyet välimatkat keskustassa Turvallinen ympäristö Nätti kaupunki Järvimaisemat Rauhallisiakin paikkoja löytyy Hyvät ulkoilualueet	Rakennetun ympäristön tasapaksuus Rakentaminen liian tiivistä Pitkät etäisyydet – auton omistamisen tarve Liikenne tukkoista, monia huonoja liikennejärjestelyjä Kaukana muista kaupungeista

Kuvio 6. Jyväskylän hyvät ja huonot puolet nuorten aikuisten kertomana

6. Nuorten aikuisten asuin ympäristön rakenne

6.1. Asuin ympäristön osa-alueet

Asuin ympäristö on ihmiselle enemmän kuin fyysinen paikka toiminnalle. Se, kuinka nuoren aikuisen ympäristö rakentuu hänen mielessään, kertoo ennemminkin henkilöstä itsestään ja hänen taustastaan kuin asuin ympäristöstä. Nykyinen ja aiemmat elämässä vaikuttaneet ympäristöt ovat olleet muovaamassa henkilön mielikuvia siitä, mitä ympärillä on tai mitä siinä pitäisi olla.

Kuvaan pian sitä, kuinka tutkimushenkilöiden ympäristö rakentuu heidän omilla käsityksissään. Asuin ympäristö paloitellaan osa-alueisiin, jotka vaikuttavat toinen toisiinsa kunkin yksilön kohdalla kokemuksista ja niille annetuista merkityksistä muodostuneen ympäristökuvan kautta (Tuovinen 1992, 2 ja Rapoport 1982, 15, 28). Haastattelurunkoa luodessani käytin aihiona Reija Linnamaan (1999, 28) havaitsemia neljää ympäristön osa-aluetta, joilla on ihmisten elämisen kannalta merkitystä ja joita he arjessaan arvottavat. Jaottelu tarjosi laaja-alaisen lähtökohdan ympäristön käsittämiseen. Pian aineistoon syvemmin perehdyttyäni havaitsin, että Linnamaan jaottelu omaan aineistooni ja tutkimuskysymykseeni nähden suppea. Tämän tutkimuksen tutkimushenkilöt kuvasivat omaa asuin ympäristöään näkökulmista, jotka eivät yksiselitteisesti sopineet Linnamaan nelijakoon.

Seuraava jaottelu syntyi lukemalla aineistoa kokonaisuutena ja tulkitsemalla siitä nuorille aikuisille asuin ympäristössä merkityksellisten piirteiden saamia antamia painotuksia. Näin sain laajan kokonaiskuvan siitä, mitä seikkoja nuoret aikuiset asuin ympäristössään arvostavat ja kuinka heidän elämänsä asuin ympäristössä rakentuu. Pyrin kunkin haastateltavan kohdalla löytämään merkityksiä, jotka kuvaavat hänen suhdettaan asuin ympäristöön, etsimällä niitä niin asumishistorian, nykyhetken kuin tulevaisuuden haaveiden kertomuksista. Historian ja tulevaisuuden kertomukset ilmenevät aineistossa kunkin henkilön haastatteluhetken ajatusmaailman ja arvostusten kautta, joten näen, että niistä myös heijastuvat ensisijaisesti tuolla hetkellä tärkeänä pitämät merkitykset.

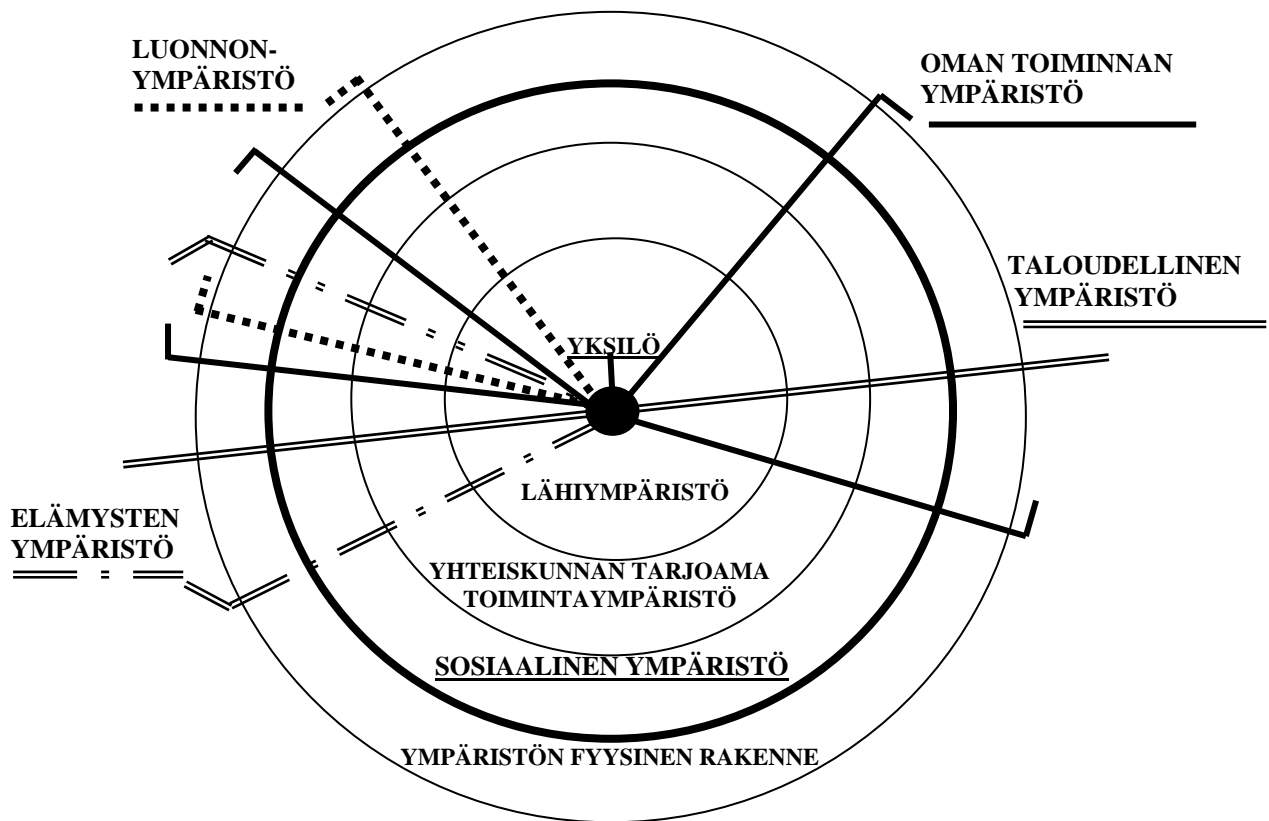
Aineiston tulkinnan tuloksena syntyi joukko asuinympäristön osa-alueita joiden kautta on kuvattavissa tämän aineiston nuorille aikuisille merkitykselliset asuinympäristön piirteet. Osa-alueet ovat osittain päällekkäisiä. Ne vaikuttavat nuorten aikuisten elämään samanaikaisesti. Syy siihen, miksi osa-alueet on tässä jaottelussa esitetty tästä huolimatta toisistaan erillisiksi, on se, että niiden väliset suhteet ja painotukset vaihtelivat tapausten välillä. Näin ollen jaottelemalla nuorten aikuisten asuinympäristö osa-alueisiin heidän välittämiensä merkitysten perusteella, syntyi eräänlainen tämän aineiston nuorten aikuisten ympäristökuvan ideaalityyppi. Osa-alueiden välisten suhteiden pohtimisen sijasta tulen jatkossa käymään läpi niiden välisiä painotuksia. Nuorten aikuisten asuinympäristön osa-alueet on esitelty kiteyttäen seuraavassa taulukossa. Yksityiskohtaisemmin niitä käsitellään jäljempänä.

Ympäristön fyysinen rakenne	Rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö fyysisenä ja visuaalisena.
Taloudellinen ympäristö	Varallisuus, elinkustannukset, hintataso paikkakunnalla.
Sosiaalinen ympäristö	Perhe, parisuhde, ystäväpiiri ja suku. Paikkakunnan sosiaalinen ilmapiiri ja ihmisten kohtaaminen ympäristössä.
Yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö	Työ- ja opiskelumahdollisuudet, palvelut, vapaa-ajan viettomahdollisuudet.
Oma lähiympäristö	Koti ympäristöineen. Tähän alueeseen liittyy tunnepitoisia piirteitä. Omalla lähiympäristöllä on nuoren aikuisen arjen kannalta korostunut merkitys.
Oman toiminnan ympäristö	Oman toiminnan ympäristöön liittyy itselle tärkeä ja omasta aloitteesta lähtevä toiminta, vaikkapa harrastus.
Luonnonympäristö	Maisema ja toiminta luonnonympäristössä sekä itseä lähellä olevat luonnon elementit.
Elämysten ympäristö	Ympäristön piirteet ja kohteet, jotka ovat nuorelle aikuiselle merkityksellisiä siksi, että niissä saadaan uusia kokemuksia, koetaan nautintoja ja tunne-elämyksiä.

Kuvio 7. Nuorten aikuisten asuinympäristön osa-alueet

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa yllä listatut ympäristön osa-alueet kiteytyvät kuvioon, joka kuvastaa niiden suhdetta toisiinsa. Kuvion voi käsittää ylhäältä kuvatuksi pyramidiksi, jonka ylemmät kerrokset (pienemmät renkaat) eivät ole olemassa ilman alempia, ja jossa alempi kerros väistämättä vaikuttaa ylempään. Näiden vaikutusten yhtymäkohdassa elää yksilö (nuori aikuinen). Hänelle läheisin asuinympäristön osa-alue on oma lähiympäristö, johon hänellä myös on suurin vaikutusmahdollisuus. Pyramidin kolme alinta kerrosta ovat olemassa yksilöstä riippumatta. Ne määrittävät nuoren aikuisen asuinympäristöä yhteiskunnan rakenteen näkökulmasta. Taloudellinen ympäristö vaikuttaa elämään ympäristön fyysisen rakenteen kaltaisesti, vaikuttamalla siihen välttämättä. Se on kuitenkin kuvattu kuvioon poikkileikkaukseksi siitä syystä, että kaikille sektoreille (esim. luonnon ympäristö ja tietty oma toiminta) sen vaikutus ei nuorten aikuisten käsityksissä ulottunut.

Sektoreiksi merkatut osa-alueet (luonnon ympäristö, oman toiminnan ympäristö ja elämysten ympäristö) määrittyvät yksilöstä käsin. Ne kuvaavat nuoren aikuisen elämäntapaa ja hänen olemistaan asuinympäristössään. Ne myös määrittelevät paikoin näkökulman, josta käsin nuori aikuinen näkee ja kokee asuinympäristönsä muut osa-alueet (ympyrät, pyramidin kerrokset). Sektorin osa-alueet erottuvat kuviossa erilaisin pisteviivoin. Pyramidin kehien sisäiset asuinympäristön osa-alueet vaikuttavat sektoreihin. Kunkin nuoren aikuisen kohdalla oman toiminnan ympäristön, luonnon ympäristön ja elämysten ympäristön keskinäinen suhde oli erilainen. Ne saattoivat olla toistensa kanssa päällekkäisiä tai toisistaan täysin erillisiä asuinympäristön osa-alueita. Esimerkiksi elämysten ympäristö saattoi kuulua luonnon ympäristön alueelle ja toisaalta taas luonnon ympäristö oman toiminnan alueelle. Lisäksi sektoreiden laajuus vaihteli tapauksesta riippuen. Jos jollain oman toiminnan ympäristö oli hyvin hallitseva asuinympäristöä kuvaava osa-alue, niin toisen nuoren aikuisen kuvauksessa saattoi korostua pyramidin kehien ympäristön rakennetta kuvaavat alueet. Seuraavan kuvion avulla sain tutkimuksen tekemisessä hyvän otteen nuorten aikuisten käsityksiin asuinympäristöstään.

Kuvio 8. Nuorten aikuisten asuin ympäristön osa-alueet suhteessa toisiinsa

Seuraavassa taulukossa on esitetty aineiston tapausten (yhteensä 12) jakautuminen ympäristön osa-alueiden mukaisesti. Arvioin jokaisen tapauksen sisällön painopistealueet erikseen kunkin osa-alueen kohdalta, minkä johdosta päädyin valitsemaan myös tämän tutkimuksen painopistealueen Alla olevaan taulukkoon on merkitty ne tapaukset, joissa ympäristön osa-alue oli nuoren aikuisen kertomuksissa merkityksellinen tai erittäin merkityksellinen.

	Tapauksia, jossa ko. ympäristön osa-alue on merkityksellinen tai erittäin merkityksellinen
Sosiaalinen ympäristö	12
Oman toiminnan ympäristö	7
Luonnonympäristö	5
Oma lähiympäristö	5
Yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö	5
Elämysten ympäristö	4
Ympäristön rakenne	3
Taloudellinen ympäristö	2

Kuvio 9. Tapausten jakautuminen asuin ympäristön osa-alueiden mukaisesti

6.1.1. Ympäristön fyysinen rakenne

Ympäristön fyysinen rakenne oli asuin ympäristön osa-alueista se, joka oli väistämättä aina läsnä. Tähän osa-alueeseen kuului nuorten aikuisten käsityksissä toisaalta visuaalinen asuin ympäristö, se, miltä ympäristö näytti. Toisaalta rakenne käsitti asuin ympäristön rakentumisen infrastruktuurin näkökulmasta. Myös paikkakunnan koko ja välimatkat tutkimushenkilöille tärkeisiin kohteisiin sen ulkopuolella kuuluivat tähän osa-alueeseen. Ympäristön rakenne vaikutti erityisesti palveluiden ja toimintojen saatavuuteen.

...Kävelykatu tekee just sen, että se[keskusta] on hyvä ajanviettopaikka. Siitä löytyy kaikki lyhyen matkan sisältä oikeestaan. Jos vaan vähän jaksaa ettiä sieltä, mikä ei ihan näy kadulle, niin varmasti löytyy ihan läheltä... (Mies, haastattelu 1, Jyväskylä)

Ympäristön fyysisen rakenteen osa-alueella nuorille aikuisille merkityksellisten kohteiden välimatkat ja se, miltä ympäristö näytti, osoittautuivat olennaisiksi

nuorten aikuisten paikkakunnalla viihtymisen kannalta. Toisaalta oli mahdollista tehdä tulkinta, että ympäristön rakenne ei yksin riittänyt syyksi asua paikkakunnalla. Sen piirteet olivat ennemminkin sellaisia, joihin sopeuduttiin sen jälkeen kun päätös asuin ympäristön valinnan suhteen oli tehty. Oman asuin ympäristön rakenne osattiin suhteuttaa tuohon päätökseen, mistä esimerkkinä vaikkapa paikkakunnan kokoa sekä valtaosa kaupunkilaisista että maaseudun asukkaista piti itselleen sopivana. Nuoret aikuiset arvioivat mielellään ympäristönsä ulkoista olemusta, monesti hyvin kriittiseen sävyyn. Miellyttävien kohteiden olemassaolo tuki viihtymistä paikkakunnalla.

...oikeesti välillä tulee sellanen olo, ettei pysty kattomaan minnekään vaan sen takia, koska kaikki talot on niin samannäköisiä. Ei viitti kattoo vaan sen takia, että toi on talo. (Mies, haastattelu 5, Jyväskylä)

6.1.2. Taloudellinen ympäristö

Tämä ympäristösuhteen osa-alue kattoi varallisuuteen, elinkustannuksiin ja hintatasoon liittyvät asiat asuin ympäristössä. Taloudellinen ympäristö piti sisällään myös työpaikan tai sen saamisen mahdollisuuden asuin ympäristössä tai sen lähetyvillä. Taloudellinen ympäristö ei juurikaan sellaisenaan tullut esille muutoin kuin tutkijan esittämän kysymyksen ansiosta, mistä voi päätellä, että taloudellisista asioista ei haluta puhua tai niiden ei luonnollisella tavalla koeta kuuluvan ympäristön osaksi. Toisaalta, kun talouden ja ympäristön yhteys tutkijan kysymyksen auttamana tiedostettiin, todettiin haastatteluissa lähes poikkeuksetta taloudellisen ympäristön, erityisesti työpaikan saamisen mahdollisuuden, olevan merkityksellinen vähintäänkin tulevaisuuden näkökulmasta.

...Siinä mielessä oon silleen hirveen avoimin ajatuksin, että sitten kun valmistuu, niin pitäis kyllä periaatteessa olla valmis ottamaan töitä mistä tahansa ympäri Suomea. (Nainen, haastattelu 3, Jyväskylä)

...että kun on paljon velkaa, niin se [palkka] menee kädestä suuhun. Et sen tiän justiin, että jos sitä ois pikkasen enemmän, niin pystyis sitä omaa elämänsä kehittämään... (Nainen, haastattelu 3, Soini)

Taloudellinen ympäristö oli osa-alue, joka väistämättä vaikutti jollain tavalla nuorten aikuisten elämään kaikilla ympäristön osa-alueilla luonnon ympäristöä lukuun ottamatta. Taloudellisen ympäristön läsnäolo tai sen vaikutuksen voimakkuus kyettiin paikoin kuitenkin ikään kuin valitsemaan omilla valinnoilla

ja arvostuksilla. Asuinympäristön osa-alueiden keskinäisiä suhteita kuvaavan kuvion sektorit (ks. kuvio 8) saattoivat sijoittua niin, ettei taloudellinen ympäristö niitä lainkaan koskettanut. Oma toimintaympäristö tai elämysten ympäristö saattoi muodostua elementeistä, joihin eivät taloudelliset seikat vaikuttaneet.

6.1.3. Sosiaalinen ympäristö

Sosiaalinen ympäristö oli merkittävä tekijä kaikkien aineiston nuorten aikuisten ympäristösuhteessa. Siitä muodostui myös tämän tutkimuksen kantava tekijä ja sitä keskitytään kuvaamaan tarkemmin jatkossa. Sosiaalinen ympäristö oli hyvin laaja, kaikki nuoren aikuisen sosiaaliset kontaktit kattava. Yksilön oma perhe tai puoliso kuuluvat sosiaaliseen ympäristöön yhtä lailla kuin ohikulkijat tai kaupan kassa. Asuinympäristön osa-alueista vain ympäristön fyysinen rakenne näytti olevan olemassa ilman sosiaalista ympäristöä.

...Tuossa just kävin ostaan vähän karkkia. Niin, että saa vähän sanottua jotakin. On mukava mennä kauppaan... (Mies, haastattelu 4, Soini)

Sosiaalisen ympäristön koostumus ja erilaisten sosiaalisten suhteiden painoarvo vaihteli paljon tapauksesta riippuen. Asuinympäristöön liittyvät runsaat läheiset sosiaaliset suhteet, kuten perhe ja parisuhde kuin oman perheen tai kodin ulkopuoliset ystävät, tutut ja sukulaiset, joita ympäristössä tavataan, näyttivät tämän aineiston perusteella vahvistavan nuoren aikuisen tyytyväisyyttä asuinympäristöönsä ja hänen sitoutumistaan siihen.

...Mun kaveri [kihlattu] sanoi, ettei hän lähde Soinista jos vaan saa töitä. Että hän ei halua lähteä. Ehkä siinä vaiheessa minäkin sitten aloin ajattelemaan, että jos sittenkin... (Nainen, haastattelu 1, Soini)

...Kesällä kaikki kaverit on siellä [fietyllä uimarannalla] ja siellä tulee paljon pelailtua. Ja sinne menee niinkun ajan viettoon....(Mies, haastattelu1, Jyväskylä)

6.1.4. Yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö

Yhteiskunnan tarjoaman toimintaympäristön merkitys nuorten aikuisten ympäristösuhteessa oli kiteytettävissä sanaan mahdollisuus. Näin siksi, että kaikki sen toiminnot eivät olleet nuorten aikuisten käytössä. Tarpeet ja niihin vastaaminen vaihtelivat yksilön ja hänen elämäntilanteensa mukaan. Yhteiskunnan tarjoaman ympäristö kattoi asuinympäristössä olevat toiminnan

mahdollisuudet ja palvelut aina päiväkodeista vanhustenhuoltoon, kaupoista yöelämään ja liikenteestä paikkakunnalla tarjolla olevaan harrastustoimintaan. Nuoret aikuiset korostivat haastatteluissa aktiivisessa käytössä olevien palveluiden ja harrastusmahdollisuuksien toimivuutta, laatua ja saavutettavuutta sekä kaupungissa että maaseudulla. Tärkeimmät yhteiskunnan tarjoaman toimintaympäristön kohteet heille olivat opiskelupaikat, liikunnan ja kulttuurin harrastamisen paikat ja ostospaikat.

Onhan täällä itseasiassa yllättävän hyviä [mahdollisuuksia], kun tää on yliopistokaupunki. On periaatteessa kaikki koulut, tai melkein kaikki. Ja kyllä täällä tavallinen elämä onnistuu ihan. (Mies, Haastattelu 5, Jyväskylä)

...Täällä on kaikki tarvittavat kaupat ja liikkeet. Ja päivittäiset tarpeet saa. Se on tärkeä, että tuntee kauppiat ja kaikki... (Nainen, haastattelu 5, Soini)

6.1.5. Oma lähiympäristö

Oma lähiympäristö oli hallittavissa oleva ympäristö, jossa tapahtui oman itsen ylläpito perustavimmalla tavalla. Oma lähiympäristö käsitti yleensä oman kodin ja sitä välittömästi ympäröivän alueen, ”oman pesän” tai perheen kodin. Siihen liittyivät yksilöstä riippuen merkitykset omasta rauhasta, perheestä, itsenäisyydestä, arkielämän toimivuudesta, tuttuudesta ja turvallisuudesta. Oma lähiympäristö oli paikka, jonka muokkaaminen oman mielen mukaisesti oli ainakin jossain määrin mahdollista. Oma lähiympäristö on Tognolin (1987) asuinympäristösuhteen määritelmän mukaan säätämisen tyyssija (emt., 656-657).

Olen vähän sellanen, että minä itse olen voinut vaikuttaa siihen, mitä tuolla on ja sen suunnitteluun. Mää sanoin kyllä paneelien suunnankin. Maalasin paljon ja saumasin.... (Nainen, haastattelu 3, Soini)

Monessa tapauksessa sosiaalisiin suhteisiin liittyvät seikat nousivat tärkeään merkitykseen kotiin liittyen. Oman lähiympäristön rajaamisen suhteen pyrin olemaan avoin ja ymmärtämään sen nuorten aikuisten antamista merkityksistä lähtien. Näin oma lähiympäristö ei aina osunut yksin oman kodin kanssa. Monissa tapauksissa liitin omaan lähiympäristöön myös tietyt kodinomaiset paikat, joissa henkilö oli kuin kotonaan, ja jotka olivat merkityksellisiä samoista syistä kuin itselle lähin kotiympäristö (esim. omien vanhempien koti, jossa

käydään usein). Haastateltavien joukossa oli henkilöitä, joille koti oli, tai oli jossain elämänvaiheessa ollut, vain paikka muiden joukossa. Tällöin siihen ei oltu voitu liittää niitä merkityksiä, jotka yksilö katsoi kuuluvaksi kotiin (ks. yllä).

...[kun isä muutti naisystävän luokse, minä muutin] omaan asuntoon, jossa asun edelleen. Nykyään minulla ei siis ole kotia, vain asunto. (Mies, haastattelu 5, Jyväskylä)

6.1.6. Oman toiminnan ympäristö

Oman, itselle tärkeän, toiminnan mahdollistavat elementit yhteiskunnan tarjoamista toiminnan mahdollisuuksista erotti toiminnan motiivi. Sitä, että lähistöllä on urheilukenttä, saatettiin kyllä arvostaa valtavastikin ja tuoda tämä mahdollisuus esille haastattelussa, mutta oman toimintaympäristön kannalta merkitykselliseksi urheilukenttä tuli vasta kun kenttä oli nuorelle aikuiselle itselleen tarpeellinen hänelle itselleen tärkeän toiminnan vuoksi. Oma toiminta oli tässä nuoren aikuisen elämässä usein tapahtuvaa, omasta aloitteesta lähtevää ja tavoitteellista toimintaa. Oma toiminta saattoi olla harrastus, työ, opiskelu tai lapsen hoitaminen kotona. Se oli toimintaa, jota nuori aikuinen tekee muusta syystä kuin taloudellisesta tai yhteiskunnan asettamasta pakosta.

Urheiluun olen kasvanut ihan pienestä pitäen. Lapsena kävin kattomassa harjoituksia urheilukentällä ja olin välillä itsekin mukana. Siinä yläasteen jälkeen alkoi sitten selvitä, että tämä harrastus on vakava. Kun piti alkaa miettiä opiskeluja, niin oli aika selvä, että haluan vielä jatkaa urheilua...(Nainen, haastattelu 5, Soini)

Oma toiminta asettui asuinympäristön osa-alueiden keskinäisessä suhteessa pyramidin sektoriksi, jonka laajuus ja sijoittuminen ympäristössä lähti yksilöstä itsestään. Oman toiminnan ympäristö osui joissakin tapauksissa myös samaan kohtaan taloudellisen, elämysten tai luonnonympäristön kanssa.

6.1.7. Luonnonympäristö

Luonnonympäristö kuului toisaalta osaksi ympäristön fyysistä rakennetta. Toisaalta se osoittautui monien nuorten aikuisten puheessa niin merkittäväksi osaksi asuinympäristöä, että se muodosti oman asuinympäristön osa-alueensa, jonka määrittä yksilö omista tarpeistaan ja lähtökohdistaan. Siksi se löytyy aiemmin esitellyn kuvion (kuvio 8) sektorilta. Suhteessa luontoon oli havaittavissa kolmenlaisia merkityksiä. Näistä kaksi yleisintä ja useimmin esiintyvää olivat

luonto maisemana ja luonto toiminnan kautta koettuna: lenkkeilynä, retkeilynä, jonain tietynä harrastuksena, mökkeilynä tai vaikkapa lapsuuden muistoina.

Tästä kahdeksan kilometriä on Iiroonjärvi ja siellä on meidän mökki. Siellä ollaan melkein illat, kun töistä pääsee ja viikonloppuisin [kesällä]. Siinä on ihana ympäristö. Kun täällä kylällä on hirveän kuuma kun töistä lähtee, niin siellä on paljon puita. (Nainen, haastattelu 1, Soini)

Kolmas tapa, jolla luonnonympäristö oli nuorelle aikuiselle merkittävä, oli tietty luonnonympäristö yksilön omana paikkana, vaikkapa kannonnokkana lammen rannalla, jonne mennään vain olemaan, yksin omine ajatuksineen. Tällaisella paikalla oli merkitystä nuoren aikuisen psyyken kannalta. Samantapaisia merkityksiä liittyi myös ulkoiluun luonnossa ja kesämökillä olemiseen.

HAASTATELTAVA: Tuo lammen ranta on mun miellyttävä kohde. Siellä ei tapahdu mitään, mut se on sellanen keidas.

HAASTATELTIJA: Liittyykö sinne jotain muistoja tai muita ihmisiä?

HAASTATELTAVA: Käyn siellä yksin, polttamassa tupakan. Kävin siellä joskus, kun meidän [-] koti kyytiin ja jouduin lähteen evakkoon kun sinne tuli katsojia. Lähdin käppäileen ympäri kaupunkia ja satuin vaan osumaan tonne. Ja istuskelin siellä sitten jonkun aikaa... ...kun kotia myytiin, oli tosi angstinen fiilis ja sinne pääs vähän niinkun pakoon. (Mies, haastattelu 5, Jyväskylä)

6.1.8. Elämysten ympäristö

Elämysten ympäristössä haettiin sanamukaisesti elämyksiä; nautintoja, jännitystä, tunteita ja uusia kokemuksia. Tunteet olivat tämän ympäristön piirissä ennemminkin tunne-elämyksiä kuin esimerkiksi läheisten ihmisten parissa koettuja elämänkulkuun kuuluvia tunteita. Tätä asuinympäristön osa-aluetta voisi kuvata hyvin nykyaikaiseksi ja yksilölliseksi alueeksi. Se piti sisällään jokaisessa haastattelussa erilaisia asioita. Kuka shoppailee ja käy elokuvissa, kuka kuuntelee tuulta laiturilla, kuka taas hakeutuu yöelämään uusien tuttavuuksien seuraan ja kuka seuraa medioita kotisohvaltaan käsin. Kuten muutkin asuinympäristön osa-alueiden välisiä suhteita kuvaavan pyramidin sektorit, elämysten ympäristö määrittyi yksilöstä itsestään käsin. Yksilö itse havaitsi tietyn asuinympäristönsä osan elämyksiä tuottavaksi ja valitsi sen itselleen merkitykselliseksi joko tietoisesti tai tiedostamatta.

6.2. Asuin ympäristön osa-alueet ja tyytyväisyys asuin ympäristöön

Tämän tutkimuksen aineiston perusteella näytti siltä, että sosiaalinen asuin ympäristö ja sektoreille sijoitetut asuin ympäristön osa-alueet, eli oman toiminnan, luonnon- ja elämysten ympäristö, olivat ne, jotka vaikuttivat eniten nuoren aikuisen tyytyväisyyteen elämäänsä asuin ympäristössään. Ne olivat alueet, joilla nuoret aikuiset eivät erityisen herkästi sopeutuneet asuin ympäristöönsä (Tognoli 1987, 656-657). Jos itselle tärkeän toiminnan harjoittamiseen tai läheisten ihmisten tapaamiseen ei asuin ympäristössä ollut mahdollisuutta, seurasi siitä ennemminkin tyytymättömyyttä ja pahaa oloa, kuin omien toiveiden, mieltymysten ja arvostusten muovaamista. Sen sijaan, jos oman toiminnan, luonnon- ja elämysten ympäristöt sekä sosiaalinen ympäristö olivat asuin ympäristössä yksilölle mieleiset, ilmaisi hän tyytyväisyyttään asuin ympäristöönsä.

Erityisesti aineiston kaupunkilaisten ja useita kertoja paikkakunnalta toiselle muuttaneiden nuorten aikuisten keskuudessa oli tapauksia, joissa asuin ympäristö oltiin varta vasten valittu sektorin osa-alueiden mukaisesti. Tämä tapahtui esimerkiksi niin, että oltiin muutettu paikkakunnalle, jossa oman urheilulajin harrastamisen mahdollisuudet olivat hyvin järjestetyt. Sosiaalinen ympäristö muodostui tällöin oman toiminnan ympäristön kautta ja pitämällä yllä suhteita aiempien asuin ympäristöjen ihmisiin. Optimointi, eli oman maailmankuvan, mieltymysten ja toiveiden muokkaaminen asuin ympäristön ehdoilla oli tyypillistä niille maaseudun nuorille aikuisille, jotka olivat asuneet samalla paikkakunnalla lapsuudestaan lähtien (Tognoli 1987, 656-657). Tämä ilmeni ennen kaikkea siinä, että oman toiminnan ympäristön ylläpitämiseksi oltiin valmiita kulkemaan säännöllisesti suhteellisen pitkiäkin välimatkoja. Heidän sosiaalinen ympäristönsä ja sektorin ympäristöt olivat pitkälti muotoutuneet ajan kuluessa vastaamaan paikkakunnan mahdollisuuksia.

Oma lähiympäristö oli se osa-alue, johon nuorella aikuisella oli mahdollisuus vaikuttaa muokkaamalla sitä oman makunsa mukaan, vaikkakin taloudellisen ympäristön määräämissä rajoissa. Oman lähiympäristön alueella tapahtui siis säätämistä (Tognoli 1987, 656-657), mikä tuki tyytyväisyyttä asuin ympäristöön.

Toiveiden mukainen oma lähiympäristö ei kuitenkaan yksin saanut sitä aikaan, vaan siihen tarvittiin vähintäänkin yksi omia tarpeita vastaava sektorin osa-alue tai sosiaalinen ympäristö. Yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö ja ympäristön fyysinen rakenne olivat asuin ympäristön osa-alueita, joiden olemukseen ja joiden tarjoamiin mahdollisuuksiin sopeuduttiin ja joiden mukaisesti tapahtui optimointia, mikäli sosiaalinen ja/tai sektorin osa-alueet vastasivat nuoren aikuisen tarpeisiin. Sopeutuminen ja optimointi näiden osa-alueiden saralla oli vahvempaa maaseudulla kuin kaupungissa. Yhteiskunnan tarjoama toimintaympäristö ja ympäristön fyysinen rakenne eivät missään tapauksessa olleet merkityksettömiä nuorille aikuisille, vaan niitä arvioitiin runsaasti. Ymmärrän näin tapahtuvan siksi, että ne tarjoavat puitteet nuorille aikuisille tärkeille sektorin ympäristöille ja sosiaaliselle ympäristölle.

7. Sosiaalinen asuin ympäristö

Se, että alun perin tutkimuksen taustana ollut Reija Linnamaan ympäristön nelijako (1999, 28) laveni kahdeksaan ympäristön osa-alueeseen, kertoo siitä, että asuin ympäristö koetaan ja käsitetään monin eri tavoin yksilöstä, hänen taustastaan, toiminnastaan, tarpeistaan ja oloilastaan riippuen. Ympäristö ei ole vain fyysinen paikka elämälle, vaan asuin ympäristön eri aspekkeja havaitaan, koetaan ja arvioidaan omista lähtökohdista käsin. Tämä vahvistaa mm. Rapoportin (1982, 21) ajatusta ympäristön subjektiivisesta kokemisesta. Seuraavassa tulen ottamaan katsauksen yhteen asuin ympäristön osa-alueeseen, sosiaaliseen ympäristöön, jonka vaikutus nuoren aikuisen tyytyväisyyteen asuin ympäristöönsä on merkittävä. Ympäristön subjektiivisuuden lisäksi seuraavassa saadaan huomata myös tiettyjen taustatekijöiden merkittävä rooli sosiaalisen ympäristön muodostumisessa.

7.1. Ympäristön osa-alueet puntarissa

Asuin ympäristön osa-alueiden muodostumisen jälkeen lähdin lukemaan aineistoa niin, että selvitin eri alueiden välisiä painotuksia kunkin haastattelun sisällä. Tein tämän kvantifioinnin menetelmällä niin, että kirjasin ylös kuhunkin asuin ympäristön osa-alueeseen liittyvät maininnat ja haastattelun osat. Määrällisesti suurimmassa osassa haastatteluista painottui sosiaalinen ympäristö niin, että sen saattoi tulkita joko tärkeimmäksi tai toiseksi tärkeimmäksi nuorten asuin ympäristön osa-alueeksi. Tarkistin kvantifioinnin antaman tuloksen vielä vertailemalla mainintojen sisältöjä keskenään ja tarkastelemalla haastatteluja kokonaisuudessaan. Näin siksi, että haluan pitäytyä fenomenografian tarjoamissa raameissa käsitysten tutkimisessa. Sisällön laadulliset elementit ja kontekstin huomioiminen ovat siinä määrällisiä seikkoja painokkaampia. Kvantifioinnin näin kuitenkin tarpeellisenä apukeinona tässä tutkimuksen vaiheessa. Sen tuloksen laadullinen tarkistaminen vahvisti tiedon siitä, että sosiaalinen ympäristö osoittautui merkittävimäksi asuin ympäristön osa-alueeksi nuorten aikuisten käsityksissä. Muita kvantifioinnissa merkittäviksi osoittautuneita osa-alueita olivat oma lähiympäristö ja oman toiminnan ympäristö.

Tämän tutkimusraportin loppuosassa keskityn käsittelemään nuorten aikuisten sosiaalista asuin ympäristöä, koska se osoittautui aineiston perusteella kaikkein merkityksellisimmäksi osa-alueeksi edellä kuvatussa luokittelusta. Edellä esitelty asuin ympäristön osa-alueiden luokittelu ja niiden painopisteiden vertailu antaa aiheen olettaa, että sosiaalinen asuin ympäristö on nuorten aikuisten hyvinvoinnin ja asuin ympäristössä viihtymisen kannalta erittäin merkittävä tekijä. Päädyin kuvaamaan nuorten aikuisten sosiaalista asuin ympäristöä tyypittelyn kautta. Tyypittelyn kuvaamisen jälkeen tulen pohtimaan sitä tietyistä mielenkiintoisiksi osoittautuneista näkökulmista käsin ja etsimään syitä tyyppien muodostumiselle.

7.2. Sosiaalisen asuin ympäristön tyypittelyn lähtökohdat

Aineiston tapaukset olivat sosiaalisten suhteidensa, kontaktiensa ja tottumustensa puolesta hyvinkin erilaisia, joten aineiston käsitteleminen yhtenä kokonaisuutena olisi ollut väärin, jopa mahdotonta. Näin aineisto jakautui seuraavassa esiteltävin perustein neljään osaan, joiden kautta päästiin jäsenneytysti tutustumaan siihen, millainen on nuorten aikuisten sosiaalinen asuin ympäristö. Lähdin tarkastelemaan nuorten aikuisten sosiaalista asuin ympäristöä aineistosta nostamalla sieltä esiin ensin kaikkein selkeimpiä sosiaalisia tapahtumia laajentaen sitten näkökulmaa nuorten aikuisten sosiaaliseen ympäristöön koko laajuudessaan. Koska sosiaalinen asuin ympäristö oli vain yksi asuin ympäristön kokonaisuuden osa-alueista, supistui käytössäni oleva aineisto tässä vaiheessa huomattavasti. Sosiaalista asuin ympäristöä käsittelevää materiaalia oli aineistossa jokaisessa haastattelussa riittävästi yleissilmäyksen luomiseksi nuorten aikuisten sosiaalisesta asuin ympäristöstä. Sosiaalisen asuin ympäristön tyypittelyn luomisessa käytössä olivat edelleen fenomenografisen tutkimusotteen ajatukset käsityksistä ja niiden välittämisestä kertomusten ja keskustelun välityksellä. Kontekstianalyysin keinoin, pitäen mielessäni kulloinkin tutkimani tapauksen ja myös aineiston kokonaisuudessaan, etsin nuorten aikuisten haastatteluista sosiaalisen ympäristön merkityksiä välittäviä ilmaisuja. Ne olivat tyypittelyn materiaali, jota ymmärtäen ja tulkiten löysin ensin kaksi ja lopulta neljä sosiaalisen asuin ympäristön tyyppiä.

Yksinkertaisimmillaan tyypittelyn voisi tiivistää kahteen eri luokkaan: Sosiaalisten suhteiden asuin ympäristöön ja sosiaalisuuden asuin ympäristöön.

Näistä ensimmäiselle tyyppillistä oli intiimeihin, syviin ja monesti pitkäaikaisiin sosiaalisiin suhteisiin sitoutuminen. Jälkimmäistä voisi kuvata seurahakuisuudeksi tai kuulumiseksi tiettyyn yhteisöön. Näiden kahden luokan sisällä oli kuitenkin vielä tiettyjä tapauksia toisistaan erottavia piirteitä, joten päädyin jakamaan kaksi päätyyppiä alaluokkiin. Jaottelu ei kiistä, etteikö johonkin tiettyyn tyyppiin kuuluvalla henkilöllä olisi muunlaisia merkittäviä sosiaalisia suhteita, vaan se on tehty aineistossa hänen kohdallaan merkittävimmiksi nousseiden seikkojen perusteella. Käytän seuraavia sosiaalisia kontakteja kuvaavia käsitteitä kuvaamaan ja erottamaan toisistaan eri tyyppisiä. Perhe ja ystävä asettuvat luottamuksellisten ja intiimien sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön puolelle. Yhteisö ja kaveri kuvaavat taas sosiaalisuuden asuin ympäristön tyyppisiä, joissa henkilösuhteita merkityksellisemmäksi nousee ihmisten seurassa oleminen tai joukkoon kuuluminen.

7.2.1. Perhe

Perhe käsittää tässä yksilön oman perheen, lapsuuden perheen ja/tai puolison. Lopullinen määrittely nousi kussakin tapauksessa aineistosta nuoren aikuisen välittämien merkitysten perusteella. Olennaista on, että perheeksi laskettavat henkilöt ovat, tai ovat olleet, nuorelle aikuiselle läheisiä, ja että suhteet perheen jäseniin ovat luottamuksellisia. Esimerkiksi etäisiksi kuvatut sukulaissuhteet kuuluvat tässä käsittekokonaisuudessa yhteisön puolelle. Toisaalta ystävyys- ja kaverisuhteisiin verrattavat sukulaissuhteet, kuten esimerkiksi serkut tiettyjen tapausten kohdalla, laskin taas kuuluviksi ennemmin ystävä- tai kaveri – käsitteiden alle, kuin perheen tai yhteisön osiksi.

7.2.2. Ystävä ja kaveri

Ystävä ja kaveri ovat kumpikin oman perheen ulkopuolisia sosiaalisia kontakteja, tai kuten edellä mainittiin näihin suhteisiin rinnastettavia sukulaissuhteita pääosin samaan ikäluokkaan kuuluvien sukulaisten kanssa. Kaverin ja ystävän erottaa tässä tutkimuksessa toisistaan suhteen tiiviys ja läheisyys. Käsite kaveri kuuluu tyyppittelyssä sosiaalisuuden asuin ympäristön puolelle ja käsite ystävä taas sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön puolelle. En väitä, että kaverikontakteiksi luokittelemani sosiaaliset suhteet olisivat etäisiä tai merkityksettömiä. Kuitenkin puhe ystäväistä tai kavereista oli haastatteluissa erotettavissa toisistaan.

Kaverisuhteiksi nimitän suhteita, joita henkilöllä on eri toiminnoissa, kuten työssä ja harrastuksissa. Kavereita tavataan mahdollisesti useinkin ja heidän kanssaan voidaan touhuta monenlaisia asioita. He ovat nuorelle aikuiselle ensisijaisesti merkityksellisiä siksi, että heidän seurassaan vietetään aikaa ilman, että henkilösuhteeseen sitoudutaan vahvasti ja tunnepitoisesti. Kavereista saatetaan puhua kollektiivina, joukkona, jonka jäseniä ei puheessa eritellä toisistaan. Ystävä taas on henkilön arjen kannalta hyvin merkityksellinen ihminen, joka on läsnä myös silloin, kun elämä ei hymyile. Ystävät saivat myös haastatteluiden puheessa persoonallisuuden, ja suhdetta kuvattiin kaverisuhteita yksityiskohtaisemmin.

7.2.3. Yhteisö

Yhteisö on joukko yhteen kokoontuneita ihmisiä, joiden keskuudessa toimii jokin tietty järjestys tai organisoitumisen tapa. Etzionin (1997, 127) mukaan yhteisö koostuu tietyn yksilöjoukon tunnepitoisista suhteista ja siihen kuuluu jonkinasteista sitoutumista yhteisiin arvoihin, normeihin ja merkityssisältöihin sekä yhteiseen historiaan ja identiteettiin. Tässä käyttämäni yhteisön käsitettä tarkennan vielä lisäämällä Etzionin määritelmään yhteisön yhteyden asuinympäristöön, sen jäsenten joukon kasvokkaisen kohtaamisen ja tietyn järjestyksen.

Esittelen yhteisö-käsitteen tekemällä eron kavereiden käsitteeseen. Kaveripiiriään, mikä on kavereista koostuva joukko, nuoret aikuiset tapasivat myös spontaanisti ilman yhteisesti sovittuja tapaamisia tai tiettyjen harrastusten merkeissä. Lisäksi aineiston tapauksissa erona yhteisön ja kaveripiirin välillä on se, että jälkimmäinen koostuu yksinomaan omaan ikäluokkaan kuuluvista henkilöistä, joihin nuoret aikuiset ovat eri toiminnoissaan tutustuneet. Yhteisöön yksilö voi osallistua tietyistä roolista käsin, kuten esimerkiksi ”Martin ja Raijan esikoisena”, sählyjoukkueen pelaajana tai seurakunnan vanhimmiston jäsenenä. Yhteisö-käsitteen alle katson kuuluvaksi tässä tutkimuksessa aktiivisesti yhteyttä pitävän suku-yhteisön, uskonyhteisön ja tiettyjen harrastusryhmien.

7.3. Sosiaalisen asuinympäristön neljä tyyppiä

Edellä esiteltyjä käsitteitä käyttämällä aineisto jakautui neljään tyyppiin, joista kahdessa yhdistyivät kaksi edellä esiteltyä sosiaalisia kontakteja kuvaavaa

käsitettä. Sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön tyypit olivat perhekeskeinen sosiaalinen ympäristö ja perhe- ja ystävakeskeinen sosiaalinen ympäristö. Sosiaalisuuden asuin ympäristön tyypit olivat kaverikeskeinen sosiaalinen ympäristö ja yhteisö- ja perhekeskeinen sosiaalinen ympäristö. Vaikka aineiston tapaukset olivatkin tässä tyypittelyssä jaetut tiettyjen tyyppien alle, oli niissä havaittavissa viitteitä myös muihin kuin kyseiseen tyyppiin. Perhekeskeisellä tyypillä oli myös ystäviä, kavereita ja yhteisöjä, joihin hän kuuluu, samoin kuin kaverikeskeisellä tyypillä perhe. Tyypittely kertoo tapausten tärkeimmät painotukset, jotka erottuivat aineistosta selkeällä tavalla. Seuraavassa taulukossa esittelen tyypittelyn taustatiedot ja aineiston jakautumisen tyypeittäin sukupuolen, paikkakunnan, asumismuodon, siviilisäädyn ja elämäntilanteen osalta.

	SOSIAALISTEN SUHTEIDEN YMPÄRISTÖ	SOSIAALISTEN SUHTEIDEN YMPÄRISTÖ	SOSIAALISUUDEN YMPÄRISTÖ	SOSIAALISUUDEN YMPÄRISTÖ
	Perhekeskeinen	Perhe- ja ystävakeskeinen	Kaverikeskeinen	Yhteisö- ja perhekeskeinen
	Yht. 3 tapausta	Yht. 4 tapausta	Yht. 3 tapausta	Yht. 2 tapausta
Sukupuoli	Kaikki naisia	Kaikki naisia	2 miestä 1 nainen	Kaikki miehiä
Paikkakunta	2 Soinista 1 Jyväskylältä	2 Jyväskylältä 2 Soinista	Kaikki Jyväskylältä	Kaikki Soinista
Asumismuoto	1 vuokralla 2 vanhempien luona	3 vuokralla 1 omassa asunnossa	2 vuokralla 1 omassa asunnossa	1 vuokralla 1 vuokralla ja vanh. luona
Siviilisääty	1 perhe, avioliitto 1 vapaa 1 avioliitto	1 perhe, avioliitto 2 avioliitto 1 vapaa	1 seurustelee 2 vapaa	1 avioliitto 1 seurustelee
Elämäntilanne	2 yrittäjä 1 äitiyslomalla	2 opiskelija 1 työssä 1 työtön	1 opiskelija 1 työtön 1 armeijassa	1 työssä 1 opiskelija

Kuvio 10. Sosiaalisen asuin ympäristön tyypittelyn taustatiedot

7.4. Sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön tyypit

Kaksi sosiaalisen asuin ympäristön tyyppiä pohjautui muita vahvemmin henkilökohtaisten sosiaalisten suhteiden varaan. Haastatteluissa tämä ilmeni muun muassa siinä, että läheiset ihmiset henkilöitiin ja heidät haluttiin tehdä tutuiksi myös tutkijalle. Oli havaittavissa, että juuri nämä tutkimushenkilöiden esittelemät ihmiset olivat hyvin tärkeitä heidän onnellisuutensa ja arkensa kannalta. Heidän asuin ympäristöjensä miellyttäviin kohteisiin evaluatiivisessa karttatehtävässä tai asuin ympäristön rajan sijoittumiseen kartalla vaikuttivat haastattelussa esitellyt tärkeät suhteet.

Nämä tyypit sitoutuivat kahta muuta tyyppiä vahvemmin myös asuin ympäristöönsä. Kaikki eivät suinkaan ilmaisseet haluavansa viettää loppuelämäänsä juuri siinä ympäristössä, jossa he sillä hetkellä asuivat. Sitoutuminen ilmeni ennemminkin niin, että asuin ympäristöstä sillä hetkellä ja etenkin tulevaisuudessa haluttiin luoda sellainen, että se vastaa omiin ja perheen tarpeisiin, ja että siihen asettuminen pidemmäksi aikaa olisi mahdollista. Suurin osa näihin tyypeihin kuuluvista tapauksista ilmaisi mielellään hakeutuvansa asumaan ympäristöön tai lähelle ympäristöä, jossa läheiset ihmiset asuivat.

Sosiaalisten suhteiden tyypit, perhekeskeinen sosiaalinen asuin ympäristö ja perhe- ja ystäväkeskeinen asuin ympäristö, erosivat toisistaan siinä, että ensimmäisessä painottuivat ensisijaisesti omaan perheen ja lähisuvun sekä puolison suvun piirin sosiaaliset suhteet. Jälkimmäinen korosti näiden lisäksi tiettyjä yksittäisiä läheisiä suhteita suvun ulkopuolisiin ystäviin. Merkittäväksi katsoin kaveri- ja ystävyys suhteet, jotka joko haastattelussa henkilöitiin tai muutoin otettiin tunnistettavalla tavalla esille ja jotka toistuivat usein haastattelun aikana. Vertailin myös esiin nousseille sosiaalisille suhteille annettuja painotuksia ja toistumistiheyttä perheeseen kuuluvien ja kaverien tai ystävien välillä. Perhekeskeisessä sosiaalisessa asuin ympäristössä läheiseen sukuun tai perheeseen kuuluvat henkilöt sekä puoliset tai seurustelukumppanit saivat huomattavan suuren, ystävä- ja kaverisuhteita suuremman, painoarvon.

7.4.1. Perhekeskeinen sosiaalinen asuinympäristö

Tähän tyyppiin kuuluvien haastateltujen arki oli kotikeskeistä ja heidän elämäänsä kuuluu muutamia hyvin tärkeitä, luottamuksellisia ja läheisiä ihmissuhteita, joko perheeseen ja sukuun tai omaan parisuhteeseen liittyen. Tyyppiin kuului yhteensä kolme tapausta, joista kaikki olivat naispuolisia. Kaksi perhekeskeisen sosiaalisen asuinympäristön nuorista aikuisista oli soinilaisia ja yksi jyvaskyläläinen.

Soinilaiset asuivat elämäntilanteeseensa sopivasti haastatteluhetkellä vanhempiensa kanssa samassa kodissa. Jyvaskyläläisellä oli oma perhe. Kaikki tyypin tapaukset asuivat haastatteluhetkellä sillä paikkakunnalla, jossa olivat myös lapsuutensa ja nuoruutensa viettäneet.

Arki sosiaalisessa asuinympäristössä: Kaikki perhekeskeisen sosiaalisen asuinympäristön tapaukset kertoivat viihtyvänsä kodissaan ja viettävänsä siellä paljon aikaa. Oma koti oli heille sosiaalisuuden ydin, paikka, johon liittyvät jollain tapaa kaikki heidän tärkeiksi toteamansa sosiaaliset ja tunnepitoiset suhteet. Sukulaisia ja tuttavita tavattiin pääasiassa joko omassa kodissa tai heidän kodeissaan. Koti oli tärkeä myös asuinympäristön kannalta laajemmin. Se oli se paikka, jossa vietettiin eniten aikaa, ja jossa oman elämän elementit olivat läsnä niin, ettei kodista ja sen pihapiiristä välttämättä tarvinnut edes poistua muutoin kuin kauppareissulle tai harrastuksen pariin. Tässä kohdassa on olennaista huomauttaa, että tämän tyypin tapauksista yksi oli haastatteluhetkellä kotiäiti ja kahden muun työ tapahtui kodin lähiympäristössä.

Tärkeiksi ja miellyttäviksi koetuiksi tai aktiivisesti käytetyiksi asuinympäristön alueiksi olivat muodostuneet ne paikat, joihin liittyi muistoja tai toimintaa oman lapsuuden perheen, läheisen sukulaisten tai oman puolison kesken. Huomattavaa oli, että kaikki tämän tyypin nuoret aikuiset liikkuivat suhteellisen laajalla alueella omassa asuinympäristössään. Kaikkien kohdalla liikkumista määrittivät vahvasti sukulaisten tai puolison sukulaisten kotien sijainnit. Nämä kohteet myös koettiin positiivisiksi, ja ne oltiin merkitty evaluatiiviseen karttaan miellyttäviksi kohteiksi. Muita miellyttäviä kohteita olivat luontoon, omaan liikuntaharrastukseen ja omaan mahdolliseen tulevaan asumiseen liittyvät kohteet.

Lapsuuden ja nuoruuden asuin ympäristö: Kaikki perhekeskeisen sosiaalisen ympäristön tapaukset kertoivat omasta lapsuudestaan ja nuoruudestaan positiiviseen sävyyn. Yhteinen aika perheen ja sukulaisten kanssa sekä yhteiset toimet oman kodin läheisyydessä tai sukulaisten kodeissa värjivät kertomuksia lapsuuden ja nuoruuden vuosista. Tuohon aikaan he liittivät hyvinkin yksityiskohtaisia muistoja.

Meilloli takapihalla sellanen heinämaja, missä leikittiin serkkupoikien kanssa. Tässä pihassa me oltiin melkein, ettei kauemmas lähetty. [-] Kesät talvet oltiin aika paljon ulkona. Leikittiin ihan omia juttuja, pumpum –sotaa ja sellasta. (Nainen, haastattelu 5, Soini)

Perhekeskeisen sosiaalisen asuin ympäristön tyyppin edustajilla oli hyvät ja läheiset välit omiin vanhempiinsa. Omat vanhemmat ja sisarukset perheineen, jos näitä oli, kuuluivat olennaisesti heidän sosiaaliseen verkostoonsa, kahdessa tapauksessa jokapäiväiseen arkeen, koska nämä asuivat yhdessä vanhempiensa kanssa. Sosiaaliseen verkostoon kuuluivat myös tapauksesta riippuen isovanhemmat, mikäli nämä olivat vielä elossa, vanhempien sisarukset ja puolison perhe. Perhekeskeisessä sosiaalisessa asuin ympäristössä oltiin tekemisissä useiden eri sukupolven edustajien kanssa. Ystävät tai kaverit ovat haastatteluissa esillä, mutta vahvimmin liittyen menneeseen aikaan, lapsuuteen ja nuoruuteen. Tämä ei anna aiheutta olettaa, että suvun ulkopuolisia ystäviä tai kaveripiiriä ei ole. Ne vain eivät saaneet merkittävää roolia puhuttaessa asuin ympäristöstä ja sen eri piirteistä, sosiaaliset seikat mukaan lukien.

Miksi asut täällä? Syiksi, joiden takia perhekeskeiseen tyyppiin kuuluvat nuoret aikuiset asuivat haastatteluhetken asuinpaikkakunnallaan, mainittiin kaikissa tapauksissa puoliso ja omat vanhemmat sekä sukulaiset. Muita mainittuja syitä olivat tottumus: ”No määhän varmaan aina asun täällä” (Nainen, haastattelu 6, Jyväskylä), työ ja se, että lähellä on kaikki se, mitä henkilö tarvitsee. Kukaan tämän tyyppin edustajista ei pitänyt muuttoa nykyisestä asuin ympäristöstään todennäköisenä lähiaikoina. Korkeintaan asunnon vaihtaminen samalla alueella oli suunnitelmassa.

Jokainen tähän tyyppiin kuuluvista nuorista aikuisista oli viettänyt aikaa toisella paikkakunnalla tai ulkomailla, mutta kaikki puhuvat tästä ajasta sävyyn, joka ilmaisee kaipuun kotiin tai tuttujen ihmisten luokse.

Olin Saksassa vuoden tuossa välissä ja en silleen asettunut sinne kodiksi. Tossa välissä oli kauheen sellasta katkonaista aikaa, että asuttiin vaan vähän aikaa noissa paikoissa. (Nainen, haastattelu 6, Jyväskylä)

Tietysti hirveällä innolla lähin sinne [Seinäjoelle opiskelemaan]. Että se asuminen oli silleen ihan mukavaa, mutta tietysti kun yksin asui, niin se oli vähän erilaista. Kotona oli kuitenkin kaikki tutut ja kaveri [kihlattu] oli täällä. Kyllä tämä vaan veti. (Nainen, haastattelu 1, Soini)

[-] Ystävät, ne ovat ehkä enempi täällä [Soinissa kuin opiskelupaikkakunnalla], et ei ehkä siellä. Olihan sitten kavereita, jotka tulivat sinne. Mut ei silleen, että niitä olisi kovasti jäänyt. (Nainen, haastattelu 1, Soini)

Tarpeet ja arvostukset: Taustatiedoissa kysytyistä arvoista jokainen tähän tyyppiin kuuluva sijoitti ensimmäiseksi kohdan perhe ja parisuhde. Toisena he mainitsivat terveyden. Perhekeskeisen sosiaalisen ympäristön tyyppin edustajat arvostivat asuinympäristössään turvallisuutta ja tuttuutta. Kaikki tyyppin tapaukset totesivat, että heidän nykyinen asuinympäristö tarjoaa heille kaiken sen, minkä he normaalissa arjessaan tarvitsevat. Lyhyet välimatkat läheisten ihmisten luokse olivat tärkeä kriteeri mahdollisen muuton kaavailussa ja toiveissa tulevaisuuden asuinympäristön suhteen.

Asuinympäristössä tärkeää oli tämän tyyppin tapauksille ympäristön siisteys ja hyväkuntoisuus. Yksi nuori aikuinen katsoi asuinympäristöään pitkälti asunnon ostajan näkökulmasta, miettien, missä hänen perheensä olisi hyvä olla. Tärkeää oli myös, että heidän läheisyydessään olevat ihmiset elivät kunniallista elämää yleisesti hyvinä pidettyjen arvojen mukaisesti. Esimerkiksi nurkan takana tupakoivat nuoret tai ”spurkut” (päihteitä käyttävät henkilöt) naapuristossa he kokivat hyvin negatiivisiksi piirteiksi omassa asuinympäristössään. Muut negatiivisen leiman saaneet asuinympäristön piirteet syntyivät perhekeskeisen sosiaalisen asuinympäristön tyyppin keskuudessa pitkälti nuorten aikuisten omien tuntemusten, mielikuvien ja muistojen kautta. Evaluatiivisen kartan negatiivisiksi kohteiksi oli merkitty sinänsä miellyttäviä paikkoja, joihin jostain syystä liittyi negatiivinen tuntemus tai mielikuva. Esimerkiksi hautausmaa oli eräälle nuorelle

aikuiselle tärkeä ja miellyttävä paikka tunnesyistä, mutta sen pimeys ja kolkkous teki siitä epämiellyttävän.

Tulevaisuuden asuinympäristö: Tulevaisuuden asuinympäristön suhteen tämän tyyppin tapauksilla oli suhteellisen selvät sävelet. He tiesivät, millaisen kodin ja sen lähiympäristön he haluaisivat, ja vähintäänkin paikkakunnan tarkkuudella sen, missä se tulisi sijaitsemaan. Kaikissa haaveiltiin omasta kodista haastatteluhetken asuinpaikkakunnalla. Myös lähisuvun fyysinen läheisyys kuului haaveeseen. Jokaisessa perhekeskeisen sosiaalisen asuinympäristön tapauksessa tulevaisuuden asuinympäristöön kuului oma perhe, jota oltiin ajateltu muun muassa pihan koon ja lähialueen palveluiden suhteen. Kahdessa tapauksessa tulevaisuuden asuinympäristön kuvauksessa korostui kodin viihtyisyys ja arjen sujuvuus, yhteiset perheen toiminnan mahdollisuudet (mm. harrastukset) kodissa ja sen pihassa. Soinilaiset ja jyvaskyläläinen tapaus poikkesivat toisistaan erityisesti tulevaisuuden ympäristön palveluverkoston suhteen. Siinä, missä kaupunkilainen esitti runsaita toiveita, maaseudun asukkaat kertoivat siitä, mitä ympärillä jo on.

Kauppoja (ruokakauppa ja kioski), kirjasto, posti, pankkiautomaatti, lääkäri, päiväkotikoulu. (Nainen, haastattelu 6, Jyväskylä)

...Ihan hyvä on näin, miten nytkin [palveluiden suhteen]. Tietysti, jos vähän lisää, muttei pakosti tarvitse. Ne tietyt on aina tässä. Ja sitten käydään Keskisellä... (Nainen, haastattelu 1, Soini)

7.4.2. Perhe- ja ystäväkeskeinen sosiaalinen asuinympäristö

Perhe- ja ystäväkeskeisen sosiaalisen asuinympäristön tapauksia voisi kuvata pitkälti samoin, kuin perhekeskeisiäkin tapauksia. Omasta ja puolison lähisuvusta löytyi heille hyvin tärkeitä ja luottamuksellisia ihmissuhteita, joiden merkitys omassa elämässä oli huomattava. Kuitenkin näiden lisäksi tähän tyyppiin kuuluvat tapauksen esittelivät ja henkilöivät haastattelussa myös suvun ulkopuolisia läheisiä ystäviä. Perhe- ja ystäväkeskeisen sosiaalisen ympäristön tapauksia oli aineistossa neljä kappaletta. Perhekeskeisten tapaan kaikki tämän tyyppin edustajat olivat naisia, joista kaksi oli kaupungin ja kaksi maaseudun asukkaita. Heistä yhdellä oli oma perhe, kaksi eli vakiintuneessa parisuhteessa ja yksi eli yksin. Perheellinen oli myös työssäkäyvä, kaksi opiskeli ja yksi oli työtön.

Perhe ja läheiset sukulaiset olivat tämän tyyppin edustajille erittäin tärkeitä sosiaalisia suhteita. Läheisiä sukuun kuuluvia ihmisiä he tapasivat usein. Muun muassa kaupunkilainen nuori nainen, joka asui toisella paikkakunnalla kuin omat vanhempansa, kertoi käyvänsä heidän luonaan aina kuin mahdollista, ja tapaavansa samalla kotipaikkakunnallaan asuvia ystäviään. Läheisiksi sukulaisiksi mainittiin tapauksesta riippuen niin appivanhemmat, serkut, isovanhemmat kuin sisaruksetkin. Perhekeskeisestä sosiaalisesta asuinympäristöstä erottavaksi tekijäksi nousivat ystävät. Näillä tapauksilla oli läheisiä sukuun kuulumattomia läheisiä henkilöitä, joita he tapasivat usein tai joihin he pitivät muulla tavoin tiiviisti yhteyttä. Monessa tapauksessa ystävät, vähintäänkin osa heistä, olivat kuuluneet elämään jo lapsuudesta lähtien.

Arki sosiaalisessa asuinympäristössä: Sosiaalisia suhteita ylläpidettiin tapaamalla ystäviä ja sukulaisia henkilökohtaisesti tiettyin väliajoin joko kodeissa tai sovituissa paikoissa. Kaupungissa tapaamispaikan sopiminen kodin ulkopuolelle oli yleisempää kuin maaseudulla. Ystävien lisäksi nämä tapaukset puhuivat myös erittelemättä suvun ulkopuolisista sosiaalisista suhteista, joita nimitän kavereiksi. Ystävät saivat heidän puheessaan kavereita merkittävämmän roolin. Kaikki haastateltavat esittelivät haastattelun aikana tiettyjä heille tärkeitä ystäviä ja nimesivät tiettyjä ympäristön kohteita paikoiksi, joissa he toimivat läheisten ystävien kanssa. He myös arvioivat asuinympäristöään monin paikoin ystävien kohtaamisen näkökulmasta.

HAASTATTELIJA: Onko tuo sinun piirtämäsi aktiivinen alue sellainen, että se on sinun itsesi näköinen?

HAASTATELTAVA: No juu, keskustassa näkee ystäviä ja kotona on mies. Ja sitten tossa rannan alueella on sellanen, että voi olla ihan oma ittensä siellä. (Nainen, haastattelu 4, Jyväskylä)

HAASTATTELIJA: Onkos tuo sinun muuttosi vaikuttanut jotenkin sosiaaliseen elämään, niinkun siihen, miten ja missä tapaat muita ihmisiä?

HAASTATELTAVA: Ei oikeestaan muuten kun niin, että sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen on sieltä [uudesta asunnosta] käsin aika helppoa. Siitä on lyhyt matka kaikkialle. (Nainen, haastattelu 3, Jyväskylä)

Miellyttäväiksi kohteiksi asuinympäristössään nämä nuoret aikuiset merkitsivät kolmessa tapauksessa neljästä oman, vanhempiensa tai isovanhempiensa kodin.

Miellyttäviä olivat myös mm. ystävien kodit, puolison perheen koti, itselle tärkeät palvelut tai opiskelupaikat, harrastuspaikat ja luonnonympäristön kohteet. Epämiellyttäväksi koettiin omasta mielestä rumat ja huonosti rakennetut paikat, huonomaineiset paikat sekä paikat, joihin liittyy henkilökohtaisia negatiivisia muistoja, esimerkkinä lapsuuden koti, jossa asuttaessa vanhemmat erosivat.

Lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristö: Omaa asumishistoriaa perhe- ja ystäväkeskeisen tyyppin tapaukset kuvasivat pitkälti niiden ihmisten kautta, jotka noihin elämänvaiheisiin liittyivät. He kuvasivat muita tyypejä yksityiskohtaisemmin muistojaan, lapsuuden pelejä ja leikkejä sekä nuoruuden tunteja. Lapsuuden ympäristöihin kuului soinilaisilla lähinnä omaan sukuun kuuluvia ihmisiä. Samanikäiset leikkiverit olivat usein joko sisaruksia tai serkkuja. Kaupunkilaistenkin lapsuuden ympäristöön kuului perheen ja suvun jäseniä, mutta näiden lisäksi naapurit ja naapuruston lapset saivat maaseutua suuremman merkityksen. Kuten perhekeskeisessäkin tyyppissä, muistoja lapsuudesta kerrottiin suhteellisen yksityiskohtaisesti.

...Naapurinpojan kanssa keksittiin pahoja. Yhdessä vaiheessa pelattiin hirveesti pesäpalloa. Sitten hiekkalaatikolla tietysti pikkusiskon kanssa ollaan oltu ja keinuttu. Yritettiin urheilla kovasti, heitettiin kivenmurikoita et se oli mukamas kuula... (Nainen, Haastattelu 4, Jyväskylä)

Nuoruudessa soinilaiset kertoivat samanikäisten ihmisten suunnanneen pois paikkakunnalta, minkä vuoksi heidän sosiaalinen ympäristönsä kapeni määrällisesti. Kaupunkilaisten kohdalla taas nuoruuteen kuuluivat uudet tuttavuudet mm. opintojen parissa. Toinen kaupunkilaisista muutti lukion jälkeen pieneltä paikkakunnalta kaupunkiin. Näistä erilaisista kehityksistä huolimatta tietyt nuorille aikuisille tärkeät ystävyysuhteet säilyivät läpi nuoruuden, vaikkakin tiiviissä yhteydenpidossa saattoi olla väliaikoja. Tämän tyyppin kertomuksissa myös vaikeat ajat läheisten ihmisten keskellä tuotiin monessa tapauksessa esille. Ne esitettiin kahdessa niitä voimakkaimmin käsitelleessä tapauksessa kertoen, kuinka vaikeista ajoista oltiin selvitty.

...[Kodissa, jossa asui isän ja tämän kihlatun kanssa] oli kuitenkin niin hankalaa. Piti ajatella opiskeluja, oli jatko-opiskelut ja kaikki, niin päätin sitten muuttaa äitin luo. Meille oli äitin kanssa tullut hyvät välit, vähän niinkun kaverit, kun en ollut asunut sen kanssa. Tykkäsin muuttaa

sinne [-]. Se oli mukavaa ja rauhallista aikaa... (Nainen, haastattelu 2, Soini)

Miksi asut täällä? Ystävyyssuhteet mainittiin kaikissa haastatteluissa joko syinä, joiden takia asuttiin nykyisessä asuinympäristössä tai tekijöinä, jotka saavat viihtymään asuinympäristössä.

Ystävät saa minut viihtymään. Mulla on kaikki läheiset ystävät täällä. Ja me ollaan tosi paljon tekemisissä. Meillä on YYA-sopimus... ...Mää oon aina sanonu, että vaikka mulla on itellä kaksi lasta, niin mulla on oikeestaan neljä lasta. Että ne [ystävän lapset] on niinkun omia. Kun [ystävän nimi] tarvii apua lasten kanssa, niin oon aina valmis menemään. Tai sitten toistepäin. Apua saa sieltä. (Nainen, haastattelu 3, Soini)

Syitä paikkakunnalla asumiseen olivat myös sukulaisuhteet paikkakunnalla tai sen läheisyydessä, opiskelu tai työ, paikkakunnan viihtyisyys tai tunnelma, itselle tärkeiden kohteiden läheisyys sekä se, ettei nuoruudessa muualle ollut hinkua.

Tarpeet ja arvostukset: Perhe ja parisuhde oli kolmella parisuhteessa elävällä tärkein arvo, yksineläjä asetti tärkeimmäksi ystävät. Muilla ystävät asettuivat arvoista toiseksi tai kolmanneksi tärkeimmäksi. Yhtä lukuun ottamatta kaikki mainitsivat myös terveyden tärkeäksi arvoksi. Muita mainittuja arvoja olivat luonto, vapaa-aika ja työ. Niissä tapauksissa, joissa lähisuku asui samalla paikkakunnalla, siitä koettiin olevan apua oman arjen sujuvuuden kannalta. Erityisesti perheellinen korosti tätä merkitystä.

Perhe- ja ystäväkeskeisen sosiaalisen ympäristön tyyppin nuorille aikuisille haastatteluhetken asuinympäristössä oli poikkeuksetta tärkeää sen viihtyisyys sekä välttämättömimpien palveluiden helppo saavutettavuus ja arjen sujuvuus. Perhekeskeisen ympäristön tyyppin tapaan maaseudulla asuvat perhe- ja ystäväkeskeisen sosiaalisen ympäristön tyyppin tapauksille ympäristön tuttuus ja turvallisuus oli tärkeää. Kaupunkilaiset tuntuivat tässä mielessä ottavan enemmän riskejä mm. asettumalla itselleen täysin vieraaseen ympäristöön vähintäänkin hetkellisesti.

Tulevaisuuden asuinympäristö: Tämän tyyppin kohdalla tulevaisuuden asuinympäristöissä oli runsaasti yhteisiä piirteitä kolmessa tapauksessa neljästä.

Näitä tapauksia yhdisti se, että kaikki olivat viettäneet lapsuutensa pienellä paikkakunnalla. Kaksi soinilaista elivät samassa ympäristössä edelleen, kaupunkilainen oli taas kotoisin pienen paikkakunnan lähiöalueelta. Nämä kolme tapausta kuvasivat tulevaisuuden asuinympäristössään omaa lähiympäristöä, kotitaloa ja sen pihapiiriä, hyvin yksityiskohtaisesti; mm. marjapensaiden sijaintia, koira-aitauksia ja autojen lukumäärää myöten. Kaikkien tulevaisuuden haaveeseen kuului rauhallinen maaseutumainen ympäristö ja perhe. Palveluita ja työpaikkaa nämä kolme eivät toivoneet aivan kotinsa läheisyyteen, vaikkakin kuitenkin kohtuullisen lähelle tai korkeintaan naapurikuntaan. Kaikki kolme osasivat osoittaa kuvaamansa haaveen Suomen kartalle vähintäänkin sadan kilometrin säteellä. Kaikkia neljää tapausta yhdisti se, että lapsuuden asuinympäristön, missä omaa lähisukua edelleen asuu, halutaan sijoittuvan lähelle tulevaisuuden asuinympäristöä.

Neljäs tapaus, kaupungin lähiössä kasvanut, toivoi hänkin viihtyisää ja rauhallista asuinympäristöä, jossa voisi perheen kanssa asua. Kuvaus ei ollut yhtä yksityiskohtaista kuin kolmella muulla tapauksella. Siinä, missä edelliset olivat piirtäneet kuin itsestään selvästi omakotitalon, kuuluu tähän haaveeseen joko omakoti- tai rivitaloasunto lähiöalueella, lenkkipolkujen, metsän ja vesistön lähellä. Lähelle asuinympäristöä tämä tapaus toivoi ruokakaupan. Muut palvelut, samoin kuin työpaikka, löytyivät korkeintaan 20 kilometrin päästä haaveiden kodista kaupungin keskustasta.

7.5. Sosiaalisuuden asuinympäristön tyypit

Sosiaalisuuden asuinympäristön erotti sosiaalisten suhteiden asuinympäristöstä se, että siinä kokonaisuuden kannalta yksittäisiä ihmissuhteita merkittävämmän roolin saa kuuluminen johonkin ryhmään, oli se sitten urheilujoukkue, seurakunta tai kaveripiiri. Sosiaalisuuden asuinympäristön tyyppiin kuuluvat tapaukset viihtyivät sosiaalisten suhteiden tyyppiä paremmin itselleen vieraiden ihmisten seurassa tai sellaisten ihmisten seurassa, joita yhdistää luottamukseen ja läheisyyteen perustuvan suhteen sijasta tietty toiminta yhdessä. En väitä, etteikö tähänkin tyyppiin kuuluvilla nuorilla aikuisilla olisi läheisiä ystävyys- tai

sukulaisuussuhteita. Tein tulkinnan haastattelussa saamani aineiston perusteella, missä tällaisia suhteita ei oman perheen tai puolison lisäksi noussut esille.

Sosiaalisuuden asuin ympäristön tyyppiin kuuluvia kaverikeskeistä sosiaalista asuin ympäristöä ja yhteisö- ja perhekeskeistä asuin ympäristöä erotti sen ryhmän tai ryhmien tyyppi, joiden nuori aikuinen haastattelussa ilmaisi olevan keskeisellä sijalla elämässään. Kaverikeskeisessä sosiaalisessa asuin ympäristössä noita ryhmiä kuvasi tietty vapaamuotoisuus, kun taas yhteisö- ja perhekeskeisessä tyyppissä sosiaalista ympäristöä hallitsi tietyn järjestyksen kautta toimiva seurakuntayhteys ja sen piiriin kuuluva toiminta.

7.5.1. Kaverikeskeinen sosiaalinen asuin ympäristö

Kaverikeskeisen sosiaalisen asuin ympäristön erotti sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön tyyppistä se, että perhe tai suku eivät juuri esiintyneet puheessa lapsuuden ja nuoruuden käsittelemisen jälkeen. Tähän tyyppiin kuuluville nuorille aikuisille ominainen vilkas sosiaalinen elämä rakentui pääosin perheen ja suvun ulkopuolisten kontaktien varaan. Kaverikeskeiset tapaukset eivät yleisesti, henkilöineet tai esitelleet ystäviään tai kavereitaan haastattelussa, minkä vuoksi kutsun heitä kaveri-, en ystäväkeskeiseen, asuin ympäristön tyyppiin kuuluviksi. Näitä tapauksia oli aineistossa kolme kappaletta, kaksi miestä ja yksi nainen. Kaikki tapaukset olivat kaupunkilaisia. Yksi haastatelluista kävi haastatteluhetkellä armeijaa, yksi oli työtön ja yksi opiskeli. Yksinasujia oli kaksi ja yksi asui samaa sukupuolta olevan kämpäkaverin kanssa.

Kaksi tapauksista oli muuttanut nykyiseen asuin ympäristöönsä toiselta paikkakunnalta muutama vuosi sitten, mikä väistämättä vähensi perheen ja sukulaisten esiintymistä asuin ympäristöön liittyvässä puheessa. Vertailin kuitenkin näitä tapauksia muihin toiselta paikkakunnalta haastatteluhetken asuin ympäristöön muuttaneisiin nuoriin, ja päädyin toteamaan, että yhteydenpito perheeseen ja sukuun saivat vähäisemmän merkityksen tähän tyyppiin lukeutuvien nuorten aikuisten keskuudessa. Sen sijaan runsaat sosiaaliset kontaktit muuhun kuin omaan sukuun tai perheeseen olivat haastatteluissa esillä vahvasti.

Arki sosiaalisessa asuinympäristössä: Kaikilla näillä nuorilla aikuisilla oli jokin itselle tärkeä harrastus, jossa he tapasivat ihmisiä ja jossa he kuuluivat harrastuksen ympärille muodostuneeseen ryhmään. Kahdelle tuo harrastus, tai ennemminkin elämäntapa, oli luonut tiiviin jo vuosien ajan samanlaisena pysyneen kaveripiirin, jonka kanssa liikuttiin muulloinkin kuin kyseisen harrastuksen parissa. Yhdelle nuorista aikuisista on opintojen ja monien harrastusten myötä muodostunut useita ystävyys- ja kaverisuhteita ja kaveriporukoita, joiden välillä hän liikkui arjessaan eri yhteyksissä. Ryhmä ei välttämättä ollut tapaamisissa aina kokonaisuudessaan paikalla, vaan sen sisällä oli syntynyt tiiviimpiä porukoita, joilla oli tapana liikkua yhdessä harrastuksen tai opintojen piirien ulkopuolella.

Tämän tyypin kohdalla asuinympäristön osa-alueista korostuivat oman toiminnan ja elämysten ympäristö, ja sosiaalinen ympäristö muodostui käytännössä kokonaan näiden pohjalta. Kavereiden kesken tehtiin lähestulkoon aina jotain; opiskeltiin, treenattiin, pelailtiin, juhlittiin ja käytiin keikoilla. Yhdessä vietettiin myös aikaa käymällä kaupungilla esimerkiksi kahvilla tai oluella. Tämän tyyppiin kuuluvista tapauksissa omasta tai kavereiden kodeista tapaamisen paikkana puhuttiin lähinnä vain bileiden yhteydessä.

Lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristö:

Lapsuuden ympäristöstä tämän tyypin tapaukset toivat esille erityisesti toiminnan samanikäisten lasten kanssa, mutta myös perhesuhteet. Harrastukset kodin tai sen lähipiirin ulkopuolella kuuluivat näistä tapauksista kahdessa lapsuusikään.

Se oli pieni kylä ja siellä oli penskoja. Kaverit oli lähellä... ..Sinne liittyy käytännössä kaikki lapsuuden muistot. (Mies, haastattelu 5, Jyväskylä)

Mä soitin huilua. Ja oli joitain liikuntajuttuja. Ne harrastukset oli sitten keskustassa. Itseasiassa mä kävin keskustassa koulussakin, kun olin musiikkikoulussa. Että mä en tossa kotipiirissä tehny paljon mitään muuta kun olin kotona. (Nainen, haastattelu 2, Jyväskylä)

Nuoruudessaan jokainen tämän tyypin tapauksista oli muuttanut vanhempiensa kodista asumaan itsenäisesti, kahdessa tapauksessa toiseen kaupunkiin, joko kesken lukion tai heti sen jälkeen. Itsenäistymisen aika sai haastattelussa näissä

tapauksissa suhteellisen vahvan roolin. Harrastukset liittyivät myös nuoruuden aikaan.

Miksi asut täällä? Yksi tapauksista kertoi asuvansa Jyväskylässä opintojen takia. Yhdelle syy olivat harrastusmahdollisuudet. Yksi totesi syyn olevan hänen pitkä asumishistoriansa paikkakunnalla ja sen läheisyydessä. Kaveripiirin muodostuminen tai sen olemassaolo asuinympäristössä oli asia, joka sai heidät viihtymään tai tuntemaan itsensä paikkakunnalle kuuluvaksi. Kaverit mainittiin myös tekijäksi, jota kaivattaisiin, jos paikkakunnalta muutettaisiin pois. Yhteys haastatteluhetken paikkakuntaan ei kuitenkaan ollut erityisen tiivis, ja jokainen kertoi voivansa kuvitella muuttavansa myös muualle. Vain yksi tämän tyyppin tapauksista esitti Jyväskylän lähiympäristöineen mahdollisena ja toivomanaan paikkana tulevaisuuden asuinympäristölleen.

Tarpeet ja arvostukset: Kaikki kolme asettivat haastattelun taustatiedoissa kysytyistä arvoista ystävät ensimmäiselle sijalle. Haastateltaville esitetyissä arvoissa ystävät ja kaverit lukeutuvat yhteen, koska tähän merkitykseen viittaava kohta oli valmiissa vaihtoehdoissa nimetty ystävät-sanalla. Uudet kokemukset ja vapaa-aika mainittiin kumpikin kahdesti. Muita mainittuja arvoja ovat opinnot, luonto ja ”muu, mikä?” –kohtaan kirjattu arvo: minä itse. Viihtymiseensä ja pysymiseensä Jyväskylässä kaikki ilmaisevat kaveripiirin muodostumiseen olleen merkittävä tekijä. He arvostivat sitä, että siellä on ”aika paljon elämää ja opiskelijoita” ja ”sellasta meininkiä ja menoa”. Kaupungissa he lisäksi arvostavat hyviä palveluita, kaunista ympäristöä ja kaupungin olemusta. Tosin palveluissa jokainen tapauksista näki haastatteluhetkellä parantamisen varaa, lähinnä baarien, shoppailun ja harrastusmahdollisuuksien suhteen.

Miellyttäviksi kohteiksi asuinympäristössään nämä nuoret aikuiset kokivat paikat, jotka tukivat tai olivat ympäristöjä heidän omalle toiminnalleen, kuten esimerkiksi kirjasto, treenipaikat, lenkkipolut ja opiskelupaikat. Paikat, joissa he tapasivat kavereitaan oli myös merkitty miellyttäviksi, samoin kuin kaupungin keskusta palveluiden ja elämysten paikan merkityksessä. Lisäksi arvostettiin paikkoja, jotka olivat miljöönä tai maisemana kauniita joko luonnossa tai rakennetussa ympäristössä. Epämiellyttäviksi koettiin paikat, jotka olivat rumia,

epäkäytännöllisiä tai ahtaasti ja ei-miellyttävällä tyylillä rakennettuja, kuten teollisuusalue, ahtaaksi koettu matkakeskus tai Lutakon uudistaloalue.

Tulevaisuuden asuinympäristö: Kaikki haastateltavat kertoivat pitävänsä mahdollisena tai toivovansa, että muuttavat pois Jyväskylästä. Muutto asuinympäristöstä toiseen tuntui kahdelle kolmesta tämän tyyppin edustajasta olevan suhteellisen helppoa, ja sopeutuminen uuteen paikkaan nopeaa. Muissa suhteissa kaikki kolme esittivät tulevaisuuden asuinympäristönsä hyvin toisistaan poikkeavasti, joten yhden kuvauksen tekeminen tästä tyyppistä oli mahdotonta. Yksi toivoi elävänsä perheineen rauhallisella ja luonnonläheisellä paikalla, kallion päällä järvimaisemassa. Toisen haaveena on omakotitalo perheelle kaupunkikeskustan palveluiden lähellä hyvämaineisessa lähiössä. Kolmas taas haluaisi matkustaa yksin ja tavata paljon uusia ihmisiä, asua Euroopan suurkaupungeissa ja toisaalta Lapin erämaassa.

7.5.2. Yhteisö- ja perhekeskeinen sosiaalinen asuinympäristö

Yhteisö- ja perhekeskeisen sosiaalisen asuinympäristön tyyppiä kuvasi tiiviiden tiettyjen perhesuhteiden lisäksi kuuluminen vahvaan arvoja ja normeja määrittävään organisoituneeseen yhteisöön. Tähän tyyppiin asettuivat kaksi maaseutumaisen paikkakunnan miestä, joiden vapaa-aika on haastattelun perusteella täynnä erilaisia harrasteita. Tapauksia yhdisti usko ja aktiivinen toiminta helluntaiseurakunnassa, mihin myös suuri osa heidän harrastuksistaan jollain tapaa liittyi.

Kaverikeskeisen sosiaalisen asuinympäristön tapauksista tämän tyyppin edustajat erosivat siinä, että perheellä ja parisuhteella oli merkittävä rooli yhteisö- ja perhekeskeisessä sosiaalisessa asuinympäristössä. Toinen tapauksista oli naimisissa ja asui vaimonsa kanssa, toinen asui välillä yksin opiskelupaikkakunnalla ja välillä vanhempiensa kodissa. Hän seurusteli. Puoliso tai naisystävä oli kummallakin hyvin merkittävä osa sosiaalista ympäristöä ja se tuotiin esille useissa eri yhteyksissä, muttei kuitenkaan omiin harrastuksiin liittyen. Näyttää siltä, että perheeseen liittyvät suhteet, olivat näille tapauksille syviä ja luottamuksellisia. Niiden määrä oli kuitenkin suppeampi kuin sosiaalisten suhteiden asuinympäristön tyypeillä.

Erotuksena perhe- ja ystävakeskeiseen tyyppiin yhteisö- ja perhekeskeiseen sosiaaliseen asuinympäristöön ei kuulunut erityisen läheisiä ystäviä parisuhteen ja lapsuuden perheen ulkopuolella. Nämä nuoret aikuiset kyllä tunsivat paljon ihmisiä ja heidän sosiaalinen ympäristönsä on runsas, mutta läheisiä ja luottamuksellisia suhteita siihen kuului aineiston perusteella vain vähän. Tämä tiedostettiin ja ilmaistiin kummassakin tapauksessa suhteellisen selkeästi.

Soinissa nuoret on niin harvassa, kun suurin osa lähtee pois... ...Mulla on tosi paljon hyviä ystäviä Soinissa. Mut ei nyt sellasia syviä ystävyksiä. (Mies, haastattelu 4, Soini)

Arki sosiaalisessa asuinympäristössä: Seurakunta oli tälle tyypille hyvin tärkeä kohde asuinympäristössä. Kumpikin tapaus merkitsi sen ensimmäiseksi miellyttävistä kohteista evaluatiivisella kartalla. Siellä he kävivät useita kertoja viikossa jumalanpalveluksissa, konserteissa, yhteisissä illoissa ja harrastusten parissa. Seurakuntaan liittyi toiminnan lisäksi hengellisyys ja tunteet sekä yhteisyyden merkityksiä. Näin katson sen olennaiseksi osaksi näiden tapausten sosiaalista ja omaa lähiympäristöä sekä oman toiminnan ja elämystenkin ympäristöä.

Se [seurakunta] on mulle niinkun toinen koti. Siellä viihdyn, eikä sinne ole vaikea mennä. Ikinä ei oo ollu sitä kohtaan mitään ennakkoluuloja tai sellasia. Lapsesta asti oon siellä käyny. Siellä on tärkeitä ihmisiä mulle ja siellä saa uskoa, että on olemassa joku korkeampi voima. Ja voi rukoilla rauhaa maailmaan ja omalle sielulle. (Mies, haastattelu 4, Soini)

Se on sellanen paikka, missä saan ja saan antaa myös toisille ihmisille. Jos itkettää, niin sitten itketään, ja siellä saa olla ihan oma ittensä. (Mies, haastattelu 6, Soini)

Harrastuksissaan yhteisö- ja perhekeskeisen sosiaalisen ympäristön tapaukset tapasivat runsaasti kavereitaan, sukulaisiaan ja tuttaviaan. Muutoinkin he hakeutuivat toiminnassaan ihmisten pariin. Kaupassa oli heidän mielestään mukava jutella kauppiaille tai muille asiakkaille, ja he tutustuivat uusiin ihmisiin helposti. Kummallakin oli taustallaan myös ainakin yksi jakso opiskelua vieraalla paikkakunnalla. Tuon jakson alkuaan, jolloin sosiaalisia kontakteja ei ollut vielä syntynyt runsaasti uudelle paikkakunnalle, kummatkin kuvaavat suhteellisen negatiivisella tavalla yksinäiseksi ja omasta elämänsästä irralliseksi ajaksi.

Tämä viittaa siihen, että runsas sosiaalinen kanssakäyminen on näille nuorille aikuisille erityisen tärkeää onnellisuuden ja asuinympäristössä viihtymisen kannalta.

Miksi asut täällä? Syiksi Soinissa asumiseen tämä tyyppi kertoi ihmiset ja työn. Soinilaisissa ihmisissä kiiteltiin heidän mukavuuttaan, ystävällisyyttään ja yritteliäisyyttään sekä sitä, että toisensa tuntevien ihmisten keskellä paikkakunnan turvallisuus lisääntyy. Tärkeää olivat myös itselle läheisten ihmisten asuminen paikkakunnalla. Työn suhteen huomioitiin oman työn lisäksi myös puolison työmahdollisuudet.

Tarpeet ja arvostukset: Arvoista usko oli kummassakin tapauksessa hyvin tärkeällä sijalla, taustatietojen arvoja tiedustellessa se asetettiin kummassakin tapauksessa ensimmäiseksi. Myös perhe, ystävät, terveys sekä työ, opinnot ja taloudellinen toimeentulo mainittiin. Ne seikat, joita nämä tapaukset sosiaalisessa ympäristössään arvostavat, ovat hyvin samankaltaisia kuin perhekeskeisen tyyppin arvostukset. Turvallisuus, tutut tai ystävälliset ihmiset sekä tiivis yhteisö mainittiin positiivisina, juoruilu, uteliaisuus ja päällekyvyys taas negatiivisina piirteinä. Kummassakin tapauksessa työ ja taloudellinen turvallisuus vaikutti asuinpaikkaan tai toiveisiin siitä. He olivat tai olivat olleet valmiit muuttamaan työtilanteen mukaan vieraalle paikkakunnalle.

Miellyttäviksi kohteiksi asuinympäristössä koettiin seurakunnan lisäksi tietyt toiminnan paikat, kuten harrastuksiin liittyvät palokunta, hiihtokeskus, nuorisotalo, lenkkimaasto ja patikkapolku. Lisäksi miellyttäviksi koettiin paikkoja, joihin liittyy perhe, kuten mummola ja kesämökki. Teollisuusalueesta piti toinen miehistä siihen liittyvän yrittämisen meiningin vuoksi. Epämiellyttävinä nämä nuoret aikuiset pitivät kohteita, jotka olivat rapistuneet, jotka oli huonosti rakennettu tai joita ei oltu sijoitettu niiden arvon mukaisesti.

Tulevaisuuden asuinympäristö: Yhteisö- ja perhekeskeisen sosiaalisen asuinympäristön nuoret aikuiset eivät osanneet tarkasti sanoa, missä heidän tulevaisuuden kotinsa tulisi sijaitsemaan. Kumpikin mainitsi mahdollisuutena Seinäjoen kaupungin. Toinen tiesi haluavansa asua Pohjanmaalla. Toinen listasi

Soinin eräänä monista vaihtoehdoista. Yhteistä tulevaisuuden haaveissa kahdella tapauksella oli runsaiden palveluiden, harrastus- ja toimintamahdollisuuksien, luonnon elementtien ja naapureiden läheisyys. Ne taas erosivat toisistaan siinä, että toinen kuvasi paikkaa, johon hän haluaisi sitoutua ja perustaa perheen. Toinen totesi haluavansa vielä nähdä maailmaa.

8. Sosiaalisen asuin ympäristön taustatekijät

En tahdo väittää, että edellä esitelty sosiaalisen kiinnittymisen jaottelu kattaisi kaikki mahdolliset sosiaalisen kiinnittymisen tavat tai niiden yhdistelmät. Jaottelu kattaa sen suppeahkon nuorten aikuisten asuin ympäristön käsittämistä koskevan aineiston, joka tätä tutkimusta tehtäessä oli käytössä. Aineisto tyypittelyn taustalla oli kuitenkin laaja laadullisessa mielessä, kattoihan se erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria aikuisia, kaksi erityyppistä asuin ympäristöä ja kummankin sukupuolen edustajia. Tyypittelyä tarkemmin pohtiessa ja aineistoa tulkitessa nousi esille tiettyjä taustatekijöiden piirteitä, joiden voi nähdä kuvaavan tyyppiä ja vaikuttavan nuorten aikuisten sosiaalisen asuin ympäristön muodostumiseen. Käsittelen noita taustatekijöitä seuraavassa.

8.1. Maaseudun elämäntapa ja kaupunkilaisuus

Maaseudun ja kaupungin nuorten aikuisten välillä näytti tämän tutkimuksen perusteella olevan eroja sosiaalisen asuin ympäristön suhteen. Yksiselitteinen maaseudun ja kaupungin välinen erottelu ei tämän tutkimuksen perusteella ollut, jo tapauksien pienestä määrästä johtuen. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttää kuitenkin siltä, että asuinpaikkakunnalla on vaikutuksensa nuorten aikuisten sosiaaliseen ympäristöön. On mahdollista, että asuin ympäristön tyyppi ja sosiaalisen asuin ympäristön välinen yhteys oli sattumaa. Toisaalta, monessa kohdassa yhteys oli mahdollista perustella aiemmasta tutkimuksesta ja teoriasta saaduilla tuloksilla.

Tässä tutkituista tapauksista oman perheen ja suvun ulkopuolisten sosiaalisten kontaktien merkitys korostui selvästi Jyväskylässä asuvien nuorten aikuisten keskuudessa enemmän kuin maaseudun tapauksissa. Vain yksi kaupunkilainen sijoittui perhekeskeisen sosiaalisen ympäristön tyyppiin. Huomattavaa oli lisäksi se, että kyseinen tapaus erottui muista kaupunkilaisista nuorista aikuisista selvästi elämäntilanteensa (ko. tapaus oli perheellinen) vuoksi, minkä voi nähdä eräänä poikkeuksen selittävänä tekijänä. Rärkeimmin paikkakunnan merkitys tuli esille kaverikeskeisen sosiaalisen asuin ympäristön kohdalla, missä tapaukset olivat kaikki kaupunkilaisia.

Julkiseen sosiaaliseen tilaan osallistuminen ja ei-kohtaaminen (Bauman 1993, 154) oli etenkin kaverikeskeiselle tyypille tapa viettää aikaa. He oleskelivat kaupungilla, satamassa, kahvilassa tai baarissa, ja arvostivat kaupunkikeskustaa sen tarjoamien palveluiden ja ostosmahdollisuuksien vuoksi. Heille myös pinnallisemmat ja vähempään tietoon toisesta ihmisestä perustuvat ihmissuhteet olivat tyypillisiä. Tässä voi nähdä yhteyden jopa 1900-luvun alkupuolella tehtyihin havaintoihin kaupunkielämästä (Simmel 2005; Wirth 1938). Myöskään Harveyn (1989) ajatus symbolisesta pääomasta kulutustottumusten muodossa ei ole aivan vieras suurta osaa kaupunkilaisista nuorista aikuisista ajatellessa. En kuitenkaan pysty ymmärtämään haastattelemiani nuoria aikuisia sosiaalisissa ympäristöissään yksin urbanismin käsitteen kautta. Monelle tapauksista läheiset ihmissuhteet tai tiiviiseen yhteisöön kuuluminen olivat hyvin tärkeä sisältö elämässä. Näin ennemminkin Harveyn (emt. 425) kaavailu maaseudulle tyypillisiä sosiaalisuuden piirteitä lainaavasta uudesta urbanismista asuinympäristöön liittyvine lämpimine suhteineen ja yhteisöllisyyden tunteineen kuvaa heitä paremmin.

Soinissa perhe määrittä jokaisen nuoren aikuisen sosiaalista ympäristöä jollain tavalla. Kaikkia maaseudun tapauksia ei missään voisi tyypitellä perhekeskeisiksi. Kuitenkin myös suvun ja perheen ulkopuolisia kontakteja korostavien tapausten puheessa perhe oli esillä eri tavoin kuin suurimmassa osassa kaupunkilaisten nuorten aikuisten puheessa. Maaseudulla perhettä ei suinkaan kuvattu poikkeuksetta idyllisen onnellisena ydinperheenä, vaan myös perheen kriiseistä ja perheeseen tai sukulaisiin kohdistuneista negatiivisista ajatuksista puhuttiin osana omaa elämäntulkua. Perhe oli maaseudulla kiinteä osa nuorten aikuisten elämää. Näytti siltä, että sukulaisuussuhteen itseisarvo (Lehtonen 1993, 217) oli maaseutumaisen ympäristön nuorille aikuisille merkittävämpi kuin kaupunkilaisille. Kaupunkilaisista nuorista ne, joiden sosiaalisen ympäristön tärkeä osa oli perhe, ilmaisivat myös lojaaliuttaan perhettä ja sukua kohtaan, vaikkakin paikoin kertomalla potevansa huonoa omaatuntoa sukulaisuussuhteiden laiminlyönnin vuoksi.

Osa maaseudun tapauksista ilmaisi selvästi myös halunsa toimia tai oleskella ympäristössä sosiaaliseen tilaan osallistumisen tapaisesti (Bauman 1993, 154-155)

sekä kuluttaa ja erottua symbolisen pääoman keinoin (Harvey 1989, 17-18). Esimerkkinä tästä käyvät pistäytyminen kirkonkylän keskustassa tai suuressa kauppakeskityksessä lyhyen automatkan päässä, osallistuminen erilaiseen harrastustoimintaan läheisten ihmissuhteiden ulkopuolella. Ollakin, että kaupunkilaisten puheesta näiden merkitysten löytäminen oli helpompaa. Merkittävää oli myös maaseudun nuorten aikuisten poikkeuksetta mainitsema narkästys paikkakunnalla vallitsevaa sosiaalista kontrollia, juoruilua ja sitovuutta kohtaan.

Marja Holmilan (2001, 143-147) ja Tiina Silvastin (2002) väite siitä, että kaupunkilainen elämäntapa on nähtävissä myös maaseudulla, vaikuttaa tämän tutkimuksen valossa oikealta. Holmilan havainto roolien päällekkäisyydestä maaseudulla ilmeni kuitenkin tässä aineistossa usean maaseudun nuoren aikuisen kohdalla. Kaupungille tyypillistä roolien eriytymistä toisistaan oli myös havaittavissa. Kaikki työssäkäyvät olivat selkeästi erottaneet työ- ja vapaa-aikansa toisistaan, vaikkakin totesivat kohtaavansa sukulaisiaan ja tuttaviaan paikoin ammattirooleissaan. Kaupunkilaisuuteen viitaten nuoret aikuiset tiesivät ja tunnistivat itselleen avoinna olevat mahdollisuudet paikkakunnan ulkopuolella. Lisäksi pienen paikkakunnan sosiaalinen kontrolli koettiin poikkeuksetta vähintäänkin paikoin ahdistavana, eikä paikallisyhteisöön haluttu siinä mielessä sitoutua.

Mikä sitten on maalaisuutta ja mikä kaupunkilaisuutta, jos kummassakin ympäristössä on havaittavissa toistensa piirteitä? Raja maalaisuuden ja kaupunkilaisuuden välille jää tässä tutkimuksessa piirtämättä nuorten aikuisten asuinympäristön rakenteen ja heidän sosiaalisen asuinympäristönsä tarkastelun pohjalta. Enemminkin päädyin tulokseen, että juuri nuorten aikuisten kohdalla maaseudulle tyypillinen elämäntyyli ja kaupunkilaisuus ovat sekoittuneet keskenään sen verran kevyesti, että paikkakunnalle tyypillisempi elämäntyyli oli aineiston tapauksissa tunnistettavissa.

8.2. Sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti

Tapausten taustoja vertailevaa taulukkoa (ks. sivu 73) katsomalla voi nähdä, että paikkakunnan tyyppiä selkeämpi sosiaalista asuinympäristöä määrittävä tekijä on

sukupuoli. Kaikki sosiaalisten suhteiden asuin ympäristöjen tapaukset olivat naisia, kun taas sosiaalisuuden asuin ympäristöissä oli vain yksi tapaus, joka oli sukupuoleltaan nainen. Ennen kuin lähdetään pohtimaan tulosta stereotyyppisten sukupuoli-identiteettien kuvausten kautta, on hyvä huomioida muutama seikka. Ensinnäkin aineistossa oli miehiä vähemmän kuin naisia. Kahdestatoista tapauksesta neljä oli miehiä. Jo tästä syystä miesten määrä missä tahansa sosiaalisessa asuin ympäristössä näytti naisia vähäisemmältä. Toisena sukupuolta koskevana huomiona totean, että puhetapa, jolla miehet puhuivat sosiaalisesta asuin ympäristöstään, oli erilainen kuin naisten. Tämän voi kyllä katsoa vahvistavan eri sukupuolten sosiaalisten ympäristöjen erilaisuutta, mutta puhettavan vuoksi sosiaalisen asuin ympäristön olennaisia merkityksiä voi myös jäädä huomiotta.

Jos eri sosiaalisen ympäristön tyypeihin jakautumista tämän tutkimuksen tapausten pohjalta katsotaan sukupuoli-identiteetin käsitteen näkökulmasta, saadaan pääpiirteissään täysi tuki niitä koskevalle aiemmalle tutkimukselle, vieläpä perinteitä kunnioittavalla tavalla: feminiininen identiteetti kuvasi naisia ja maskuliininen miehiä. Kuten Julia T. Wood (1993, 29-33) totesi, feminiinistä identiteettiä kuvataan lämpimien ja läheisten sosiaalisten suhteiden kautta. Yhtä lukuun ottamatta aineiston kaikki naispuoliset tapaukset asettuivat sosiaalisten suhteiden tyypeihin. Kun taas maskuliinista identiteettiä kuvaavat työ, riippumattomuus ja vastuullisuus, välittyvät ne aineiston miesten puheesta. Aineiston miesten sosiaaliset suhteet tulivat monin paikoin ilmi jonkin harrastuksen tai uskonnollisen yhteisön kokoontumisen kautta. Erityisesti maaseudun miesten sosiaaliin tilanteisiin liittyi jokin rooli, yleinen hyödyllisyys tai tarkoitus. Heidän kohdallaan ei juuri tullut esille sosiaalisuutta vain oleskelun tai ajan viettämisen merkityksessä. Mielenkiintoista oli myös todeta, että tunsin löytäväni ilman suuria vaikeuksia oman aineistoni maaseudun nuoria miehiä kuvaavat tyypit Vesa Rouhaisen (2000) tutkimuksessaan kuvaamien suomalaisen maaseudun nuorten miesten tyyppien joukosta. Näen tämän vahvistavan sekä sukupuolen että paikkakunnan tyyppien merkitystä nuorten aikuisten asuin ympäristöä koskevien käsitysten kuvaamisessa.

Ympäristöön liittyvät turvattomuuden ja epävarmuuden tuntemukset, jotka Wilson (1991, 26-29) esitti kaupunkilaisia naisia kuvaaviksi, eivät aineiston perusteella korostuneet enempää kaupunkilaisten naisten kuin kaupunkilaisten miesten keskuudessa. Kummankin sukupuolen kaupunkilaisten edustajien parissa löytyi tapauksia, jotka kertoivat kiertävänsä tiettyjä ympäristön kohteita pimeällä. Pelon tai turvattomuuden sijasta ympäristön kohteita kerrottiin välteltävän kuitenkin enemmän niiden epämiellyttävien ulkoisten ominaisuuksin vuoksi. Sen sijaan maaseudulla naiset korostivat miehiä enemmän paikkakunnan pienuuden ja sen vuoksi vastaantulijoiden tuntemisen tuomaa turvallisuuden tunnetta ja huolenpitoa muista ihmisistä. Turvattomuuden ja epävarmuuden sijaan uskon tämän johtuvan feminiiniselle sukupuoli-identiteetille tyypillisestä äidillisyydestä ja perhe-elämän korostumisesta (Wood 1993, 29-33). Moni haastateltu maaseudun nainen katsoi senhetkistä asuinympäristöään paikkana, jossa joko sillä hetkellä tai tulevaisuudessa perustaisi perheen ja kasvattaisi lapsiaan.

Sama näkökulma, asuinympäristön ja perheen kasvattamisen yhteys, toistui vahvasti myös kolmen kaupunkilaisnaisen kohdalla etenkin tulevaisuuden asuinympäristön suhteen, vaikkakaan he eivät korostetusti tuoneet esille juuri turvallisuuden merkityksiä. Tämä viittaa perinteisten sukupuoli-identiteettien vahvaan asemaan niin maalla kuin kaupungissakin. Toisaalta myös isän rooli näkyi monessa nuoren miehen tulevaisuuden asuinympäristön kuvauksessa. Kolme neljästä, eli maaseudun miehet ja toinen kaupunkilaisista, toivat perheellisuuden tavoitteen esille lähinnä niin, että asuinympäristöön liittyvien haaveisiin liittyivät runsaat perheen käytössä olevat tilat, jossa voisi ”*pelata ja touhuta*”. Naiset sen sijaan ilmaisivat haaveen perheestä mm. piirtämällä haaveiden ympäristöönsä perheenjäsenet ja esimerkiksi lastenvaunut, hiekkalaatikon tai keinun.

8.3. Lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristön vaikutus

Hannu Kytö (1995) on todennut, että yleensä ihminen haluaa asua sellaisessa ympäristössä, jossa hän on kasvanut. Jos hän jostain syystä joutuu muuttamaan pois, pyrkii hän tilaisuuden tullen palaamaan vastaavanlaiseen ympäristöön. Uuteen ympäristöön kotiutuminen tapahtuu nopeammin, mikäli se tuo mieleen tuttuuden tunteen. Tuttuuden tunne voi tulla tietyistä elementeistä tai ympäristön

osista. (emt., 40.) Sosiaalisen ympäristön kohdalla Kydön väite näyttäisi pitävän kutakuinkin paikkansa tämän tutkimuksen perusteella. Ei kuitenkaan niin, että haluttaisiin viettää loppuelämä omien vanhempien tai lapsuuden sosiaalisten suhteiden seurassa. Nuorten aikuisten haaveissa tulevaisuuden asuin ympäristön suhteen oli havaittavissa tietty samankaltaisen elämäntyylin toistuminen, kuin mikä oli heidän kuvauksissaan lapsuuden ja nuoruuden asuin ympäristöissä. Selkeimmin tämä oli havaittavissa tulevaisuuden asuin ympäristön ulkoisessa ja toiminnallisessa kuvaamisessa.

Lapsuuden ja nuoruuden asuin ympäristön näen vaikuttavan nuorten aikuisten sosiaaliseen ympäristöön Raitasen (2001) tutkimuksen kautta esiteltyjen elämänhallinnan identiteettien kautta. Raitanen esitteli hedonistisen, uudistavan, uusintavan ja vastuullisen elämänhallinnan identiteetit, jotka kuvaavat nuoren aikuisen tasapainoilua erilaisten arvostusten ja käyttäytymismallien välillä. Elämänhallinnan identiteettien perusta ovat yksilön saadut ja hankitut kyvyt, ympäristöstä saatu tuki sekä ympäristöstä yksilöön kohdistuvat pakot, vaatimukset, haasteet ja odotukset. (emt., 205-216.) Tämän tutkimuksen nuorten aikuisten kohdalla suurin osa elämänhistoriasta on vietetty vanhempien tai toisen vanhemman ja perheen tarjoamassa sosiaalisessa ympäristössä, jossa aikuistuminen on tapahtunut. Tuossa ympäristössä tai siinä vietettynä aikana muussa sosiaalisessa toiminnassa nuoret aikuiset ovat suureksi osaksi omaksuneet käyttäytymismallinsa ja arvomaailmansa. Luonnollisesti merkittävä vaikutuksensa on myös ajalla, jonka nuori aikuinen on viettänyt itsenäisesti. Elämänhallinnan identiteeteillä näen olevan vaikutuksensa myös toimintaan sosiaalisessa asuin ympäristössä haastatteluhetkellä.

Korostan, että Raitasen (emt.) kuvaamat identiteetit ovat tyyppisiä, joihin tuskin ketään on kaikkien ominaisuuksiensa puolesta mahdollista yhdistää. Tietyissä määrin ne kuitenkin kuvaavat mielestäni onnistuneesti nykyajan nuorten arvojen elämän suuntaamisen moninaisuutta. Sosiaalisten suhteiden ympäristön perhekeskeiselle tyyppille oli ominaista Raitasen kuvaama uusintava identiteetti. Nämä tapaukset näyttivät selkeästi toistavan tulevaisuuden haaveissaan samantyyppistä mallia perheestä, elämän jäsentymisestä ja asuin ympäristöstä, jollaisessa he olivat vanhempiensa holhouksessa eläneet. Toki heidän haaveisiinsa

ja nykyiseen elämäänsä kuului myös runsaasti heidän omaan elämäänsä liittyviä piirteitä. Perhe- ja ystäväkeskeistä tyyppiä kuvaa parhaiten uudistava identiteetti. Nämä tapaukset voisivat hyvin kuvitella Sirenin (2005, internetaineisto) havainnon mukaisiksi aktiivisiksi kehittäjiksi, joko paikkakunnallaan tai tiettyjen asioiden suhteen. Heillä on tietyt itselleen tärkeät asiat, ja etenkin ihmiset, joiden eteen he tekevät töitä ja joihin he uskovat. He myös suhtautuvat muihin ihmisiin arvostavasti ja tasa-arvoisesti.

Sosiaalisuuden ympäristön tyyppien tapauksista yhteisö- ja perhekeskeisen tyyppin tapaukset tuntui käyvän jossain määrin yksiin vastuullisen identiteetin kanssa. Näissä tapauksissa ei monen muun tapaan pyritty vähättelemään taloudellisia seikkoja esimerkiksi työn suhteen, tai symbolista pääomaa (esim. auto tai matkustelu). Lisäksi työn merkitys oli vahvasti esillä nykyisyydessä ja etenkin oman tulevaisuuden kuvaamisessa. En väitä, että nämä seikat olisivat poikkeuksellisesti korostuneet, mutta tästä aineistosta ne erottuivat näissä tapauksissa hieman. Kaverikeskeisen sosiaalisen ympäristön tapaukset jakautuivat Raitasen (2001) jaottelun mukaan kahteen eri identiteettiin: hedonistiseen ja uudistavaan. Hedonistiselle identiteetille tyypillistä on nautintohakuisuus, nykyhetken korostuminen, mikä oli havaittavissa myös yhdessä kaverikeskeisen tyyppin tapauksessa.

Asuinympäristön ja arvojen yhteys toimii kaksisuuntaisesti niin, että arvostukset ohjaavat osittain asuinpaikan valintaa, ja asuinympäristö muuttaa ihmisen arvostuksia (Kytö 1995, 40). Tämä havainto toisaalta kumoaa ja toisaalta vahvistaa lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristön vaikutusta nuorten aikuisten asuinympäristön rakentumisessa. Asuinympäristön vaihtuessa voisi olettaa myös arvostusten muotoutuvan. Tämän aineiston perusteella se on totta kuitenkin vain hedonistiseen identiteetin tyyppiin lukeutuvan nuoren aikuisen kohdalla. Muissa tapauksissa ei ainakaan selkeää ristiriitaa lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristön ja nykyisen asuinympäristön sekä tulevaisuuden haaveiden kuvaamisen välillä ollut havaittavissa. On hyvä pitää mielessä, että tässä tutkimuksessa lapsuuden ja nuoruuden asuinympäristöjen kuvaus tapahtui haastatteluhetkestä käsin, jolloin se saattoi saada ko. hetken värittämiä merkityksiä.

8.4. Sosiaalisen asuinympäristön yhteisöt

Nuorten aikuisten sosiaalisen asuinympäristön yhteisöistä yhdeksässä tapauksessa kahdestatoista perhe, joko oma tai lapsuuden perhe, oli merkittävässä asemassa. Yhteys perheenjäsenten fyysiseen läheisyyteen oli ilmeinen. Ne nuoret aikuiset, joiden arjessa perheellä oli muita vähäisempi rooli (erityisesti kaverikeskeinen tyyppi), asuivat toisella paikkakunnalla kuin lapsuuden perheensä tai vanhempansa. Niissä tapauksissa, joissa perhe tai omat vanhemmat kuuluivat arkeen ja joissa perheen merkityksen voimakkuus oli korostettu (perhekeskeinen tyyppi), fyysinen läheisyys ilmensi poikkeuksetta tätä sosiaalista suhdetta. Merkittävän, mutta kuitenkin edellistä väljemmän, perhesuhteen omaavien nuorten aikuisten joukossa oli kolme tapausta, joiden välimatka omiin vanhempiinsa oli pidempi, mutta kuitenkin kohtuullinen (n. tunnin ajomatka), ja jotka tapasivat perhettään varta vasten suhteellisen usein. Näistä tapauksista lapsuuden perheen merkityksellisyys korostui yhdessä tapauksessa, jossa suhteen ylläpitoon liittyi selvästikin tahto pitää suhdetta aktiivisesti yllä. Pitkän matkan päässä (useiden tuntien ajomatka) lapsuuden perheestään asuvat nuoret aikuiset eivät korostaneet perheen merkitystä. Havainto tukee alueellisuuden merkitystä perheyhteisön ylläpidossa (vrt. Lehtonen 1991, 16-19). Myös läheisissä ystävyysuhteissa konkreettinen kohtaaminen näytti olevan tärkeää.

Sen sijaan alueellisuuteen jo alkuperäisesti perustuva naapuruston tai kylän yhteisöllisyys (Lehtonen 1991, 18) näytti jokseenkin merkityksettömältä nuorten aikuisten elämässä. Mainittiin kyllä, että naapureiden tervehtiminen ja joissakin tapauksissa pieni kuulumisten vaihtaminen on mukava tapa, muttei erityisen merkittävä. Enemminkin kaivattiin omaa rauhaa senhetkisessä asuinympäristössä. Sen sijaan lapsuuden ympäristöön naapurustosta löytyneet leikkikaverit tai hoitotädit kuuluivat olennaisena osana. Naapuruston merkitys oli haastatteluhetkeä huomattavampi myös tulevaisuuden asuinympäristössä, kunhan omalle perheelle tai parisuhteelle oli ensin saatu hankittua vain omalle porukalle rauhoitettu alue. Tulevaisuudessa naapuruston merkitys tuli esille ei-sitovien sosiaalisten suhteiden, naapuriavun ja turvallisuuden merkityksissä.

Zygmunt Baumanin (1993) postmoderniin yhteiskuntaan sijoittuva käsite *habitat* kuvaa aineiston nuorten aikuisten sosiaalista asuinympäristöä, joihin on selvästi liitettävissä symbolisen sosiaalisuuden ulottuvuus (Lehtonen 1990, 16-19). Se kuvaa yhteisöjä, joihin sitoutumista määrittää yksilön tekemä valinta ja mahdollisuus valita uudelleen. Sitoutumista ilmaistaan heikkojen tai vahvojen symbolisten merkkien avulla, joista heikkojen merkitys nuorten aikuisten harrastus- ja ajanvietto toiminnassa oli vahvoja symboleja merkittävämpi. Se, että *habitatiin* osallistuminen on kiinni yksilön omasta valinnasta, ilmeni aineistossa kahdessa eri muodossa.

Kaupunkilaisten nuorten aikuisten sosiaalisuutta *habitat* onnistuu kuvaamaan paremmin kuin maaseudun tapausten. Maaseudulla yhteisöllisyys perustui yksilöllistä valintaa enemmän henkilökohtaisten suhteiden tai pitkäaikaisen harrastustoiminnan varaan. Kaupunkilaisista nuorista aikuisista erotan mielelläni pois *habitat* -tyyppisestä yhteisöllisyydestä tapauksen, jossa urheilun harrastaminen oli ammattimaisen aktiivista, koska tässä tapauksessa oman valinnan ohella itselle lapsuudesta lähtien tärkeäksi tullut toiminta ja siihen liittyvät pitkäaikaiset sosiaaliset suhteet kuvaavat yhteisöä *habitat*in käsitettä paremmin. Sen sijaan *habitat* kuvaa kaupunkilaisten, etenkin kaverikeskeisen sosiaalisen ympäristön tyyppiä, tapaa osallistua ja suhtautua moniin harrasteisiin, joihinkin kaveriporukoihin ja jopa työelämään.

Habitat voi jossain määrin kuvata myös tässä tutkimuksessa esille nousutta kahden nuoren aikuisen elämää merkittävällä tavalla määrittävää uskonnollista yhteisöä. Nuo tapaukset edustavat yhteisö- ja perhekeskeistä sosiaalista asuinympäristöä. Uskonnollinen *habitat* perustuu vahvoihin symboleihin, jotka yksilö ottaa osaksi elämäänsä. Suhtaudun kuitenkin vahvojen symbolien tulkittamiseen uskonnollisen yhteisön sosiaalisuuden ytimeksi varauksella johtuen ensinnä Baumanin ympärilyöreästä vahvojen symbolien määrittelystä. Lisäksi tämän aineiston niiden nuorten aikuisten puhe, joille uskonnollinen yhteisö oli merkittävä osa elämää, antaa olettaa, että symboleiden sijasta henkilökohtaiset tunteet, itsen ilmaisu ja yhteisön fyysinen läsnäolo ovat merkittävämpiä tätä yhteisön tyyppiä kuvaavia tekijöitä, samoin kuin harrastus- ja talkootoiminta yhteisön sisälle muodostuneiden (tai muodostettujen) alaryhmien keskuudessa.

Toki symbolit kuuluvat uskonnolliseen yhteisöön, niin tämän aineiston pohjalta tehtyjen havaintojen, kuin vaikkapa Durkheimin teorian perusteella (1961, 472-474). Tässä aineistossa esimerkiksi seurakuntarakennuksen tai uskonnollisten esitysten (mm. musiikki) merkitys uskoon liittyviä tuntemuksia kuvattaessa oli tärkeä.

Uskonnollista yhteisöä kuvatessaan nuoret aikuiset kuvasivat poikkeuksetta ihmisjoukkoa, ei siihen kuuluvia yksilöitä. Yhteisön merkitys uskontoon liittyvälle toimimiselle näytti olevan olennainen. Seurakunnan tapahtumissa ja tilaisuuksissa käyvien ihmisten määrä ja ympärillä olevien ihmisten suhtautuminen uskontoon näyttivät vaikuttavan jonkin verran siihen, että toiminta koettiin niin merkitykselliseksi kuin se koettiin. Lisäksi seurakunnan sisäinen järjestys tuotiin esille joitakin kertoja niiden roolien kautta, jotka nuorella aikuisella itsellään oli yhteisössä.

9. Lopuksi

Tämä pro gradu –tutkielman raportti lähti liikkeelle kysymyksistä, joita nuoren aikuisen ilmaisema lausahdus ”Täällä on kaikki, mitä tarvii” herätti. Kysyttiin, mitä on se kaikki, minkä nuori aikuinen ympärilleen tarvitsee. Missä hänen on hyvä olla? Vastauksia tai niihin mahdollisesti johtavia seikkoja löydettiin perehtymällä kahdentoista tutkimushenkilön käsitysten perusteella asuin ympäristön rakenteeseen ja sen jälkeen heidän sosiaaliseen asuin ympäristöönsä. Nuorten aikuisten haastatteluissa välittämien merkitysten kirjosta muodostui tulkinnan ja ymmärtämisen kautta joukko asuin ympäristön osa-alueita, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Osa-alueiden merkitys vaihteli tapauksesta riippuen kuitenkin niin, että sosiaalinen asuin ympäristö osoittautui jokaisessa tapauksessa tärkeäksi nuoren aikuisen elämän kannalta.

Sosiaalisen asuin ympäristönsä puolesta tapaukset erosivat toisistaan runsaastikin, joten sen kuvaamisen avuksi luotiin neljä sosiaalisen asuin ympäristön tyyppiä. Kahdessa niistä, sosiaalisten suhteiden asuin ympäristön tyypeissä, korostuivat henkilökohtaiset ja intiimit sosiaaliset suhteet ja kahdessa, sosiaalisuuden asuin ympäristön tyypeissä, taas etäisemmät, mutta runsaat suhteet sekä kuuluminen tiettyyn yhteisöön. Sosiaalisen asuin ympäristön tyyppien taustalla havaittiin vaikuttavan useita tyyppien tapauksia kuvaavia taustatekijöitä, joista paikkakunta, sukupuoli, lapsuuden ja nuoruuden asuin ympäristö sekä tietyn tyyppiset yhteisöt olivat merkittävimmät.

”Kaikki, mitä tarvii”, ei ole yksiselitteisesti kuvattavissa. Nuoren aikuisen tarpeet lähtevät hänestä itsestään, jokaisesta yksilöstä erikseen, vaikkakin taustatekijät, yhteiskunnan vaatimukset sekä arvot ja normit määrittävät niitä vahvasti. Asuin ympäristön rakennetta kuvattaessa tässä tutkimuksessa havaittiin, että nuorella aikuisella on suurin vaikutusmahdollisuus omaan lähiympäristöönsä, josta hän saattaa sitä muovaten tehdä mieluisensa. Hän myös tekee valintojaan ympäristön suhteen toimimalla tietyissä paikoissa ja yhteisöissä, ilmaisemalla itseään tietyin tavoin ja hakemalla nautintoa tietyistä asioista. Nuoren aikuisen valintoja määrittävät kuitenkin yhteiskunta, ympäristön fyysinen rakenne, taloudellinen ympäristö ja hänen sosiaalinen ympäristönsä.

Aina ”kaikki, mitä tarvii” ja asuin ympäristön tarjoamat puitteet eivät osu yksiin. Aina kotikulmilla ei voi olla työ- ja opiskelumahdollisuuksia, runsasta palveluiden ja toimintojen kirjoa sekä läheisiä ihmisiä ja runsasta kaveripiiriä. Mahdollisuutena on joko muuttaa tai sopeutua. Opintojen aikana, työelämän ovella tai nuoren perheen vanhempana vaikuttaminen asuin ympäristön laatuun oman lähiympäristön ulkopuolella on hyvin harvinaista. Siinä mielessä nuoret aikuiset tyytyvät elämään muiden antamalla ehdoilla. Totuus on, että kaikkea ei nuorten aikuistenkaan tarpeiden tyydyttämiseksi tarvitse olla yhdessä paikassa. Aineistosta löytyi tyytyväisiä nuoria aikuisia niin maalta kuin kaupungistakin. Uskon kuitenkin, että huomioimalla nuoret aikuiset alueiden ja liikenneyhteyksien suunnittelussa sekä kuuntelemalla heidän tarpeitaan, tyytyväisiä ja hyvinvoivia nuoria aikuisia voisi olla huomattavasti enemmän.

Täydellistä nuorten aikuisten tarpeiden kirjoa ei tämä tutkimus tarjonnut. Sen tärkeintä antia oli havainto, että sosiaalinen asuin ympäristö on nuorilla aikuisilla erilainen heidän taustoistaan ja yksilöllisistä piirteistään johtuen. Myös sen uskallan tämän työn päätteeksi todeta, että juuri sosiaalinen asuin ympäristö on erittäin merkittävä tekijä nuorten aikuisten asuin ympäristössä viihtyvyyden ja mahdollisen siihen sitoutumisen tekijä. Se ei ole syy, jonka takia jätettäisiin muuttamatta maalta kaupunkiin opintojen tai työn perässä, mutta se on syy, joka saattaa tukea päätöstä palata takaisin, joskus piankin opintojen suorittamisen jälkeen. Nuorten aikuisten viihtymistä ja heidän hyvinvointiaan asuin ympäristöissä, niin maalla kuin kaupungissakin, on mahdollista lisätä tarjoamalla heille mahdollisuuksia omanlaiseensa sosiaalisuuteen.

Sosiaalinen ympäristö ei yksin ole kaikkea, mitä nuori aikuinen tarvitsee. Tämän tutkimuksen avulla havaittiin nuorten aikuisten asuin ympäristön merkitysten laaja-alaisuus, ja päästiin vasta raapaisemaan pintaa yhden sen osa-alueen kohdalla. Tämä raportti jättää paljon kysymyksiä avoimiksi nuorten aikuisten hyvinvoinnista asuin ympäristössään. Jatkotutkimuksen näkökulmasta pohdittavan arvoinen seikka on asuin ympäristön rakenteen ja sosiaalisen asuin ympäristön välinen suhde. Sen käsitteleminen voisi tuoda konkreettisia vinkkejä kuntien kehittämiseen nuorten aikuisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Lähteet

Ahonen, Sirkka (1994) ”Fenomenografinen tutkimus”. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen E. ja Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä. 114-160.

Allan, Graham (1992) Social Structure and Relationships. Teoksessa Duck, Steve (ed.) Social Context and Relationships. Sage:Newbury Park, California. 1-25.

Altman, Irwin & Rogoff, Barbara (1987) “World views in psychology”. Teoksessa Stokols, Daniel & Altman, Irwin (eds.) Handbook of environmental psychology vol. I, A Wiley-Interscience Publication. 7-38.

Aura, Seppo, Horelli, Liisa, Korpela, Kalevi (1997) Ympäristöpsykologian perusteet. Helsinki: WSOY.

Barthes, Roland (1972) Mythologies. Translated by Annette Lavers. Paladin: London.

Bauman, Zygmunt (1992) Intimations of Postmodernity. Routledge: London/ New York.

Bauman, Zygmunt (1993) Postmodern ethics. Blackwell: Oxford Uk/ Cambridge.

Beckford, James A. (1989) Religion and Advanced Industrial Society. Controversies in Sociology 23. Longon: Unwin Hyman Ltd.

Bolger, Niall & Kelleher, Shannon (1993) “Daily Life in Relationships”. Teoksessa Duck, Steve (ed.) Social Context and Relationships. Sage: Newbury Park, California. 100-108.

Cooley, C.H. (1964) Human nature and social order (alkuperäinen julaistu 1902), New York: Schocken.

Duck, Steve (ed.) (1993) *Social Context and Relationships*. Sage: Newbury Park, California.

Durkheim, Emil  (1961) *The Elementary Forms of the Religious Life*. Transl. Joseph Ward Swain. New York: Collier.

Durkheim, Emil  (1964) *The Division of Labor in Society*. Transl. George Simpson. New York: Collier.

Etzioni, A. (1997) *The New Golden Rule: Community and Morality in a Democratic Society*. London: Profile.

Haliseva-Soila, Merja (1993) *Maaseudun uudet asukkaat*. Seinäjoki: Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus.

Harvey, David (1989) *The Urban Experience*. Oxford: Blackwell.

Harvey, David (1997) "The New Urbanism and the Communitarian Trap". Teoksessa my s Harvard Design Magazine 1/1997 ja internet www.gsd.harvard.edu/research/publications/hdm/back/harvey1.html.

Havighurst, Robert J. (1955) *Human development and education*. New York: McKay.

Häkkinen, Kirsti (1996) *Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä: teoreettinen katsaus fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtiin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kinnunen, Petri (1998) *Hyvinvoinnin ruletti. Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-lopun Suomessa*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Kortteinen, Matti (1982) *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.

Kotilainen, Helinä & Tapaninen, Annikka (2002) ”Ympäristö on osa hyvinvointia”. Teoksessa *Ympäristö ja hyvinvointi*. Helsinki: Stakes. 85-153.

Kytö, Hannu (1995) ”Rääkkylään vai Rööperiin?” *Yhteiskuntasuunnittelu* 3/1995, 38-43.

Lehtonen, Heikki (1990). Yhteisö. Vastapaino: Jyväskylä.

Liikanen, Assi (2001) ”Hyvän asumisen ja elämisen elementit – yhteenvetoa 27.9.2001 päivän puheenvuoroista”. Teoksessa Liikanen, Hanna-Liisa (toim.), *Hyvän asumisen ja elämisen elementit*. Suomen ympäristö no: 531. Ympäristöministeriö: Helsinki. 53-55.

Linnamaa, Reija (1999) ”Kaupunkiseudun kilpailukyvyn rakenteelliset ja dynaamiset elementit”. Teoksessa Sotarauta, Markku (toim.) *Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa*. Kuntaliiton painatuskeskus: Helsinki. 20-35.

Marton, Ference (1984) “Towards a psychology beyond the individual”. Teoksessa Lagerspetz, K.M.J. & Niemi, P. (eds.) *Psychology in the 1990's*. Elsevier Science Publishers B.V.: Amsterdam. 45-72.

Marton, Ference (1988) “Phenomenography: A Research Approach to Investigating Different Understanding of Reality”. Teoksessa Sherman, Robert R. & Webb, Rodman B. (eds.) *Qualitative Research in Education: Focus and Methods*. Explorations in ethnography series. The Falmer Press: London. 141-161.

Pajukoski, Marja (2002) ”Hyvinvointi toiminnan kohteena”. Teoksessa Tapaninen, A., Kauppinen T., Kivinen K., Kotilainen H., Kurenniemi M., Pajukoski M., 2002. *Ympäristö ja hyvinvointi*, 54-84. Kustantaja: (Stakes, Helsinki) paino: WSOY, Porvoo.

Paunikallio, Merja (1997) Kuka jää maaseudulle? Maaseudun nuorten näkemyksiä maaseudusta asuin-, työ- ja elinympäristönä. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus: Seinäjoki.

Paunikallio, Merja (2001) Nuoret maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa. Tutkimus arvoista ja odotuksista. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus: Seinäjoki.

Rakennusvalvonta (2001) ”Miten koetaan melu, missä on mielipaikka?” Teoksessa Rakennettu ympäristö: kaavoitus, rakennusvalvonta, ympäristö. Helsinki. 65-77.

Raitanen, Marko (2001) ”Aikuistuminen”. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Vastapaino: Tampere. 187-224.

Rapoport, Amos (1982) The Meaning of the Built Environment. Sage: Beverly Hills, London, New Delhi.

Rosenqvist, Olli (2003) Minä ja maaseutu – maallikkodiskurssit kriittisen maaseutututkijan tulkitsemina. Maaseudun uusi aika 2/2003, internet www.mua.fi/mua_2_2003/rosenqvist.htm

Rouhiainen, Vesa (2000) *Nuoret miehet – avaus maaseudun miestutkimukseen*. Maaseudun uusi aika 2/2000, internet www.mua.fi/mua2_2000/rouhiainen.htm

Sennett, Richard (1978) The fall of public man. Vintage: New York.

Silvasti, Tiina (2002) Maaseudun muuttuvat merkitykset – tuotannon tilasta kulutuksen kohteeksi. *Yhdyskuntasuunnittelu* 2002, vol. 40:1. 11-25.

Simmel, Georg (2005) ”Suurkaupunki” (alkuperäinen julkaistu 1903). Teoksessa Simmel, George. Suurkaupunki ja moderni elämä. Kirjoituksia vuosilta 1895-

1917. Suomentanut Tiina HUUHTANEN, Valikoinut ja esipuheen kirjoittanut Arto NORO. Helsinki: Gaudeamus.

Tilastokeskus (2001) Väestöennuste. Helsinki: Tilastokeskus.

Tognoli, Jerome (1987) "Residential environments". Teoksessa Stokols, Daniel & Altman, Irwin (eds.) Handbook of environmental psychology vol. I , A Wiley-Interscience Publication. 655-690

Toivonen, Tarja (2002) Nuoret ja maaseutu. Näkemyksiä maaseudusta, yrittäjyydestä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja tulevaisuudesta. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus: Seinäjoki.

Werner, Carol M., Altman, Irwin, Brown, Barbara B. & Ginat, Joseph (1993) "Celebrations in Personal Relationships: A Transactional / Dialectical Perspective". Teoksessa Duck, Steve (ed.) Social Context and Relationships. Sage: USA. 109-139.

Wilson, Elisabeth (1991) The Sphinx in the City. Urban life, the control of Disorder, and Women. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Wood, Julia T. (1993) "Engendered Relations: Interaction, Caring Power and Responsibility in Intimacy". Teoksessa Duck, Steve (ed.) Social Context and Relationships. Sage: USA. 26-54.

Internetlähteet:

www.gsd.harvard.edu/research/publications/hdm/back/harvey1.html 23.10.2005. Artikkelin nimi "The New Urbanism and the Communitarian Trap". Harvey, David 1997. Julkaistu myös: *Harvard Design Magazine* 1/1997.

www.mua.fi/mua_1_2005/sireni.htm 23.10.2005. Artikkelin nimi Sukupuoli-identiteetit ja keho maaseutumaantieteen tutkimuskohteina. Sireni, Maarit, 2005. Julkaistu myös: *Maaseudun uusi aika* 1/2005.

www.mua.fi/mua2_2000/rouhiainen.htm 23.10.2005. Artikkelin ”Nuoret miehet – avaus maaseudun miestutkimukseen”. Rouhiainen, Vesa, 2000. Julkaistu myös: *Maaseudun uusi aika* 2/2000.

www.mua.fi/mua_2_2003/rosenqvist.htm 23.10.2005 Artikkelin Minä ja maaseutu – maallikkodiskurssit kriittisen maaseutututkijan tulkitsemina. Julkaistu myös: *Maaseudun uusi aika* 2/2003.

www.jykes.fi 14.9.2005.

www.jyvaskyla.fi. 13.6.2003 ja 14.9.2005

www.soini.fi, 13.6.2003 ja 14.9.2005.

www.tilastokeskus.fi/stadfin 20.2.2002, 13.6.2003 ja 14.10.2005.

Liitteet

Liite I. Ennakkotehtävä ja sen saatekirje

Hei!

Ja vielä kerran kiitokset siitä, että lupauduit auttamaan minua pro gradu – tutkielman teossa suostumalla haastateltavaksi tutkimuksen teon yhteydessä.

Lähetän sinulle tässä ennakkotehtävän, josta aiemmin mainitsin. Se koostuu kolmesta tehtävästä, joissa sinun tulee miettiä omaa asuinympäristöäsi ja elämäsi siinä. Pyydän, että teet tehtävän ennen haastatteluhetkeä, jolloin tulen palaamaan tehtäviin ja kyselemään tarkemmin samoista teemoista. Otathan tehdyt tehtävät mukaan haastattelutilanteeseen.

Tulen haastattelussa käyttämään nauhuria muistiinpanovälineenä. Tämän tehtävän sisältö, samoin kuin haastattelussa läpikäytyt asiat, ovat luottamuksellisia. En tule käyttämään niitä missään muussa kuin tutkimustarkoituksessa. Tutkimusraportista ei tule myöskään käymään ilmi, ketkä ovat haastatteluun osallistuneet.

Jos sinulla on kysyttävää ennakkotehtävästä tai tutkimuksesta yleisemmin, voit ottaa minuun yhteyttä.

Ystävällisin terveisin,

Reetta Salminen

e-mail: resalmin@cc.jyu.fi

puh. 040-563 2201

os. Aatoksenkatu 6 F 72, 40720 Jyväskylä

Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiologian laitos

Reetta Salminen
e-mail: resalmin@cc.jyu.fi
puh. 040-563 2201

Ennakkotehtävä liittyen tutkielmaan aiheesta nuoret aikuiset ja asuinympäristö

Merkitse liitteenä olevaan karttaan (tai karttoihin) seuraavanlaisia kohteita oman arviosi ja omien tuntemustesi pohjalta:

a) kolmesta viiteen kohdetta, jotka ovat mielestäsi miellyttäviä

b) kolmesta viiteen kohdetta, jotka ovat mielestäsi epämiellyttäviä.

- Jos voit mielessäsi laittaa kohteet järjestykseen (jos toiset ovat miellyttävämpiä tai epämiellyttävämpiä kuin toiset), merkitse ne numeroin kummassakin kohdassa. Merkitse a) ja b) –kohteet toisistaan erottuvalla tavalla, esimerkiksi eri värein.

Merkitse karttaan (tai karttoihin) seuraavanlaisia kohteita (a-, b- ja c-kohdat) piirtäen ko. alueen rajat karttaan. Merkitse rajat jälleen toisistaan erottuvilla tavoilla (esim. numeroiden ne). Rajat syntyvät oman toimintasi ja omien ajatustesi pohjalta:

a) Aktiivinen ympäristö. Piirrä sen alueen rajat, jonka sisällä toimit ja liikut usein.

b) Lähin ympäristö. Piirrä sen alueen rajat, jonka koet itsellesi kaikkein läheisimmäksi ja merkityksellisimmäksi. Mieti tämän alueen rajaamisessa muitakin itsellesi tärkeitä seikkoja kuin toimintaasi tai arkirutiineja (näitä voivat olla esimerkiksi ihmisten kohtaaminen, elämykset, tunteet, itsellesi tärkeät arvot).

c) Merkityksellinen ympäristö. Piirrä sen alueen rajat, joka on sinulle jollain tapaa merkityksellinen. Se voi olla myös alue, jossa et välttämättä liiku ollenkaan, mutta joka kuitenkin jollain tapaa on mielessäsi

Mitä kuntia tai alueita kuuluu asuinympäristöösi? Vastaa tähän kysymykseen oman tuntemuksesi pohjalta. Vastauksesi ei tarvitse olla yhtenevä edellisten tehtävien kanssa. Alla on tila vastaukselle.

Kiitokset!

Liite II. Haastattelurunko

Haastattelurunko / Nuoret aikuiset ja asuinympäristö

Taustatietoja:

- Sukupuoli
- Ikä
- Nykyinen asumistilanne ja elämäntilanne (asumismuoto, paikka, perhe ja/tai puoliso)
- Asumishistoria nykyisessä asuinympäristössä ja asunnossa
- Toimi ja/tai koulutustaso
- Vapaa-ajan harrastukset

TEEMA I: asumishistoria

Piirrostehtävä asumishistoriasta:

Piirtäen (tai kirjoittaen) kuvataan paperille olennaisimmat, itselle merkitykselliset kohdat lapsuuden ja nuoruuden ympäristöstä tai ympäristöistä. Esille tärkeimpiä kokemuksia ja muistoja liittyen ympäristöön.

- Huomioi: Muutot. Eri asuinympäristöt esille tässä kuvassa, ja niiden yhteydessä tärkeimmät ja mieleen parhaiten jääneet piirteet. Mahdollinen kesäasuminen tai muu paikka, jossa on vietetty runsaasti aikaa.

*Esittele piirtämäsi kuvaa asumishistoriasta, sen kohteita ja kokonaiskuvaa.

*Aiemmat asuinympäristöt: Missä olet asunut? Miksi ko. ympäristöissä? Mihin elämäntilanteisiin asuminen liittyi?

*Kesäasuminen tai muu runsas ajanvietto ”ei omassa kodissa”. Tähän / näihin paikkoihin liittyviä muistoja.

*Asumishistorian läpikäynti Linnamaan ympäristön jaottelun pohjalta. Kuvaile kuvion kohteita seuraavista näkökulmista. (kerro haastateltavalle, mitä nämä ympäristöt ovat/pitävät sisällään):

Ulkoinen ympäristö?

Toiminnallinen ympäristö?

Sosiaalinen ympäristö?

Taloudellinen ympäristö?

*Kaipaako johonkin aiempaan asuinympäristöösi? Miksi?

*Voisitko kuvitella muuttavasi aiempaan asuinympäristöösi? Perustele.

*Miltä tärkeimmiltä osin aiemmat asuinympäristöt poikkeavat nykyisestä asuinympäristöstäsi?

TEEMA II: nykyinen asuinympäristö

*Viittaus ennakkotehtävään. Kuinka päädyit merkkamaan ko. kunnat / alueet asuinympäristöösi kuuluviksi? Miksi nämä?

*Esittele oma asuinpaikkakuntasi sinne muuttoa suunnittelevalle ikätoverillesi. Mihin veisit hänet tutustumaan? Mikä paikka kuvaisi asuinympäristösi hyvin?

*Mitkä ovat syitä, joiden takia asut täällä?

*Tahtoisitko muuttaa? Minne? Miksi? JATKOKYSYMYS 1: Voisitko kuvitella muuttavasi? Minne?

*Kaipaisitko jotain muuttaessasi? (liittyen edelliseen)

*Viihdytkö asuinympäristössäsi? Miksi / Miksi et? Mikä saa sinut viihtymään asuinympäristössäsi?

*Tunnetko itsesi jyvaskyläläiseksi / soinilaiseksi? Mitä se sinulle merkitsee? JOS

EI: Tunnetko kuuluvasi johonkin ympäristöön? Minne? Mitä se merkitsee?

*Mitkä ovat paikkakunnan hyviä puolia? Mikä voisi olla paremmin?

*Rajoittaako jokin elämäsi täällä? Tarjoaako paikkakunta joitain erityisiä mahdollisuuksia?

*Kuinka liikut paikasta toiseen?

*Millainen on normaali päiväsi asuinympäristössäsi? Missä liikut? Missä vietät eniten aikaa? Mitä teet missäkin? Missä tapaat ihmisiä?

*Millainen on paikkakunnan keskusta?

*Arvioi asuinpaikkakuntaasi seuraavista näkökulmista:

Ulkoinen ympäristö (rakennettua ja luonnon ympäristöä, visuaalisesti, muiden aistien kautta)?

Toiminnallinen ympäristö (palveluita, harrastusmahdollisuuksia)?

Sosiaalinen ympäristö (paikkakunnalla yleensä, oma lähipiiri)?

Taloudellinen ympäristö (toimeentulon mahdollisuuksia, elinkustannuksia, elintaso)?

***KÄYDÄÄN LÄPI ENNAKKOTEHTÄVÄSSÄ MERKATUT**

MIELLYTTÄVÄT JA EPÄMIELLYTTÄVÄT KOHTEET

EVALUATIIVISELTA KARTALTA. Kustakin kohteesta:

Mikä paikka on kyseessä?

Kuvaile kohdetta ulkoisesti?

Mitä kohteessa yleensä tapahtuu? Mihin tarkoitukseen se on tehty? Mitä sinä siellä teet?

Koska tutustuit kohteeseen tai kävit siellä ensimmäisen kerran?

Liittykö kohteeseen muistoja? Millaisia?

Mitä pitäisi tapahtua, että kohde ei olisi mielestäsi enää miellyttävä/epämiellyttävä?

*Millaisen kohteen haluaisit asuinympäristöösi nykyisten lisäksi (kohde, jota ympäristössä ei ole)? Mitä tuossa kohteessa tehtäisiin? Miltä se näyttäisi ulkoisesti? Minne se sijoittuisi paikkakunnan kartalla?

*Kuinka muuttaisit asuinympäristösi yleisilmettä?

*KÄYDÄÄN LÄPI ENNAKKOTEHTÄVÄSSÄ KARTTAAN PIIRRETYT ALUEET, aktiivinen ympäristö, lähin ympäristö, merkityksellinen ympäristö. Tapauksesta ja alueesta riippuen kysymyksiä:

Kuinka alueen rajat määrittävät?

Onko alue muuttunut ajan kuluessa? Kuinka?

Vältätkö tai suositko joitain paikkoja alueella liikkuessasi? Mitä ja miksi?

(KÄSITTELE AINAKIN AKTIIVISEN YMPÄRISTÖN KOHDALLA)

Missä paikoissa / alueilla liikut ko. alueella useimmin? Mitä niissä tapahtuu / tehdään? Kuinka ne vaikuttavat elämääsi?

Liittyykö alueeseen erityisiä muistoja?

Millainen alue on ulkoisesti?

Mitä paikkoja alueella pidät viihtyisinä / ei-viihtyisinä?

Kuinka usein käyt alueen sisällä / ulkopuolella? Missä? Miksi?

Kuinka kartalle piirretyt ympäristöt sijoittuvat toisiinsa nähden?

Oletko tyytyväinen alueeseen? Viihdytkö siellä? Mitä asioita muuttaisit siellä?

(AINAKIN LÄHIN YMP)

Onko alue sinun näköisesi? (AINAKIN LÄHIN YMP)

Voitko vaikuttaa alueen ympäristön suunnitteluun tai sen viihtyisyyteen?

Haluatko vaikuttaa näihin? (AINAKIN LÄHIN YMP)

Miksi merkityksellinen alue on merkityksellinen? (MERK YMP)

TEEMA III: tulevaisuuden toiveet / haaveet asuinympäristön suhteen

*Kerro tulevaisuuden suunnitelmistasi asuinympäristön suhteen? Millaisesta asuinympäristöstä haaveilet?

Piirrostehtävä tulevaisuuden asuinympäristöstä:

Piirrä kuva (tai kirjoita) ihanteellisesta omasta asuinympäristöstäsi aikuisiässä tulevaisuudessa (5-10 vuoden kuluttua). Ohjeena tehtävän tekemisessä on ihanteen realistisuus: haastateltavan tulisi voida kuvitella ko. tulevan asuinympäristön toteutuvan tulevaisuudessaan. Mitä elementtejä toivot asuinympäristössäsi olevan?

TEHTÄVÄN LÄPIKÄYNTI HETI SEN TEKEMISEN JÄLKEEN

*Kerro, mihin aikaan tai elämäntilanteeseen näet ko. asuinympäristön sijoittuvan?

*Mihin paikkaan se voisi sijoittua?

*Esittele piirtämäsi / kirjoittamaasi.

*Käydään ko. asuinympäristöä läpi seuraavista näkökulmista:

Ulkoinen ympäristö?

Toiminnallinen ympäristö?

Sosiaalinen ympäristö?

Taloudellinen ympäristö?

*Kuinka laajan uskot ko. ympäristössä olevan: aktiivisen ympäristön? lähimmän ympäristön? Merkityksellinen ympäristö? (esim. vertaillen nykyiseen, jos ajatus tuntuu vaikealta)

*Millainen olisi lähin ympäristö (sen sisältö)?

*Kuinka haluaisit liikkua kuvaamassasi asuinympäristössä?

*Onko kuvaamallasi asuinympäristöllä joitain yhtäläisyyksiä nykyisen asuinympäristösi kanssa? Entä jonkin aiemman asuinympäristösi kanssa?

*Mitä asioita nykyisestä ympäristöstäsi haluaisit esiintyvän myös tulevassa?